

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת אחרי קדושים

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
18:43	18:58	19:03	18:53	18:46	19:02	18:57	19:05	19:04	18:46	כניסת שבת
20:04	20:03	20:02	20:03	20:02	20:04	20:05	20:02	20:04	20:02	יציאת שבת
20:36	20:40	20:38	20:36	20:39	20:37	20:40	20:38	20:38	20:39	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנכחני דרשו

דף היומי: בבא בתרא צח - קד | משנ"ב: מסימן רט"ז עד סעיף י"ב | מוסר: שם עולם פרק י' עד 'והנה בעוונותינו הרבים' | קנין חכמה: 'זכיעד היא האהבה' עד סוף שער הרחמים

יום המישי ה אייר תשע"ז | פניני פרשת אחרי קדושים | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu

דרשו ד' ועזו

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

מדוע התעלפה הרבנית אויערבך כשראתה את תמונת החזון איש?

"ידעתי בתי, ידעתי, כי יש לך ייסורי מצפון על שהוצאת אותנו מבינתך, ואת חוששת שבגלל זה הלכתי לעולמי קודם זמני, אבל תדעי, שיצאת ידי חובת מצות כיבוד אב ואם וכך היית צריכה לנהוג"

הרב ישראל ליוש

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא י"ט, ג')

רש"י מביא את הגמרא בקידושין, דף ל' ע"ב: "איש אביו ואמו תיראו" - אין לי אלא איש, אשה - מניין? כשהוא אומר "תיראו" הרי כאן שניים, א"כ למה נאמר איש בלבד? שהאיש הסיפק בידו לעשות, אבל אשה - רשות אחרים עליה.

מהמילה 'תיראו' נדרש - שאשה שהיא ברשות עצמה ואינה נשואה, חייבת בכבוד אביה ואמה, אך מהמילה 'איש' מתמעטת אשה שהיא ברשות בעלה.

מסתבר לומר, מציון בעל התורה תמימה, שהמיעוט של אשה שהיא ברשות בעלה, הוא רק ממצות כיבוד אב ואם, כי כיון שהיא משועבדת לבעלה למלאכות הבית, אינה יכולה לעסוק בכבוד אביה ואמה, אך מצות מורא, כפי שמבואר בהמשך הפרשה, שלא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו, אין זה סתירה כלל לשעבודה לבעלה, ובודאי שתהיה מחויבת לירא אותם.

ראיה לכך, אומר בעל התורה תמימה שהתורה השוותה מורא אב ואם למורא שמים, ובודאי שלא נפטור אותה ממורא שמים, משום שהיא משועבדת לבעלה, מטעם זה גם לא תהיה פטורה, ממורא אביה ואמה.

כיבוד אב ואם של מרת שרה רבקה בת הרה"ג ר' זאב פרנק זצ"ל, אחי הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, היה לשם דבר בירושלים. כבר בהיותה כבת אחד עשרה עזבה את לימודיה בבית הספר כדי לסעוד את הוריה שהיו חולים מאוד. היא טענה שכל מטרת בית הספר הוא כדי ללמוד לקיים מצוות ורצון ה', והנה כעת זימן ה' לידיה אפשרות לעסוק כל העת במצות כיבוד אב ואם, א"כ לשם מה עליה ללכת לבית הספר.

מרן החזון איש זצ"ל

גם כאשר נישאה לבעלה, הגאון רבי אברהם דב אויערבך זצ"ל, אחיו הצעיר של מרן הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, המשיכה לכבד את הוריה, והגדילה לעשות כאשר הכניסה את הוריה המבוגרים לביתה וטיפלה בהם במסירות אין קץ.

לאחר תקופה ארוכה בה גרו אצלה הוריה, והיא ובעלה התמסרו מאוד למילוי כל צרכיהם, הבחינו כי אחד מילדיהם אינו מתפתח כראוי. הוא שכב כל העת על מיטתו בלא תזוזה מספיקה, והם חששו מאוד לבעיה נוירולוגית.

בעלה רבי אברהם דב, היה לומד עם מרן החזון איש זצ"ל בחברותא יחד עם הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל בכל יום שישי. בצר לו, פנה אל מרן החזון איש ושאל אותו לאיזה רופא נוירולוג כדאי לפנות עם בנם. החזון איש ענה לו שכיון שספק גדול אם בכלל קיימת בעיה, לכן אין צורך לפנות לנוירולוג, אלא שיפנו לרופא משפחה רגיל, וה' הטוב יתן בפיו מענה נכון.

פנו ההורים במצוות רבם לרופא המשפחה, ולאחר בדיקה מקיפה, ענה להם הרופא כי הוא לא מוצא שום בעיה רפואית, וכנראה שהילד סובל רק מחוסר תזונה נכונה וחוסר תשומת לב מספקת. כאשר שמעו זאת אחיה של הרבנית שרה רבקה, קבעו שכנראה כל זה קרה כי היא עסוקה מאוד בטיפול בהורים, ולא מספיק שמה לבה אל בנה הפעוט. הם החליטו כי היא לא תחזיק יותר את ההורים בביתה, ומצאו להם מקום אחר.

לאחר כמה חודשים מצאת ההורים מביתה, הסתלק אביה רבי זאב פרנק לבית עולמו. מאז, כל ימיה, היה ליבה נוקפה כי בשלה קרתה הרעה הזאת, כיון שהוציאה אותו מביתה, והמקום החדש לא מילא את מקומה כראוי. מחשבה עלתה בליבה, שמא היתה משאירה אותו בביתה, אולי הוא היה עוד מאריך ימים.

ביום היארצייט הראשון של החזו"א, הביא רבי אברהם דב הביתה גליון ובו תמונת מרן החזו"א זצ"ל. כשראתה מרת שרה רבקה את התמונה, נבהלה מאד, ושאלה את בעלה מי הוא האיש הלזה, ואמר לה שזהו החזו"א זצ"ל. מיד נפלה האשה והתעלפה. לאחר שהעיר אותה בעלה מעלפונה ונרגעה מעט, שאל אותה: "מה קרה? מדוע גרמה לך תמונת החזו"א להתרגשות רבה כל כך?"

המשך בעמוד הבא >>>

אבא היה מדבר דברי תורה, משוחח עמנו ומספר לנו ממשלי המגיד מדובנא, סיפוריו היו מרתקים!

לאחר הסעודה היינו יוצאים לטייל עם אבא, בדרך היה מספר לנו סיפורים מן הגמרא וסיפורים שקרא ושמע. חוויות השבת בבית מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א עם התיאור של בתו הרבנית ר. צביון

"יאת שבתתי תשמרו" (ויקרא י"ט, ג')

חלק מחוויות ילדותי נע סביב השבתות ומועדי השנה, לא את הכל ניתן לצקת לתוך מילים ואותיות, ובכל זאת שרטטתי קווים להווי החיים שגדלתי בו וסיפרתי עובדות מעניינות הזכורות לי, גם מהשנים המאוחרות. ציינתי גם כמה הנהגות שנהגו בביתנו. לפני הכל אקדים לומר שכמובן, אין לסמוך על דברים אלו להלכה.

לכבוד שבת קודש

את ההכנות לשבת החלה אמא ביום חמישי בדבקות וברוב רגש. כבר אז היתה אווירת השבת יורדת על הבית: תוך כדי אפיית החלות והעוגות היתה אמא מפזמת זמירות שבת, ועל כל מאכל שהכינה אמרה בחדווה: 'לכבוד שבת קודש'. כשיקבלה הזמנה לחתונה שתערך ביום חמישי, היתה תמהה: "כיצד קובעים חתונה ביום כזה? הלא יש להקדיש את כל הערב להכנות לשבת קודש הממשמשת ובאה?"

אמא נהגה להדליק נרות של שעווה, אולם לאחר פטירתה של אמא - סבתא הרבנית אלישיב - הקפידה כי נר אחד לפחות יהיה של שמן זית. (לא פעם קרה שפמוט השמן הוזז ונפל ארצה, כשהוא מלכלך את כל הסביבה בדיוק בשעת הלחץ של כניסת השבת... אבל אמא לא יצאה מהכלים - חיש ניקתה את השטח, סידרה נר חדש ומיהרה להדליק נרות).

אגב כך אציין כי גם ביום טוב, על פי הוראתו של אבא, הדליקה אמא נרות מבעוד יום, ולא אחר כניסת החג.

השבת היתה שונה לחלוטין משאר ימות השבוע, בעקבות פסיקת החזון איש שלא להשתמש בחשמל המיוצר על ידי חילול שבת. הורה אבא כי בביתנו לא תהיה אפילו תאורה הפועלת על גנרטור פרטי, משום מראית עין. בבית דלק רק 'לוקס', שבער באמצעות גז, אורו העמום היה חלק מן האווירה המיוחדת והטהורה, שאלה נכספנו כל ימות השבוע.

סעודות השבת

בשנות ילדותנו היו הסעודות מצומצמות בחיק המשפחה בלבד. אבא היה מדבר דברי תורה, משוחח עמנו ומספר לנו ממשלי המגיד מדובנא, סיפוריו היו מרתקים!

לאחר הסעודה היינו יוצאים לטייל עם אבא. בדרך היה מספר

לנו סיפורים מן הגמרא וסיפורים שקרא ושמע. טיולים אלו עם אבא זכורים לי עד היום בערגה רבה.

בשנים האחרונות הפכה סעודת ליל שבת לסעודה רבתי. אנשים היו באים לאמא ומספרים לה שאין להם היכן לאכול, והיא היתה מזמינה אותם לסעודה, המון אדם היה מצטופף בחדר הספרים, עד שלאמא כמעט לא נשאר מקום. אמא דאגה לכל האורחים ושירתה אותם נאמנה.

אינני יכולה לשכוח את אוירת הקדושה ורוממות הרוח ששררו בסעודת השבת כשאבא מדבר אך ורק בדברי תורה, ואמא במאור פניה מאצילה על המשתתפים חמימות ושמחה של מצוה.

אבא שר זמירות שבת בסעודה הראשונה ובסעודה השנייה. פעם התארח בני אצל סבא הרב אלישיב באחת מסעודות השבת. סבא סבר, כי בשל שקידתו המופלגת של אבא בתורה הוא אינו מוצא זמן לשיר זמירות שבת, והתפעל לשמוע מן הנכד כי אבא מקפיד על כך מאוד.

גם בסעודה שלישית אוכלים בביתנו מעט עוף. מקור המנהג: פעם התארח אצל סבא הסטייפלר המגיד הירושלמי הנודע רבי בן-ציון ידלר, והוא העיר כי גם את הסעודה השלישית יש לכבד באכילת בשר, מאז החלו נוהגים כן, ושוב לא פסקו.

מלווה מלכה

אחר ההבדלה אכלנו מיד סעודת מלווה מלכה, על אף שעדיין היינו שבעים. פעם לא חשתי בטוב במוצאי שבת, סבלתי מכאבי בטן חזקים, אולם אבא לא ויתר לי על אכילת הסעודה. הוא הגיש לי חתיכה קטנה של חלה ואמר: "את הכזית הזה תאכלי, והוא לא יזיק לך..."

אמא היתה אומרת לילדים להדליק את כל האורות בבית, כפי הכתוב במשנה ברורה, שנוהגים להרבות בנרות במוצאי שבת.

מיד לאחר מלווה מלכה מקפל אבא את הטלית של שבת תוך כדי שהוא מזמר את הפיוט 'המבדיל בין קודש לחול'. לאחר מכן אבא מחליף את בגדיו לבגדי חול. באותה שעה היינו ממהרות לסדר את חדר הספרים: החלפנו את מפת השבת במפה של יום חול, טאטאנו את הרצפה, ומיד שב אבא לתלמודו.

(מתוך הספר הנפלא - בית אמ"י)

הלכתי לעולמי קודם זמני, אבל תדעי שיצאת ידי חובת מצות כיבוד אב ואם וכך היית צריכה לנהוג, וזה היה זמני להפטר מהעולם. גם אם היינו נשארים בביתך הייתי נפטר בעת הזו. ולעדות שנכונים דבריי, הנני מבטיחך שבקרוב תיפקדי ויוולד לך ילד שיהיה לך ממנו הרבה נחת, (כבר כארבע שנים שלא נולדו להם ילדים, והרופא אמר להם שלא יהיו להם יותר ילדים) ושני מלווי יהיו עדים על דבריי, והצביע על האנשים שליוו אותי.

לא ידעתי מיהו העד השני, סיימה הרבנית, וכשראיתי את תמונת החזון"א, הבנתי כי הוא היה העד השני שליווה את אבי.

זאת אם כן היתה סיבת התרגשותה הגדולה מתמונת מרן החזון איש. דברי האב התקיימו במלואם, וכעבור עשרה חודשים נולדה להם בת שהיא וצאצאיה הרוו אותה הרבה נחת דקדושה.

בתחילה סרבה לגלות לו, בטענה כי הוא יגחך עליה ועל חלמותיה, אבל לאחר שהפציר בה ספרה כך: "לילה אחד, רואה אני בחלומי את אבי זצ"ל יושב בראש שולחן גדול, ואור גדול ונפלא היה בחדר. תלמידי חכמים יושבים סביב השולחן, ופניהם מבהיקים כזוהר הרקיע, ואבי מוסר לפניהם שיעור תורה. כל זמן השיעור לא ראה אותי אבי, רק כשסיים את השיעור הבחין בי. הוא התקרב אלי כשחיוך גדול נסוך על פניו, ושני אנשים שליוו אותו, אחד מימינו והשני משמאלו.

את האחד הכרתי - סיפרה הרבנית - הלא הוא היה אחי רבי יהודה לייב פרנק, שכבר לא היה אז בין החיים. ואת השני לא הכרתי, אבי התקרב אלי ואמר לי: 'ידעתי בתי ידעתי, כי יש לך ייסורי מצפון על שהוצאת אותנו מבייתך, ואת חוששת שבגלל זה

לעולם לא אשכח כיצד ביקש בני ואמר לי: 'אבא, תן לי פת לחם!' תן לי לחם!' ולא היה לי מה לתת לו...

הסברו המדהים של הגה"צ רבי אריה ליון זצ"ל לנכדו, מדוע כה מקפיד הוא שלא יספידוהו בהלווייתו לאחר מאה ועשרים

בעוד כמה ימים".

בינתיים נפטר אחד מילדיי, רחמנא ליצלן, מחמת הרעב. לעולם לא אשכח כיצד מלמל בני לפני פטירתו ביקש ואמר לי 'אבא תן לי פת לחם תן לי לחם' ולא היה לי מה לתת לו... בימי השבעה הופיע אותו גבאי בביתי למסור לי את הכסף. 'יכול אתה לקחת את הכסף ולתתו לאחרים', אמרתי לו בכאב, 'לי זה כבר לא יוכל לעזור...' ימים ספורים לאחר קומי מה'שבעה', נסתלק גם אותו גבאי לעולמו. עמדתי בין קהל המלווים ושמעתי כיצד מהללים המספידים את המנוח, כיצד עשה שליחותו באמונה, עד כמה היה מקפיד להעביר הכספים שקיבל ליעדם, וכמה משפחות ניצלו בשל כך מחרפת רעב...

עמדתי בצד והרהרתי בלבי הן 'בדידי הווה עובדא', ולב יודע מרת נפשו. חשבתי לעצמי כי כאן בעולם הזה מפליגים בשבחו של נפטר, אולם בעולם הבא, שם הכול גלוי וידוע, שם בוודאי באים ואומרים לאדם: 'ראה מה אומרים עליך בעולם הזה, האם היית מאחז את עיני הבריות?!'...

אותה שעה קיבלתי על עצמי לבל יספידוני לאחר מותי.

(המבשר' - פסיפס - פרשת ויקרא תשע"ז)

"אחרי מות שני בני אהרן" (ויקרא ט"ז, א')

באחת ההזדמנויות הסביר הגה"צ רבי אריה ליון זצ"ל לנכדו, מדוע כה מקפיד הוא שלא יספידוהו בהלווייתו לאחר מאה ועשרים, וכה ספר:

הדבר אירע בימי הרעב אשר במלחמת העולם הראשונה. כיתר אנשי ירושלים אף אני ובני ביתי סבלנו מחרפת רעב פשוטו כמשמעו. באחד הימים שלח עבורי נדיב מחו"ל סכום כסף באמצעות גבאי צדקה ירושלמי אחד, אך הגבאי לא מיהר לתת לי את הכסף. אני כלל לא ידעתי מכך, אך באחד הימים קיבלתי מכתב מאותו נדיב שכתב לי בקפידה: 'למה אינך מאשר את קבלת הכסף ששלחתי לך על ידי פלוני?...' נדהמתי והלכתי לאותו גבאי צדקה וביקשתי את הכסף. 'עלי לבדוק תחילה האם מתגורר בירושלים עוד אדם הקרוי אריה ליון?' השיב האיש, 'שמא כספים אלה נועדו לו ולא לך?...' 'מכיר אני את אנשי ירושלים', אמרתי לו, 'ולמיטב ידיעתי וזיכרוני, אין עוד אדם המתגורר בעיר הקרוי גם הוא בשם 'אריה ליון', מה עוד שאותו נדיב כותב לי מפורשות שהכסף ששיגר אליך נועד עבורי. הגבאי לא התרשם מהדברים ועיכב את העברת הכסף

מיד הכניס המושל ידו לכיסו, על מנת להוציא את האקדח ולירות ביהודי כמתוכנן, אך ראה זה פלא, היד נשארה בתוך הכיס והאקדח נשאר על מקומו

רבי יחיאל מיכל שטרן, רבה של שכונת עזרת תורה בירושלים, ממחיש בסיפור על כוחה של נגיעה

"לא תעשו עול במישפט" (ויקרא י"ט, ט')

האקדח מכיסו ויהרגנו, ואז יראו הכל שאין שחר לדבריו, ובמקרה שיאמר שהיום הוא יום מותו, ימתינו עד הערב ויראו האם כנים דבריו אם לאו.

כאשר סיים המושל לשאול את שאלתו, הפסיק היהודי לרגע את תפילתו וענה לו במילים קצרות: "אני אמות באותו יום שאתה תמות." מיד הכניס המושל ידו לכיסו על מנת להוציא את האקדח ולירות ביהודי כמתוכנן, אך ראה זה פלא, היד נשארה בתוך הכיס והאקדח נשאר על מקומו.

החלו הנוכחים להאיץ במושל: "נו בצע את התוכנית, הנה זו הזדמנות נפלאה להראות את אי צדקתו", אך המושל בשלו, כולו אחוז פחד וכאילו נשתתקה ידו, והם ממשיכים לקרא לו קריאות עידוד ושבח להצלחה הקרובה של המזימה, אך הוא עומד נבוך, המום וחסר אונים. לאחר דקות ממושכות של מחזה מוזר זה, ירד מהבימה ושלח את היהודי לביתו.

כאשר שאלוהו אחר כך, מדוע לא ניצל את ההזדמנות הנפלאה, השיב להם המושל: "שוטים שכמותכם, וכי לא שמעתם שהוא אמר שבאותו יום שהוא ימות, אף אני אמות? אם כן, איך יכולתי להרגו, הרי גם אני הייתי מת בו ביום..."

זוהי כוחה של נגיעה. כל זמן שהנגיעה של המושל היתה מונעת מכח הגאווה שלו, שאמרה לו לסרב להאמין ליכולתו של היהודי להגיד עתידות, הוא באמת לא האמין בכוחו זה, אך כאשר נתחלפה נגיעה זו בנגיעה אחרת, שהיא רצון האדם להישאר בחיים, השתנתה דעתו מן הקצה אל הקצה והחל לחשוש שמא באמת יודע האדם לצפות את העתיד.

(מתוך 'מידות והנהגות טובות')

מעשה שאירע במדינה אחת, שמחולקת היתה למחוזות שונים. בכל שנה ושנה היו מושלי המחוזות נפגשים יחד לצורך ניהול ענייניהם. באחת הפגישות, סיפר המושל של אחד המחוזות הקטנים לחבריו, שבמחוז שלו מתגורר יהודי צדיק מגלה עתידות, שכבר כמה וכמה פעמים התקיימו נבואותיו במלואן.

כאשר שמע זאת המושל של המחוז הגדול ביותר, לא יכול היה להשלים עם מציאות כזו, שמושל זוטר יתרברב ויתגאה בדבר שיש לו ואין לאחרים הגדולים ממנו. ציוה על אותו מושל שלמפגש הבא יביא עמו את היהודי הזה, כדי שיוכלו להיווכח אם אכן נכונים דבריו.

בהגיע עת המפגש, נקרא היהודי לבוא אל המושל, על מנת להתלוות אליו בדרכו למפגש המושלים. כאשר שמע היהודי את אשר צפוי לו שם, נתמלא חיל ורעדה מחשש שמא ישל בדבריו. כל העת נשא תפילה לבורא עולם שיתן בפיו את המילים הנכונות לבל ישל.

כאשר הגיעו למחוז חפצם, נתכנסו כל הבאים לאולם הגדול, במרכזו עמדה בימה גבוהה עליה עמד המושל הגאוותן והזמין אליו את הצדיק. בחיל ורעדה עלה היהודי על הבימה ולקול צחוקם של הנוכחים, שאלו המושל שאלה אחת: "אמור נא לי יהודי, מתי יהיה יום מותך?"

שאלה זו תוכננה מראש ע"י חבר יועצים, שזממו להוכיח לעין כל את אי יכולתו של היהודי להתנבא. לצורך כך ציידו את המושל, קודם שעלה לבימה, באקדח שהוחבא בכיסו, והיה אם תהיה תשובת מגיד העתידות שימות בתאריך פלוני, יוציא המושל את

הדבר האחרון ששינה לפני פטירתו היה בקריאת שמו לתורה. כל השנים קראו לו לתורה: "עמוד מורנו הרב הלוי", בלי השם. ואמר לגבאי: 'חוששני שזה נדנדוד פגם בכיבוד אב, שלא קוראים לי לתורה בשמו של אבא...'

מֶרֶן בַּעַל 'שֶׁבֶט הַלְוִי' עִם הַיְסוּדוֹת לְהַצְלָחָה בַּחַיִּים, וְעַל אַרְיֻכּוֹת יָמִים וְכִיבוֹד אֲב

והוסיף רבינו ואמר: "כמובן שיש מושג שאדם מונח בסוגיא ויכול להיות באופן חד פעמי ער בלילה לסכם את הסוגיא או לשננה, אבל באופן כללי חייב האדם להיות מסודר בשביל להצליח, אז יש לו את ישוב הדעת..." על עצמו הוסיף רבינו וציין: "מידי יום מגיעים אלי שאלות של נפשות, ובשביל זה זקוקים להמון אחריות והמון יראת שמים... וכל זה שייך רק למי שיש לו ישוב הדעת ומנוחת המחשבה..."

מיד כשיצאו הפלאפונים, והיו כל מיני מחאות ע"ז מכמה אנפי, רבינו התריע בעיקר על כך שהפלאפונים עלולים להפריע למנוחת הנפש בעת לימוד התורה. הוא הטעים זאת בכך ש"כאשר האדם לומד ומעמיד לידו טלפון כממתין שיפריעו לו, בוודאי חסר בריכוז במנוחת הנפש הזקוקה ללימוד התורה..." בתורה זו הוא הגדיר את הבעיה של הפלאפונים...

"התבוננות" מביאה לישוב הדעת

"היסוד השלישי להגיע לישוב הדעת", היה אומר רבינו, "הוא להתבונן בכל פעולה או דבר שעושה". כידוע, רבינו היה לומד עם תלמידיו בספר מסילת ישרים, ואמר שמה שכתב המסילת ישרים (פ"ב ואילך), שהאדם צריך לחיות בהתבוננות בזה מתחיל החיים של יהודי, ובזה נגמר החיים של היהודי, כי הדבר הכי גרוע הוא כשהולך האדם כסוס... ארוחת בוקר אוכל כמו אתמול, מתפלל כמו אתמול, לומד כמו אתמול, ללא שום התבוננות במה שעושה.

וסיפר רבינו ממרן החזו"א, כמדומה לי שראיתי או ששמעתי שבסוף ימיו, טרם הסתלקותו מצא איזה דקדוק בהלכות ציצית בחוטי הציצית שלא קיים, וציווה לעשותם עוד פעם. ומזה אנו רואים איך שצריך לדקדק בכל מצוה מתוך התבוננות בכל יום עד לסוף ימיו. אדם צריך לפני שישן להתבונן איך עשה בשלימות הברהמ"ז, הנחת תפילין בשלימות, השמונה עשרה בכוונה, וכל שאר מעשיו.

וכן רבינו בעצמו תמיד היה מתבונן על כל מעשיו ודרכיו. הנה מה שהעיד תלמידו הרה"ח ר' חיים יהודה ברנט שליט"א, בשנים האחרונות לחייו, בגיל מופלג, שינה רבינו עשרות מנהגים והנהגות. לכאורה אולי הדבר האחרון ששינה, היה בקריאת שמו לתורה. כל השנים קראו לו לתורה: "עמוד מורנו הרב הלוי", בלי השם. לפני כשנה, הלך אצל הגבאי, רבי אברהם יהודה גולדשטיין שליט"א ואמר לו: "חוששני שזה נדנדוד פגם בכיבוד אב, שלא קוראים לי לתורה בשמו של אבא..." והורה לשנות מכאן ואילך, לקרוא לו בשם אביו. יש לזכור כי אביו נפטר לפני אולי שמונים שנה, ועדיין יש לו חשבון נפש מחודש בעניין כיבוד אב, מכבדו בחייו, מכבדו במותו. בעצם זה הכבוד הגדול ביותר, שיש לו כזה בן... (מתוך "ולא שבט הלוי בלבד")

"אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" (ויקרא י"ט, ג')

'היסוד להצליח בכך', היה אומר רבינו, 'שהאדם יהיה נקי מכל חשבונות, הוא לפעול לשם שמים, ואז האדם נהיה נקי מכל מיני חשבונות, ואינו חת מאף נברא, ויכול לפעול בישוב וצלילות הדעת עפ"י האמת...'

'יתירה מזאת', היה אומר רבינו, 'כל זמן שכל פעולות האדם, הן בעניינים רוחניים והן בעניינים גשמיים, הם רק לכבוד ה' ולכבוד תורתו הק', הרי הוא מצליח, קושטא קאי וזוכה לאריכות ימים, ובפרט דיראת שמים הוא יסוד החינוך, כל זמן שהילדים רואים דאביהם ואמם הם יראי אלקים מוכנים הם לקבל הדרכתם.'

שמעתי פעם בקלטת איך שמדבר רבינו לפני תלמידים בכינוס, וכך אמר: "כל השנים פחדתי, שמא כל מעשיי בהרבצת תורה באו חלילה מצד שמאל, דהיינו שלא לגמרי לשם שמים, אבל אחרי שאני רואה את הפירות, ב"ה, תלמידים מורי הוראה ומרביצי תורה, זה מגלה לי שמתחילה כבר המעשים היו מצד ימין לשם שמים..."

הנה סיפור מרטיט לב, שהיה עם רבינו. בערך בגיל 100 שאל אותו אחד מנכדיו, בזכות מה זכה הסבא לכזו אריכות ימים בבריאות גופא ונהורא מעליא?

נענה ואמר: "הנה בערב שבת קודש, לאחר תפילת מעריב, עובר הקהל הקדוש לומר 'גוט שאבעס', והנה לפני כשמונה עשרה שנה, עבר בין הקהל יהודי קדוש שהשכינה שרתה בפניו ואמר לי בהאי לישנא, 'הרב וואזנר, התגלה לי מהשמים שלמעשה כבודו היה צריך כבר ללכת לעולם האמת, אולם ישבו ודנו על כך בבית דין של מעלה, והחליטו להיות וכל מעשיו לשם שמים, ע"כ יוסיפו לכבודו עוד 20 שנה לחיות בעולם הזה..."

ואכן כאשר עברו שנתיים, והושלמו עשרים השנים שנקצב לו משמיא, עלה רבינו לעולמי עד...

סדר מביאה לישוב דעת

'היסוד השני להגיע לישוב הדעת', היה אומר רבינו, 'הוא לחיות עם סדר וחשבון. כידוע, רבינו זכה ליישוב הדעת באופן מופלג ביותר, וכל שיעוריו נאמרו בצורה מאוד ברורה ומסודרת, באופן שגם מי שלא למד את הסוגיא, יכול היה בנקל להבין את הדברים. ומסיבה זו הקפיד מאוד על זמני השינה, ועל סדר יום מופתי בכל הליכותיו, עד זקנה ושיבה ממש.

וסיפר הגר"א טויסיג שליט"א, שאמר לו רבינו: "מאות אברכים יכלו לצמוח לתלמידי חכמים ומורי הוראות, ורק מחמת זאת שהם גדלים בלי סדר ומחליפים ימים ללילות ולילות לימים, קשה להם לגדול..."

אבל דבר אחד אני יודע טוב יותר מכל בני העיירה, יודע אני לעשות 'היפוך ראש'! אז הנה, אעשה זאת לכבודך ומיד נחת על כפות ידיו והתגלגל במורד במהירות מסחררת, היישר לידי של רבי משה לייב שחבקו בחום והעמידו על רגליו

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על הכרת הטוב לזולת כמבוא להכרת הטוב לבורא עולם

"וְאֵת שְׁבִתֵי תְּשֻׁמוֹ" (ויקרא י"ט, ג')

נפתח בסיפור ידוע. הצדיק המופלא אוהב ישראל רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל ראה ברוח קדשו שיש בהונגריה נשמה גבוהה שיש לחלצה ולהביאה לקדושה. עלה למרכבה ונסע לאתרה. חצה עמקים וגיאות והורה לרכב לעצור. על גבעה מוריקה השגיח ילד קטן על להקת אווזים. עמד בראש הגבעה, נשא עיניו למרום וקרא: "רבנו של עולם, אני אוהב אותך כל כך – במה אני יכול להודות לך על יפי הבריאה. השמש הזורחת והרוח המלטפת, העשבים המוריקים והציפורים המצייצות – במה יכול אני להודות על החיים, והבריאות. על כל החסד אשר עשית עמדי –

על שנתת בלב בני העירה למסור לידי את אווזיהם למרעה, כדי שאוכל להרויח פרוטות לעזור בפרנסת אימי האלמנה! הו, רבנו של עולם, אלו היו לך אווזים, הייתי רועה אותם בחינם... אבל בורא עולם לא הפקיד בידי אווזיו, ונפשו המתה: "הלא גלוי וידוע לפניך, שאלו הייתי יודע להתפלל, הייתי מתפלל לפניך, ואלו הייתי יודע ללמוד, הייתי הוגה בתורתך. אבל איני יודע..." ואז קרא בעוז: "אבל דבר אחד אני יודע, טוב יותר מכל בני העירה –

יודע אני לעשות 'היפוך ראש'! אז הנה, אעשה זאת לכבודך – ומיד נחת על כפות ידיו והתגלגל במורד במהירות מסחררת, הישר לידי של רבי משה לייב שחבקו בחום והעמידו על רגליו. בקשו לכנס את אווזיו ולשוב עמו לעיירה. ביקש מהאם האלמנה שתפקיד בידו את הנער. ענתה שהיא נזקקת להכנסותיו, ונתן לה דמי רעיית אווזים לשנים הבאות, הביאו לביתו ואמצו כבן, והעניק לעולם את הצדיק הנגב רבי יצחק אייזיק מקאליב זצ"ל, נעים זמירות ישראל.

מי מאיתנו עמד על כך, ברגש ובכיסופין, ושאל: "במה אקדם לה, אכף (אהיה כפוף) לאלוקי מרום. האקדמנו בעולות, בעגלים בני שנה, הירצה ה' באלפי אילים, ברבבות נחלי שמן, האתן בכורי פשעי, פרי בטני חטאת נפשי?!!" (מיכה ו, ו-ז) עד כדי כך!

מדוע אנו כה רחוקים מהכרה זו – משום שאינה צומחת בחלל ריק. אינה עולה מאליה, יש לטפחה ולגדלה, והדרך לכך אחת שכך אמרו במדרש (שמות רבה א, ח): משל לאחד שרגם אוהבו של מלך, אמר המלך: התיזו את ראשו, כי למחר יעשה בי כך. היום: "אשר לא ידע את יוסף" (שמות א, ח), ולמחר עתיד לומר: "לא ידעתי את ה'" (שם ה, ב)! הכופר בטובת חברו לבסוף כופר בטובתו של מקום. וכתב בספר ה"חינוך" (מצוה לג) שיסוד מצות כבוד אב ואם היא הכרת הטוב, "ומשיקבע זאת המידה בנפשו, יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא ויערוך במחשבתו במה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא."

הנה כי כן, הכרת הטוב לזולת, והבעתה, היא התנאי והמבוא להכיר טובה לה' יתברך. לה' יתברך. ומתי השתוקקנו, ונכספנו, ורגשנו, להכיר טובה לזולת! ונספר מעשה שהיה. התאריך נחקק בזכרוני. שמעתי בערב שבת

קודש פרשת שמות שנת תשס"ו.

ביום שלפני כן, יום חמישי בשבוע, אפתה עקרת בית בבני ברק עוגות וחלות לכבוד שבת קודש. את, בכל הבית התפשט ריח ניחוח של מאפים טריים [שהוא ריח טוב מאד (רשב"ם בבא בתרא צא ע"א) ויש דעה שמברך עליו "שנתן ריח טוב בפת" (אורח חיים רטז, יז)]. הילד חזר מהתלמוד תורה, והאם רואה שהוא מסתובב סביב השולחן שעליו גלילי העוגות.

"תחכה שיצטנן, ואפרוס לך", אמרה האם.

אמר הילד: "לא, אני רוצה לקבל פס שמרים!"

"פס שמרים? למה לך?!"

"לתת למלמד", הוא עונה.

"באמת", הפטירה האם. זה עלול לביש אותנו, כאילו הוא נזקק לעוגה שלנו. וזה עלול להעליב את אשתו, כנראה שגם היא אופה. ובכלל, זה לא מקובל."

"לא מקובל", חותם כל ויכות, יש דברים שטוב ששומרים משום שאינם מקובלים. ויש להפך...

אין לשער את האכזבה של הילד. "איני מבין" טען, "בכל שבת אבא בוחן אותי, ושמוח בידיעותי, ומספר בשבח המלמד, ובמוצאי שבת כותב לו פתק כמה הוא מרוצה ומעריך ומוקיר אז למה לא לתת לו עוגה?!" נשאל את אבא, אמרה.

הגיע האב, נשאל, היסס, הסתייג, אבל כשראה את הלהט וההתלהבות הסכים. וככלות הכל. למה לא. המלמד באמת מעולה, מסור, משקיע כוחות, מרעיף אהבה, עמד וצרף מכתב נלהב, הביע תודה והוקרה, וציין שזו יוזמה של הילד, בקשה והפצרה, עטפו ושלחו עם הילד למחרת ביום שישי, ערב שבת קודש.

במוצאי שבת התקשר אליהם בנס, תושב אשדוד. המלמד מתגורר באשדוד, ולפני שבת עלה לבית הבן. מרוגש עד דמעות, סיפר איך בא אליו האח הקטן בעינים נוצצות והגיש לו את החבילה. "ההורים שלחו", אמר. לא היה לו נעים לפתוח. פתח בבית, וכל כך התרגש – הוא באמת משתדל, מתמסר, נותן את הנשמה. ומעולם, מעולם לא קיבל כזו תשורה.

כן, מודים בפתקים ששולחים בתחילת השבוע, מביאים משלוחי מנות. אבל מתנה בסתם יום של חול, באמצע השנה, ממש עמד על סף דמעות...

ומה שילד טהור מרגיש וחש כלפי המלמד –

מתי הרגשנו כך כלפי בן המשפחה. כלפי ההורים. לקנות סתם כך תשורה, להביע רגשות, להראות כמה טוב ויפה היה, אילו היינו חשים ב"מה אשיב לה", כל תגמולהי עליי! ב"מה אקדם לה", אכף לאלוקי מרום!..."

(מתוך מקרבן לתורה הגדה של פסח)

כל העולם הריע לאסטרונוטים שכבשו את הירח. מי לא שמע והתפעל ממהלך הטיסה, מהשיגור מהנחיתה, ממהירות הטיסה, אבל איש לא חשב איזו הפקרות זו, להסגר בתוך בועת ברזל, להיות משוגרים בתוך טיל, לטוס בחלל תלויים במכשירים אלקטרוניים עדינים

בעל האור לציון" – הגאון רבי בן ציון אבא שאול זיע"א על סכנות ועישון סיגריות

ואם תאמר, מהו אם כן שוויון הנפש שלנו, מדוע חוצים כביש בריצה, ומזלזלים במצוות ונשמרתם? לדעת רבינו זו השקפה נכרית פסולה שחילחלה לחברה והרעילה את המוחות. ולא משום שאינם יודעים את ההלכה ואינם מונהגים על פיה. משום שההגיון מורה על שמירת הגוף והנפש, אומר שאין לאדם אוצר יקר יותר והשמירה עליהם חייבת להיות קפדנית ועירנית. זה עיוות הגובל בפשע, וסיבתו לדעת רבינו במאכלות האסורים והמטמטמים את הלב (ויקרא יא, מג וברש"י), אוטמים וסותמים אותו מכל חכמה והגיון.

הלא תראו, אמר. מורגלים לטעון שאין סכנה בנהיגה, אבל יש ענף תחרויות של מירוצי מכוניות במהירות שגעונית, האם גם בו אין סכנה? בחורים היוצאים למסלולים מייבשים בימות החמה, או מטפסי הרים וצוקים מעל הנהרות ותהומות, האין זו אלא זילות החיים?

מהיכן זה בא? שאל רבינו, והסביר: מהשקפות העולם הנכרי החודרות למחנינו מבלי משים לב. הנה כל העולם הריע לאסטרונוטים שכבשו את הירח. מי לא שמע על כך והתפעל ממהלך הטיסה, מהשיגור מהנחיתה, ממהירות הטיסה, אבל איש לא חשב איזו הפקרות זו, להסגר בתוך בועת ברזל, להיות משוגרים בתוך טיל, לטוס בחלל בתלות מוחלטת במכשירים אלקטרוניים עדינים, וכל שיבוש עלול לעלות בחיים. וכבר היו דברים מעולם, שהשתבש הקשר עם הטילים והחלליות, וסטו ממסלולם.

כאן, הלא הכל מודים שהסכנה גדולה ועצומה, והרווח, יוקרה מטופשת. היתכן? אדם מפקיר את חייו בעד כבוד והרפתקה לאות גבורה? כאן הכל מודים שמסתכנים על לא דבר. הוא הדין בכישים! ועדיין, השאלה בתוקפה: הכביש, מקום סכנה מוחשית או מדומיינת? אין ספק, שהסכנה מוחשית. הבית בטוח יותר. גם המדרכה. אם כן, כיצד מותרת הנסיעה ברכב? יש כאן גדר נוסף, אותו הביא רבינו בספרו ("אור לציון" יבמות דף יב ע"ב) בשם הגר"ח מבריסק והחזון איש: הן כל לידה, בחזקת סכנה: "כשיושבת על המשבר, צ"ט למיתה ואחת חיים" (תנחומא תזריע ד) וקטרוג שורה עליה באותה שעה (שבת לב ע"א), ואף יש שמלכתחילה ידועות כמסוכנות באופן מיוחד, ואיך הותר לה להרות וללדת? "ותירצו, שבדבר שבדרך הטבע ודרך העולם בכך, אין לחוש לחששות, ומן השמים ירחמו. אבל כשמסכן עצמו בדבר שאין דרך העולם בכך, אכן אסור".

(מתוך "רבינו האור לציון" – מרן רבי בן ציון אבא שאול)

"יָאֵת שְׁבַתְתִּי תִשְׁמְרוּ" (ויקרא י"ט, ג')

בשעתו עישן רבינו. רבים עישנו, רבים וטובים. ראשי ישיבות מפורסמים, מקובלים, מנהיגי עדות. רווחה הדעה שהעישון מועיל לעיכול, מועיל לריכוז, מועיל להרפיה ולשלווה. הוותיקים זוכרים את העננה שהיתה מסוככת על הלומדים בבתי המדרש, בהיכלי תורה. גם רבינו עישן. לגיסו הגאון רבי ראובן שרבאני (שליט"א) זצ"ל סיפר, שבצעירותו היו לומדים תורה בחרפת רעב ממש. הסיגריות עולות בזול, והיו מעשנים כדי להשכיח את הצורך לאכילה. בודאי לא לשם תאווה. אך בו ברגע שהרופא הודיע לו שהעישון מזיק לו, אמר במליצה: "מהיום – יום שכולו שבת!"... כמו שבשבת טבעי הוא שהעישון אסור ואין לגביו כל משיכה ושאיפה, כך יהא אסור לחלוטין מהיום, ולא תהיה לגביו שום משיכה!

ואכן, כמה שמר על גדריו, פעם ביקשו קרוב משפחה, אדם מבוגר שרבינו נזהר בכבודו, שידליק עבורו סיגריה. רבינו לא סירב, חיפש גפרורים ולא מצא. חיזר אחר אדם מעשן, וביקש ממנו שידליק בעצמו את הסיגריה בנשיפת פיו. לא עשה זאת בעצמו, להיזהר אפילו בנשיפה אחת עראית. כעבור שנים אמר רבינו לבנו הגאון רבי אליהו: החושב הנך שכבר חלף לו הרגל העישון?! לא ולא! אלא מאחר והרופא אסר עלי מטעמי בריאות, אני נמנע! ומכיון שהרופאים קבעו שהעישון מזיק בכללותו, תבע רבינו להמנע ממנו באופן גורף. ואמר שמידי ספק איסור תורה לא יצא, ו"חמירה סכנתא מאיסורא". ובפרט שהוא "חב לאחריני" ומזיק לסביבתו, והאריך בכך בספרו ("אור לציון" חכמה ומוסר, עמוד רכא).

תחרויות מירוצי מכוניות – זילות החיים

ויצויין: כל ההנהגות האלו נראות כקיצוניות, כחששות רחוקים, ולא היא. רבינו רחוק היה מהנהגות קיצוניות! איש ההלכה היה, והיא שהגדירה אורחותיו. אומר היה: מי שמחזיק בביתו כסף רב ובמזומן, לא יצא מביתו בלא לנעול את הדלת. ואם אוצר יהלומים הופקד בידו, יתקין מערכת אזעקה. השקפה זו מעוגנת בהלכה: הפרה היא בעל חיים שקט, אינה זקוקה לרצועה בין קרניה לשמירה. אבל פרה אדומה דמיה יקרים, עבודה אין הרצועה בגדר שמירה יתירה (שבת נב ע"א). כיוצא בכך, מתייחסים לכל חטא בשוגג בסלחנות יחסית. אבל הרוצח בשוגג נידון בגלות, כי חומרת עוון זה גדולה כל כך, עד שאין ליטול לגביו כל סיכון, ואף השגגה פשיעה היא ("חינוך", מצוה תי)! זו ההשקפה התורנית הצרופה!

מרן הרב מבריסק חזר וקרא לה: 'שימי את הסוכר בכוס!' שמה הבת את הסוכר בכוסות, עבר רגע, ושוב קרא לה אביה, כשהוא מצווה לה לערבב את הסוכר בתה, "כאן כבר לא יכולתי לעצור בעצמי", אמר הגרא"מ שך, "ושאלתי את רבינו: 'משום מה מטריח רבינו את הבת כל כך?'"

הרב שלמה לורינץ בסיפורים מיוחדים עם הרב מבריסק זיע"א

עניתי לו, ששאלתי היתה בגלל דעתו של הגר"י אברמסקי, שאנו מחוייבים בדבר מפני שזהו ענין הגובל בפיקוח נפש, ולכן חשבתי, שכאן אולי צריך לעשות משהו. אחרי שהסברתי את עצמי, שאלתי את מרן, אם אכן הדבר קשור לבריאותו, מדוע לא יסכים לעבור לדירה אחרת? ענה לי מרן בהאי לישנא: "אתה חושב שהייתי מסוגל לצאת לרחוב, כשאני גר בבית של מישוהו אחר? הרי הייתי מתבייש מעצמי! איך אתה לא מבין שזה דבר בלתי אפשרי?!"

סירובו לקבלת טיפול בחינם

בימי חוליו הצעתי לו את טיפולו של אח בן תורה, אשר חשב לעצמו לכבוד ולזכות להתמסר למרן. אולם מרן סירב לקבל את הטיפול, עד שהלה יסכים לקבל תשלום מלא עבור עבודתו.

במשך מספר ימים, עד שהצלחתי להשיע על האח שיסכים לתשלום, סבל מרן קשות ולא הסכים לטיפול.

יומיים לפני פטירתו, שאלני מרן אם שולם לאח את כל המגיע לו.

כיבוד אב - שאני

למרות סירובו לקבל מתנת חינם ממישהו, שונה היה הדבר במתנה שהיא מצות התורה. לא זו בלבד שלא סירב, אלא הוא אף הקפיד על כך, שאכן יקבל הכל כראוי.

סיפר מרן הגרא"מ שך: "פעם ישבתי אצל מרן ושוחחנו בדברי תורה. מרן קרא לבתו ואמר: 'רבקה, הביאי כוס תה'. הבת הגישה שתי כוסות תה עם קערת סוכר, ויצאה מן החדר.

מרן חזר וקרא לה: 'שימי את הסוכר בכוס'. שמה הבת את הסוכר בכוסות, ויצאה מן החדר. עבר רגע, ושוב קרא לה אביה, כשהוא מצווה לה לערבב את הסוכר בתה.

"כאן כבר לא יכולתי לעצור בעצמי", אמר הגרא"מ שך, "ושאלתי את רבינו כתלמיד הדין לפני רבו: 'משום מה מטריח רבינו את הבת כל כך?' מרן ענה לי: 'כיבוד אב איז גאר נישט? איך וויל איהר מזכה זיין?' (וכי כיבוד אב הוא ענין של מה בכך? - רצוני לזכות אותה!)"

בחוליו האחרון

בימי חוליו האחרון הצטער מרן צער רב על הטירחת הרבה שגורמת מחלתו, בעיקר לבניו ולבתו, שלא משו ממיטת חוליו במשך חודשים. פעם התאונן לפני: "הרי אני גזלן ממש בגלל הזמן והטרחות שאני לוקח מבתי ומבניי!!!"

באותם חודשים שהייתי גם אני זמן רב על יד מיטתו. פעם ישבתי שם קרוב לשבע שעות ברציפות, כאשר הכסא היחיד שהיה במקום היה מאוד לא נוח לשיבה. מרן אמר לי אז: "ר' שלמה, אני רואה, שהשיבה על ידי, במשך שעות רבות כל כך, קשה לך, אבל אתה מקל עלי, וגם לך כדאי הדבר."

(מתוך הספר 'במחיצתם')

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא י"ט, ג')

ידועה ומפורסמת הזהירות בבית בריסק בכל ענין של פיקוח נפש, והחשיבות שייחסו לשמירת הבריאות. שתי העובדות שלפנינו מבהירות, שגם בנוגע לבריאותו, לא הסכים מרן לצאת מגדרו ולהנות מן הזולת.

כאשר שהייתי בארצות הברית בשנת תש"ח, קיבלתי מכתב מהגר"י אברמסקי, אשר כידוע, היה מתלמידי הגר"ח, וזה תוכן המכתב: 'כשבקרתי אצל הרב מבריסק בביתו שברח' פרס, מצאתי אותו חולה. הוא סיפר לי שהרופאים אמרו, שהוא סובל מהצטננויות תכופות, ודירתו אינה מתאימה למצב בריאותו, כי הוא זקוק לדירה שטופת שמש, ולכן, כפי שיודעים אנו את גדלותו של הרב מבריסק, מחובתנו לדאוג לו לכך, ולדעת, זו שאלה הגובלת בפיקוח נפש.'

התפלאתי מאוד למקרא הדברים. הכרתי את מרן, ותחושתי היתה, שהדברים אינם עולים בקנה אחד עם רצונו. אבל כיון שהגר"י אברמסקי הוא בר סמכא, הרגשתי חובה למלא את בקשתו.

פניתי לקרוב משפחתי, ר' יהודה בודנהיימר, בן תורה וגביר, והנחתי לפניו את המכתב. כשסיים לקרוא, הצעתי לו להיות מהזוכים במצווה.

העמדתי בפניו שתי אפשרויות: האחת

לקנות דירה עבור מרן, והשניה שיקנה דירה עבור עצמו, ויעמידנה לרשות מרן. הסברתי לו, כי לפי היכרותי עם מרן הוא לא ירצה להנות ממתנת חינם, אך כיון שהגר"י אברמסקי כותב, שיש להשיג עבורו דירה, כנראה כך הוא המצב ואני מחפש דרך שמרן יסכים לקבל את הדירה.

ר' יהודה בודנהיימר הסכים בשמחה רבה, הוא היה מוכן לתת את הכסף מיד, ואמר לי, שאוכל להודיע לעוסקים בדבר שיקנו כבר דירה, והוא שולח עמי צ'ק. ונעשה כפי רצונו של מרן; אם יחפוץ - הבית יהיה שלו, ואם לאו - הבית עומד לרשותו למגורים בלבד. הוא רשם צ'ק על סך עשרים אלף דולר, כפי שהיה מחירו של בית בסביבה זו באותם הימים. אולם לפני שנטלתי ממנו את הצ'ק אמרתי לו, שליבי אומר שכל זה לא לפי רוחו של מרן.

חככתי בדעתי והחלטתי לשגר מברק למרן, בו הסברתי מי הוא ר"י בודנהיימר וכו', ובקשתי לקבל את דעתו בענין. כיון שבעבר קבלתי ממנו הוראה לא לעשות שום דבר הנוגע אליו מבלי לשאול אותו, רציתי לוודא שאינני פועל בניגוד לרצונו.

שלחתי את המברק, וקבלתי מברק תשובה מיד. ארבע מילים היו בו: "בשום אופן לא. סולובייצ'יק", חזרתי מיד לר' יהודה בודנהיימר ומסרתי לו את דעתו של מרן.

כשחזרתי ארצה נכנסתי למרן, והוא פנה אלי בשאלה, מה עלה בדעתי אפילו לשאול אותו על דבר כזה? "וכי אתה חושב", הוסיף מרן ושאל, "שאני אקבל מתנת בשר ודם בדרך זו או אחרת?!"

במקום נכח זקן רוסי כבן 70, ששכב חולה, מסכן ותשוש. התחננתי אליו: 'אנא, הצל אותי. הרי אתה יודע כי אני עובד בשבת, ומנהל העבודה מכריח אותי לעשות כן. אם תשטוף במקומי את הרצפות אתן לך כל מה שתבקש'...

הגה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל, על מסירות נפש לשמירת השבת בכלא הרוסי, וגם על לימוד תורה בתנאים קשים

"יְאֵת שְׁבִתִּי תִשְׁמְרוּ" (ויקרא י"ט, ג')

האחרים, איתו סיכמתי על כך מראש, והוא עשה זאת באופן יסודי ביותר. באחת השבתות הגיע גיינולין. היה זה בשעה תשע בבוקר. הוא הצביע ברגליו על הרצפה באומרו: "לכלכו כאן!" וחתר לכך שאשטוף את הרצפה בעצמי. אך אני הצלחתי למצוא מישהו שישטוף במקומי.

כעבור שלוש שעות, בשתיים עשרה, הגיע בשנית, ושוב חזר על התרגיל: "הרצפה מלוכלכת יש לשטוף אותה שוב".

ושוב מצאתי עוזר שביצע זאת במקומי.

הדבר חזר על עצמו כעבור שלוש שעות: שוב רקע גיינולין ברגליו על הרצפה ושוב מצאתי מחליף.

בשעה חמש כאשר הגיע פעם נוספת, והסיפור חזר על עצמו, לא הצלחתי למצוא מחליף. מה אעשה?

במקום נכח זקן רוסי כבן שבעים שנה, שבאופן יחסי לשאר האסירים היה הגון למדי וגם אדם מאמין. הוא שכב חולה, מסכן ותשוש. התחננתי אליו: "אנא, הצל אותי. הרי אתה יודע כי אני עובד בשבת, ומנהל העבודה מכריח אותי לעשות כן. אם תשטוף במקומי את הרצפות אתן לך כל מה שתבקש".

על אף היותו חולה, קם האיש מהמיטה ושטף את הרצפה.

המקרה השני אירע בליל שבת בשעת חצות. לפתע פתאום העירו אותי משנתי. גיינולין עמד לידי עם אסיר נוסף, שאחז בידיו שני אתים.

"זילבר ישן? ומחר בבוקר מגיעה ועדת ביקורת! שר הפנים מגיע ממוסקבה בכבודו ובעצמו! אך השטח כאן מלא בגרוטאות, יש לנקות ומיד. לכו שניכם, ואם כי השטח גדול הוא, לילה שלם לא יספיק לכם. עד שש בבוקר חייב הכל להיות נקי ומסודר".

מה יכולתי לומר לו? ובכלל, לא נהגתי להתווכח. התלבשתי והלכתי. בחוץ שרר באותה שעה קור עז ביותר – למעלה משלושים מעלות מתחת לאפס, סופת שלגים השתוללה וסיכות השלג דקרו את הפנים. האסיר השני נשא את האתים בידו, ואני דאגתי למשוך את הזמן. בניגוד לטבעי – תמיד ממחר ונוהג בזריזות – כאן השקטתי את היצר הרע שלי, ופשוט המתנתי לכך שלגיינולין ימאס לעמוד בקור, וילך לו. הגענו לאתר שאותו נצטוונו לנקות, גיינולין הצביע בידו והסביר מה לעשות ואיך.

"בסדר", אמרתי, וללא חיפזון היטבתי את כובעי על ראשי. לאחר מכן התחלתי לרכוס את כפתורי המעיל, גם זה ביסודיות יתרה, שהרי קר מאד היה! עכשיו נזכרתי כי הכפפות חסרות. התרוצצתי לחפשן. מצאתי אחת, אך השנייה עדיין חסרה...

בקיצור, עשרים דקות "הספיקו" לו, שכן הסופה היתה רצינית ביותר. ובינתיים הסתובב גיינולין ומלמל: "שהעבודה תסתיים עד לשעה שש..." ועזב את השטח.

כעת פניתי אל השותף וביקשתי: "אשלם לך כמה שתרצה, רק עשה לבד את העבודה".

הוא הסכים ואני חזרתי לחדר.

וכמובן, למחרת התברר כי כל העניין היה שקר גס וכל שר לא הגיע. גיינולין המציא את המעשה במיוחד "לכבודי"...

(מתוך "להישאר יהודי")

לקחתי על עצמי לדאוג לאספקת המים בדליים, ממבקע-הקרח שעל נהר קאזאנקה, היתה זו עבודה המיועדת לפחות לחמישה בני אדם. אבל השתדלתי להצליח לעשותה לבדי, שכן, הדבר היה כדאי לי. בעבודה זו לא הייתי תלוי באיש, והייתי מרוצה מהענין. אם הספקתי ביום שישי לפני שקיעת החמה להביא כמויות מים עד לחצות יום השבת, הרי שנותר לי לדאוג למים רק לזמן שמחצות היום ועד למוצאי שבת. האסירים היו עוזרים לי בכך כעבור שלושה – חמישה רובלים ממעט הכספים שאשתי הצדקת היתה מביאה לי, או כעבור מנת לחם.

חיפשתי זמן ללימוד תורה, אך – איה אמצאהו? מחמש וחצי בבוקר ועד שבע וחצי בערב הייתי נושא ללא הרף דליי מים מהנהר למחנה. לצריף הייתי מגיע תשוש לגמרי, ומתי אלמד?

בצעידה רגילה ארך לי ה"מסלול", כשאני נושא את הדליים, שעה אחת. ניסיתי לנוע בריצה – במקום שעה התקצר הזמן לארבעים וחמש דקות. כך התחלתי לעבוד בריצה. במשך ארבעים וחמש דקות נשאתי דליי מים מהנהר למחנה, ואז, למשך רבע שעה, הייתי סר לצריף, אל מאחורי הוילון, שם החבאתי ספרי תנ"ך ומשניות. באותן חמש עשרה דקות הגיתי בתורה, ושוב הייתי רץ לכיוון הנהר... אומרים שעשיית עבודה פיזית ולחילופין עבודה עם חשיבה היא דבר מועיל ביותר. ואכן, זה מה שעשיתי.

עבדתי בכל יום כארבע עשרה שעות, ומתוכן התאפשר לי ללמוד כשלוש עד שלוש שעות וחצי. אפילו כיום, קשה לי למצוא זמן רב כל כך ללימוד! כך למדתי על פה משניות "ראש השנה", "יומא" וגם אחרות. אפשר לבחון אותי – לפתוח בכל מקום בספר, ואוכל לצטט... זה נשאר לי כנכס מהכלל.

עוד למדתי שם את מסכת "קנים" (גם אותה הביא לי וישנב), מחוץ לכלא למדתי מסכת זו – אך לא הצלחתי לרדת לעומקה, ואילו בכלא – הצלחתי.

הצריף היה מואר בנורה בת ארבעים וואט בלבד. אומנם היה חלון, אך הוא היה מכוסה בשכבה כה עבה של קרח, עד כי כמעט לא חדרו קרני האור בעדו. גם מבעד לוילון, שמאחוריו הסתרתתי, חדר בקושי האור. זמן מה סבלתי עקב הקריאה באפלולית, אך לאחר מכן הסכנתי לקרוא בחושך. עד היום נשמרה עימי מיומנות זו – לפעמים אני מדגים אותה לשומעי שיעורי: אני מכבה את האור, מכסה את הראש בטלית – וקורא...

גיינולין – מנהל עבודה חדש

כך הצלחתי להסתדר, עד ליום בו יצא לחופשי מנהל העבודה שלי, שהיה אף הוא אסיר. במקומו התמנה אדם בשם גיינולין שהתגלה עד מהרה כטיפוס מזיק. תמיד דאגתי למלאי של מים, ומעולם לא היה מחסור בהם, אך האיש שם לב לכך, שבשבת איני מביא מים, והחליט להכריחני לחלל שבת.

רבים היו המקרים שהתנכל לי ורצה לגרום לי לחלל שבת, אך אספר רק על שניים מהם.

חלק מתפקידי היה לשטוף את הרצפה של חדר הרצפה. ביום שישי הייתי שוטף בעצמי, ובשבת בבוקר עשה זאת אחד האסירים

"כבוד הרב, זהו המקום שהביא לי אושר בחיים", הוא הסביר: "עבדתי במשטרת ישראל, רכבתי על סוסים כפרש נבחר ומובחר. כאן בצומת אירעה לי תאונה קשה, הסוס מת, אני שכבתי כמה חודשים בבתי חולים עד שיצאתי מהכל..."

הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל בשיעור במסכת דרך ארץ

אי שם, בחדר קטן בישיבת טשעבין, לומדים מסכת דרך ארץ, ודעתם נתונה על עתידו של ילד יהודי שאבא שלו לא החליט על עתידו. אך הרב ("אבא שלי") מישיבת טשעבין כבר החליט שהילד ילך לבית ספר דתי.

ר' אברהם נסע לצידו של נהג מונית לא רחוק מהר הזיתים. המונית שעטה בדרך הפתוחה. הנהג הצביע לרב על אחד הצמתים ואמר: "כבוד הרב, זהו המקום שהביא לי אושר בחיים". הוא הסביר: "עבדתי במשטרת ישראל. רכבתי על סוסים כפרש נבחר ומובחר. כאן בצומת אירעה לי תאונה קשה, הסוס מת, אני שכבתי כמה חודשים בבתי חולים עד שיצאתי מהכל, קיבלתי דמי פיטורין מהמשטרה, יצאתי לחיים נורמלים וגם הקמתי בית ומשפחה, ומאז אני מנהל חיים ככל האדם".

ר' אברהם התעניין: "אלו תובנות היו לך מהתקופה שהיית על הסוס?"
האיש הרהר לעצמו תוך כדי נסיעה והשיב:
"כדי הצליח במלאכה מורכבת זו, יש לדעת שלושה כללים:

הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל

הכלל הראשון: אם אתה רוצה לסובב אותו (את הסוס), אל תעקם אותו בבת אחת, אלא לאט לאט, ורק אז תצליח להגיע אל המטרה הסופית.

כלל שני: שהסוס לא ירגיש אף פעם שהרוכב מפחד ממנו, כי אם כן, הרוכב יפסיד את שליטתו, והסוס מרגיש היטב. הכלל השלישי: לכל סוס יש שיגעונות, ואתה חייב לתת לו אותם בשקט, לדוגמא, לסוס שלי היה שיגעון שאם הוא ראה ניילונים עפים באויר הוא היה נעצר. וכשהוא עצר להביט על הניירות או ניילונים עפים ידעתי כי לא נוגעים בשיגעונות שלו. לא מפריעים, לא כדאי ולא שייך להפריע לו".

ר' אברהם, כדרכו ללמוד מכל דבר, יצא מהמונית, ולמחרת דרש באוזני תלמידים שהתאספו סביבו את סיפורו של נהג המונית, וכך אמר להם:

למדתי מדבריו כלל ברזל איך לעסוק עם אנשים. (כי הטבע נמשל בכתובים לסוס, והאדם לפרש המוביל אותו) – "כסוס שוטף במלחמה", "כסוס כפרד אין הבין", (ועוד)
ראשית, לא מסובבים אנשים בבת אחת.

כמו כן, אם אתה מעוניין לנווט פלוני לכל כיוון שתרצה, אסור לו להרגיש שאתה מפחד ממשהו וממישהו, ושלישית, עם הניווט, בד בבד, חובה להבין אותו עם השיגעונות שלו, אל תפריע לו, אל תציק לו בעת שיגעונותיו... (ברגעים כאלו של שיגעון, יש לעמוד מהצד לא להפריע לא להשפיל, וגם לא להעניש אח"כ).

(מתוך - 'ויאמר הנני')

"וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ" (ויקרא י"ט, י"ד)

בתקופה מסוימת, התאספו תלמידים בישיבת טשעבין סביב ר' אברהם, לשמוע מפיו שיעור קבוע במסכת דרך ארץ. מיותר לציין, כי השיעורים נשאו בקרבם חן וחסד.

ברשימה של תלמיד נמצאו דברים שנאמרו בשולי אחד השיעורים: אברך נסע במונית, מחיר הנסיעה נקבע על פי מונה, הסופר ומונה

כל מטר וכל רגע... המונית הגיעה לצומת דרכים ונעצרה ברמזור. הרמזור התחלף לירוק ועוד מעט ו... מתחלף לאדום, הנוסע רוצה שהנהג יחצה את הצומת בזריזות, אבל הנהג לא חצה את הצומת. הוא התאזר בסבלנות – נסע לאיטו והרוויח את האדום...

היו לפניו ג' דרכים לתגובה:

דרך ראשונה, לומר לו: 'וכי אתה חושב שיש לך יכולת לעשות צחוק מבני אדם? אני אגיש נגדך תלונה בבית משפט! מדוע אתה סתם גוזל כסף של אנשים? המקרה לא יעבור בשתיקה! אני אלמד אותך איך מתנהגים בכסף של הזולת!'

דרך שניה יותר קלה לאוזן, הערה: 'תשמע

ידידי, לדעתי, היה עליך למהר ולחצות את הצומת לפני שהרמזור יתחלף לאדום.'

דרך שלישית: לא להגיב. ואדרבה אפשר לומר לו: 'לא נורא, מה שקרה, אני מבין שהייתה לך אפשרות להרוויח את הצומת הזו (וכך אתה מרמז לו כי הבחנת במעשהו) אבל לא נורא, לא בוער, נגיע כמה דקות מאוחר יותר, לא קרה כלום.'
הגישה השלישית היא הנכונה.

ראשית יש להכיר בכך, שכל הענין יעלה לו שתיים שלושה שקלים בלבד ולכל היותר ששה שקלים. ושנית, אי אפשר לדעת מאיזה רקע בא נהג המונית, מה הלך רוחו של הנהג. יכול להיות שיש לו יכוח ממושך עם אשתו לאיזה בית ספר לשלוח את הילד הקטן או את הנכד. היא מעוניינת בבית ספר שקרוב לדת, והוא ממש בשבוע שעבר אמר לה בתקיפות 'מה את צריכה לשלוח אותו למקום לימודים שבסופו של דבר הוא עוד יהיה לנו דתי?!

ועתה, אם האברך יתווכח איתו על אותם שלושה שקלים, הוא ייעשה שונא שלו, ישוב לביתו ויאמר לאשתו 'הדתיים, את לא יודעת ולא מכירה, אבל אני נפגש איתם, מכיר אותם! ולא רוצה להכיר אותם!' אבל אם הוא נקט בגישה השלישית, הבעל יאמר לה: 'תראי, איזה יופי הם מתייחסים, אפילו שנסעתי לאט הדתי נתן את הכסף באדיבות. טוב, אני אשלח את הילד לבית הספר שאת מעוניינת'. והנוסע לא ידע לעולם אלו השלכות יש להתנהגות שלו...

לכן הגישה השלישית היא הטובה והנוחה.

לאחר שהרב לא הצליח להשיב על קושיותיו, פלט העילוי בקול רם: "נו, אז אפשר להגיד 'ברוך אתה בצאתך'..."

ולעילוי הזה לא היו ילדים עד יום מותו

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

הרמקול הכריז בקולי קולות על הלווייתו של רבי יקותיאל בן רבי ברוך זצ"ל, שתצא בשעה שש. תושבי השכונה הביטו זה בזה בפנים מכורכמות. לפני חודש נפטר אברך תלמיד חכם נכבד, צדיק וירא אלוקים, שהמחלה הנוראה קיננה בגופו בשנים האחרונות. שני האברכים הצטרפו לרשימה של עוד ועוד ועוד יהודים יקרים, מופלגים במצוותיהם ובתורתם, שהלכו לבית עולמם במשך זמן קצר יחסית.

כמה מהם נפטרו בחטף, בפתע פתאום, ואילו אחרים התייסרו בייסורי איוב ומחלות שונות תקפו אותם. תושבי השכונה, כולם אוהבי ה' יראי אלוקים, התחזקו באין ספור "חיזוקים" והתעלו בתורה ובעבודת ה', כינסו עצרות חיזוק ותפילה, אך נדמה שמלאך המוות בחר לו משכן דווקא בשכונה חרדית זו שמעבר לים.

"על מה עשה לנו ה' ככה?" תמהים כולם.

רב השכונה, תלמיד חכם נודע, וצדיק מופלג, מסביר להם ברורות מדוע:

"לפני מספר שנים פגעו חלק מתושבי השכונה ביהודי. חלק פגעו בו במילים, וחלק אחר פגע בכבודו ב"שב ואל תעשה". אותו יהודי שנפגע, לא סלח ולא מחל בלב שלם על הפגיעות העקיפות והישירות של תושבי השכונה, ומאז, במשך שנים, פוגעת בנו מידת הדין, במלוא חומרתה".

לא, לא המצאתי את הסיפור הזה. זהו מקרה אמיתי. רב רחומי היה מתלמידיו של רבא, והתייגע בתורה בבית מדרשו שבמחוזא. שלא כמו בימינו, שהאברכים שבים

לבתיים לסעוד יחדיו את ארוחת הצהרים או מגיעים מהכולל בערב, רב רחומי היה שב לביתו רק אחת לשנה, בערב יום כיפור, ורעייתו היתה ממתינה לו בציפייה דרוכה.

שנה אחת, בערב יום כיפור, התייגע רב רחומי על תלמודו, וקושי הסוגיה השכיח ממנו את היום והתאריך. הוא שקע בלימוד ושכח לבוא הביתה. אשתו ישבה בביתה, מצפה בכליון עיניים לבעלה התלמיד חכם, ולחשה לעצמה: "הנה, כעת הוא מגיע, הנה כבר בעלי יגיע", אך לשווא. רב רחומי לא הגיע.

דמעות זלגו מעיני האישה הכואבת ורב רחומי נפטר.

מן השמים לא יכלו לראות את האישה מצטערת, ורב רחומי נפטר לבית עולמו, בגלל דמעותיה של עזרתו. (כתובות סב, ב). כולנו מכירים את המסר החד שביאר וחיידד כאן רבי חיים סטוצ'ינר זצ"ל, אך אי אפשר שלא לשוב ולשנן אותו.

וכך שאל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: והלא האשה תבכה כעת הרבה יותר, לאחר שבעלה נפטר?! הרי הדמעות ייגרו מעיניה פי כמה וכמה כעת, כשבעלה עזבה למנוחת עולמים. אם כן, מדוע דמעותיה של ערב יום כיפור פעלו שבעלה הצדיק ימות לבית עולמו? והשיב רבי חיים זצ"ל: הרי לנו שדמעות של השני הם אש. ה"בין אדם לחבירו" הוא אש, וכשאש דולקת- נשרפים.

חז"ל קבעו לנו במספר מקומות ש"גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה", וכדברי המאירי (בברכות יט, ב): "האדם חביב מאוד לפני המקום ואין לך מצווה חביבה ממנה".

לא רק על כבודו של יהודי, חסה התורה הקדושה, אלא על כל אדם בעולמו של הקב"ה. רבי עקיבא מלמדנו במסכת אבות (ג, יח): "חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם", והסביר ה"תפארת ישראל": "כוונת התנא שמשום כך יראה האדם להיטיב לכל, אפילו למי שאינו בן ברית, וכל שכן שלא יגרום לו נזק לגופו, ממונו וכבודו ולא יבזהו להלבין צלם אלוקים המציץ מפניו".

רבינו הספורנו כותב (שמות יט, ה): "כל המין האנושי יקר אצלו מכל יתר הנמצאים השפלים, כי הוא לבדו המכוון בהם כאמרם ז"ל 'חביב אדם שנברא בצלם'."

לאחר שאתונו של בלעם הוכיחה את אדונה על פניו וביזתה אותו ברבים על רשעתו, בא המלאך והרג את האתון. מדוע? וכי לא היה כדאי שאתון כה מופלאה, באמצעותה ראו בחוש את יד ה' ומופתיו, תמשיך לחיות ולקדש שם שמים, בכך שכולם יביטו בה ויראו את הפלא הניסי שעשה בה הקב"ה?

אך לא. המלאך הרג את האתון, כפי שכותב רש"י בפרשת בלק בשם חז"ל: מפני כבודו של בלעם, שלא יאמרו הבריות שזוהי אתונו של בלעם שהוכיחה אותו

ספר הרב שך זצ"ל

והוא לא ידע מה להשיב לה.

למרות שבלעם - רשע היה, חס הקב"ה על כבודו, כבודו של בן בליעל ורע מעללים שכמותו, ולא רצה שהאנשים ילגלו עליו. ואם על בלעם הרשע, שהחטיא את ישראל בעצתו ורצה לקללם, כך הרי על כל יהודי ויהודי, ובודאי על יהודים שומרי תורה, ובודאי על לומדי תורה, ובודאי על קרובינו מכרינו והאנשים התלויים בנו וביחסינו אליהם, על אחת כמה וכמה...

הצדיק רבי שלום בלוך זצ"ל, מתלמידי ה"חפץ חיים" סיפר, שבאחת העיירות שבליטא הוכתר רב חדש ותלמיד חכם. הרב החדש הגיע לעיר ובקדמת בית הכנסת נתלה שלט גדול ומאיר עיניים, "ברוך אתה בבואך".

הרב פתח בשיעורו הראשון והחל לסדר בפני המאזינים מערכה למדנית מפולפלת. אחד הנוכחים, עילוי צעיר ומבטיח, החל להמטיר עליו קושיות. הרב מנסה לתרץ והעילוי מפרץ ומפרץ, סותר את הבניין שבנה הרב ומפרקו כמגדל קלפים רעוע.

לאחר שהרב לא הצליח להשיב על קושיותיו, פלט העילוי בקול רם: "נו, אז אפשר להגיד 'ברוך אתה בצאתך'..."

--"ולעילוי הזה לא היו ילדים עד יום מותו", סיכם רבי שלמה בלוך זצ"ל את הסיפור.

הרב שך המשיך לשתוק

כשבאו קבוצות תלמידים להיבחן אצל הראב"ד הגר"י פישר זצ"ל, בעל שו"ת "אבן ישראל", בחן הרב כל תלמיד ותלמיד בפני

המשך בעמוד הבא <<<

עצמו, בעודו יושב עם כל אחד בחדרו הפרטי והשאר ממתנים בחוץ לתורם.

הבחינה ארכה זמן רב, ומקורביו שאלוהו, מדוע אין הוא בוחן את כל הנבחנים יחדיו, כפי הנהוג בבחינות שכאלה.

השיב להם רבי ישראל יעקב פישר: "אם אבחן את כולם ביחד, יתכן שאגרום בושה לאלו שלא יידעו להשיב על שאלותי. לכן אני מעדיף לבחון כל נבחן לבדו, בפני עצמו, למרות הזמן הרב שהדבר גוזל ממני משעות לימודי הפרטיים. אך כך אני יודע שאני שומר על כבודם..."

והוסיף הגרי"י זצ"ל למקורבו: "דע לך, שצריך מאוד מאוד להיזהר בעניינים שבין אדם לחברו. אני מביט ארבעים שנים לאחור, ורואה שכל מי שפגע בשני, לא נוקה ממידת הדין!"

סיפר הגרמ"צ ברגמן שליט"א: "בישיבה מסויימת נערך דין ודברים בין ההנהלה לאחד הרמ"ם, עד שהר"מ עזב את הישיבה. ראשי הישיבה הציעו לאחד מתלמידי החכמים שיחליף את מקומו של הר"מ שעזב-פוטר.

אותו תלמיד חכם נכנס לשאול את מורי וחמי, מרן הגרא"מ שך זצ"ל, האם לקבל את התפקיד, אך הרב שך שתק ולא השיב תשובה. כעבור זמן מה נכנס שוב התלמיד חכם ושאל את מרן זצ"ל האם לקבל את תפקיד הר"מ, ואמר שאם מרן לא ישיב לו תשובה, יקחו ר"מ אחר במקומו. הוא הוסיף שלהנהלת הישיבה ישנה רשימה ארוכה של תלמידי חכמים החפצים לקבל את המשרה. שתק מרן הרב שך זצ"ל ולא השיב דבר. כשיצא התלמיד חכם מביתו של מורי חמי, שאלתיו מדוע לא השיב לו תשובה האם לקבל את המשרה.

ענה לי הרב שך זצ"ל: "אני אינני יכול להשיב לו תשובה. הרי הר"מ הראשון שעזב את הישיבה ישמע שמישהו אחר תפס את מקומו ותהיה לו עוגמת נפש וחלישות הדעת. אם אותו תלמיד חכם רוצה לקחת את התפקיד בעצמו, שיקח אותו. אך אני לא יכול להורות לו לעשות דבר שייצא ממנו חלישות הדעת ועוגמת נפש לתלמיד חכם שכיחן שם לפני כן..."

תנועת 'אגודת ישראל' בארה"ב מקדישה בכל שנה, במהלך ה'קאנוונשן', שבת לכינוסי תורה ודעת, בה יושבים, במסיבה אחת,

מדוע יצא האיש מבית הכנסת?

לפעמים אנו רואים את חברינו עושים מעשים שלא ייעשו, מעשים הנוגדים את התורה או את המוסר האנושי הבסיסי, והנה לנו מצות עשה מהתורה. ישנה מצווה, הנלמדת מהפסוק "בצדק תשפוט עמיתך", ממנו למדו חז"ל שעל כולנו, לדון כל יהודי כשר לכף זכות, וכשאנו רואים אדם שעושה מעשה שניתן להסבירו לזכות או לחובה, עלינו לדון לכף זכות.

למשל, אם החבר יצא באמצע התפילה מבית הכנסת, עלינו לחשוב בלבנו שהיה צריך ללכת לרופא עם הילד שלו באופן דחוף או שיצא לצורך דחוף אחר שהתעורר. כשיהודי אינו קם ממקומו לחולה וחלש באוטובוס, עלינו לדון לכף זכות ולומר לעצמנו שהוא עצמו חולה או חלש כעת, וכן הלאה. חז"ל (שבת קכז, ב) הבטיחו לנו ש"הזן את חברו לכף זכות, המקום ידונו לכף זכות".

תלמיד חכם וירא אלוקים או צדיק מפורסם שעשה עבירה, למרות שראינו בעינינו שהוא עבר עבירה, עלינו להחליט שוודאי עשה תשובה על העבירה, ועלינו לדון לכף זכות אפילו בצורה שאינה מסתברת והיא דחוקה להפליא. ומבואר בדברי הגמרא והראשונים, שאם חשדנו את חברנו על מעשה שעשה ולא דנו אותו לכף זכות, אפילו רק במחשבתנו, ביטלנו מצות עשה מהתורה, למרות שלא פעלנו בעניין בצורה אקטיבית ולא גילינו את הדבר לאף אדם בעולם.

כאשר מדובר באדם "רגיל", בינוני במעשיו, שלפעמים חוטא ולפעמים נזהר מלחטוא, אזי כשהמעשה שעשה נוטה לכף זכות, או אם הוא ספק שקול, עלינו לחשוב עליו דברים טובים ולהכריעו לכף זכות. וכתב החפץ חיים, שגם כשהמעשה שעשה נוטה יותר לכף חובה, נכון מאוד שהדבר ייחשב אצלנו כספק ולא נכריע אותו במחשבתנו לכף חובה, וממידת חסידות היא, שאפילו בזה יש לדון לכף זכות. ואמנם אמרו לנו חז"ל ש"כבדהו וחשדהו". אם ייתכן וניזק על ידי המעשה הרע שעשה הזולת, עלינו לכבדו מצד אחד ולדון לכף זכות, אך עלינו גם לפקוח עיניים ולבדוק האם לא ניזק ממעשיו, מבלי לטמון את הראש בחול כבת יענה.

הכל מתחיל במשפחה

בספר "מעשה איש" (ח"ד קע"ח), מובאים דברי החזון איש זצ"ל, שהשואה הנוראה התרחשה בגלל הליקויים שהיו באותם הימים ב"בין אדם לחברו".

"החזון איש" אמר פעמים רבות: "כמה האדם הוא יהודי? לפי מה שהוא עושה בשביל השני". כשנשאל מהי הדרגה הגבוהה ביותר שהאדם יכול להגיע אליה בעולם, השיב: "לעבור את כל החיים מבלי לפגוע באף אדם!"

וכמובן, על האדם לאהוב, לכבד ולהוקיר בראש ובראשונה את בני ביתו. חז"ל הזהירו אותנו ביותר להיזהר מאוד מאוד בכבוד נשותינו, התלויות בדברינו ובהתייחסותנו אליהן. הברכה הכלכלית, כך כותבים חכמינו במסכת בבא מציעא, מגיעה לאדם בזכות אשתו, ואם ירבה לכבד ולהוקיר את רעייתו, לשמחה ולעודדה במחמאות ובדברי נועם וחוץ, תהיה לו ברכה בפרנסה. גם האישה צריכה לכבד ולהוקיר בכל מאודה את בעלה, כמובא ברמב"ם. ואם, חלילה, נוצר ריב או חיכוך, תמיד אפשר לתקן, להתפייס ולבקש סליחה מכל הלב.

תנועת 'אגודת ישראל' בארה"ב מקדישה בכל שנה, במהלך ה'קאנוונשן', שבת לכינוסי תורה ודעת, בה יושבים, במסיבה אחת, גדולי התורה של אמריקה, שמתכנסים לדון במהלך השבת בענייני השעה. באירוע כזה, שהתרחש לפני כשלושים שנה, ישבו כולם מרותקים לדבריו של הנואם הדגול. השמש שקעה ודמדומי שבת הופיעו במלוא הדרם. הדרשן הדגול היה מרן הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל וכולם האזינו לדבריו בחרדת קודש. השיחה נמסרה בסעודה שלישית וכאשר נצצו להם שלושה כוכבים, יצא הגאון רבי יעקב רודרמן זצ"ל באמצע הדרשה למספר דקות.

לאחר הדרשה, התנצל הרב רודרמן בפני רעהו רבי יעקב קמינצקי והסביר לו שנאלץ לצאת החוצה מיד בצאת השבת, כדי להתקשר לרעייתו בטלפון ולומר לה שלא תדאג, כי הדרשות ימשכו והוא ישוב הביתה מעט מאוחר...

הלוואי ונזכה, בעזרת ה' יתברך!

"אין ברירה, עליך לתת לנו לבדוק את הכיסים שלך". בדקנו את הכיסים, מששנו את בגדיו, והנה הרגשנו שבמכפלת יש משהו, קרענו את המכפלת, ולעינינו התגלו מאתיים הרובלים!

סיפורם הנורא של סוחרים טריסק שהרגו אדם בחשד שוא...

הרב אהרן כהן

"בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא י"ט, ט"ו)

עליו כמה חודשים. בעלת האכסניה ששמעה את הצעקות מאחורי הדלת, פתחה את הדלת והוסיפה שמן למדורה: "עכשו אני מבינה! לפני הדלקת נרות ביקש ממני המלמד חוט ומחט, כעת אני יודעת לשם מה היה צריך את החוט והמחט, הוא רצה לתפור את המכפלת, ולהסתיר את הכסף הגנוב".

התחלנו להכות אותו, מספרים הסוחרים לפני קהל ועדה, מכות נמרצות והשארנו אותו כך, שרוע על הרצפה, מוכה וחבול. המשכנו בדרכנו. כעבור יומיים השיגה אותנו עגלת הדואר המהירה, והרכב הודיע שיש בידו דבר דואר דחוף עבורנו.

התברר, שאשתו של אחד מאתנו שלחה מברק לבעלה, ובו היה כתוב כך: "כשיצאת לדרך לא הייתי בבית. כמה שעות לפני שיצאת, נזקקתי בדחיפות למאתיים רובל, פתחתי את הארנק שלך והוצאתי משם את הסכום הדרוש, ומאחר ולא הייתי בבית, אני שולחת לך את

ההודעה הזו, כדי שתדע שחסרים לך מאתיים רובלים בארנק..."

אוי! גיוועלד!

תפסנו את עצמנו, מה עשינו? לשווא חשדנו במלמד, לשווא היכינו אותו וביזינו אותו!

החלטנו מיד לפצות אותו בכל הון שבעולם. חזרנו לאכסניה. המלמד כבר היה חולה אנוש מרוב צער, כאב ובושה. לקחנו לו את הכסף, שגר עבודה של כמה חדשים, הוספנו מכות נמרצות ובושות, וכעת, מצבו היה קשה והוא נטה למות. קראנו לרופא, אבל עד שהלה הגיע, כבר נפח המלמד האומלל את נשמתו ועבר לעולם שכולו טוב. רצנו מיד לטריסקער מגיד, ובקול בכי, נהי וקינה סיפרנו לו את אשר ארע לנו. בכינו לפניו: "מה עשינו? שפכנו דם נקי! מאידך גיסא, מה יכולנו לעשות, כלום אפשר היה שלא לחשוך בו? הרי לא היה אף אחד בחדר מלבדו, מה עושים כעת? במה יתכפר לנו איבוד דם הנקי?"

המגיד הורה לנו לתקן שלושה דברים: א. לקבל על עצמנו לפרנס את ילדיו, ובבוא העת לחתנם כאילו היו הילדים שלנו. ב. לקחת על עצמנו גלות, כדין "הורג נפש נקי בשגגה". ג. לאסוף את כל תושבי טריסק, אנשים נשים וטף, ולספר את הסיפור הזה, וללמד את כולם שאפילו כשנראה במאת האחוזים שפלוני גנב, גם אז מוטלת עליו החובה שחייבונו חכמים: "הוי דן את כל האדם לכף זכות!"

רש"י: "ד"א בצדק תשפט עמיתך, הוי דן את חברך לכף זכות" הגמ' (שבועות ל') מבארת: "ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר, אלא ברואה חברו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות, הכריעו לזכות ולא תחשדהו בעבירה". אילו היו אוהבים אחד את השני, בוודאי כל אחד היה נתלה בכל אפשרות שהיא, כדי שידונו את חברו לכף זכות. לפנינו מעשה מופלא - מספר "אדרבה" המלמד עד היכן מגיע החיוב לדון כל אדם לכף זכות. נכדו של היהודי הקדוש, רבי מרדכי רבינוביץ זצ"ל, עלה לארץ ישראל. בטרם הפליג, נסע להיפרד מהמגיד מטריסק. כשהגיע לעיירה טריסק, ראה שכל אנשי העיירה, אנשים נשים וטף, התכנסו בבית הכנסת. נכנס אף הוא לבית הכנסת, שהיה מלא מפה לפה, והתיישב לפתע השתרר שקט. בפתח בית הכנסת הופיעו שני עשירים גדולים, כשהם רצוצים ושבורים, עלו על הבימה והתחילו לדבר. הקהל הטה אוזן למעשה הנורא שסיפרו הסוחרים בקול בוכים:

"היינו בדרך ליריד, כשבאמתחתנו צרורות גדולים של כסף, באמצע הדרך הבחנו במלמד המשרך את דרכו ברגל ותרמילו על כתפו. נכמרו רחמינו עליו, והצענו לו לעלות על העגלה. המלמד עלה ונסענו יחד בעגלה. כעבור יומיים הגיעה שבת. אמרנו למלמד שיכנס עמנו לאכסניה, ויתארח שם בשבת על חשבוננו. לפני שבת קודש, כשהגענו לחדר בו התארחנו החבאנו את צרור הכסף שהיה לנו בארון שהיה בחדר.

המלמד היה יודע ספר, ובשבת הנעים את הסעודות בדברי תורה ערבים ונחמדים. הגיע מוצאי שבת, נגשנו ליטול את צרור הכסף. ספרנו את הכסף והנה חסרים מאתיים רובל! חיפשנו בקדחתנות מרובה, הרי אף אחד לא היה כאן, רק אנחנו והמלמד. התחלנו לחשוך במלמד, נגשנו אליו ושאלנו בעדינות: "אולי... אולי..." אמר המלמד: "חס ושלום, לא לקחתי מכם מאומה!"

המשכנו בחיפושים אך העלינו חרס. ניגשנו בשנית אל המלמד ואמרנו לו: "אין ברירה, עליך לתת לנו לבדוק את הכיסים שלך". בדקנו את הכיסים, מששנו את בגדיו, והנה הרגשנו שבמכפלת יש משהו, קרענו את המכפלת, ולעינינו התגלו מאתיים הרובלים! התחלנו לצעוק על המלמד: "תתבייש לך, זוהי הכרת הטוב שלך כלפינו? אנחנו אירחנו אותך על חשבוננו בשבת ואתה גונב מאתנו כסף? איך מתבייש?" אבל המלמד הכחיש את האשמה מכל וכל, וטען כי זה הכסף שלו שהרוויח ביותר מן המלמדות, כסף שעבד

האם יתכן שצריך להמנע מקיום מצוה מפני ציווי אביו?

איזה מנהג צריך לבטל מפני ציווי אביו? והאם צריך לעשות 'התרת נדרים'?

הרב יעקב ברגמן

בפרשת השבוע נאמר: "אִישׁ אָמוּ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי ה'". ודרשו חכמינו ז"ל: מנין שאם אמר לו אביו לעבור על דברי תורה שלא ישמע לו, שנאמר "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה'", כולכם חייבים בכבודי.

כלומר, הוקש כיבוד אב ואם לשמירת שבת, ללמד שאף אם אמר לו אביו לחלל שבת, או שאמר לו שיכבדנו באמצעות חילול שבת - לא ישמע לו, מפני שכבוד השי"ת גדול וקודם לכבוד אביו. ומשמירת שבת למדים לכלל המצוות, שאינן נדחות מפני כיבוד אב. וכך נפסק בשולחן ערוך: "אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה, בין מצות לא תעשה, אפילו מצוה של דבריהם, לא ישמע לו". וכתבו הפוסקים שאף הידור המצוה וקיומה בשלמות

אינם נדחים מפני כבוד אביו; וכגון שהבן רוצה להתפלל במקום מסוים כדי שיוכל להתפלל בכוונת יתר, ואין דעת אביו נוחה מכך.

ואף אם ציוה האב לבנו שלא ינהג באיזו חומרא שנוהג בה הבן - לא ישמע בקולו. וזאת בתנאי שיש לחומרא זו שורש בפוסקים, כגון שיש הסוברים שאסור, ורבים חולקים; או שמעיקר הדין צריך להחמיר והמנהג להקל. ויש אומרים שכל שההלכה להקל, אינו רשאי להחמיר נגד רצון אביו.

ואם ציוהו אביו לבטל מנהג - יש להבדיל בין דרגות המנהגים: א. מנהג קבוע שמקורו בדברי חז"ל והובא בפוסקים ופשט בישראל, כגון אמירת 'הלל' בראש חודש - הריהו ככל המצוות, ולא ישמע בקול אביו.

ב. מנהג שמקורו בדברי הפוסקים, אולם אין לו שורש בדברי חז"ל, כגון אמירת 'קדיש' על אביו ואמו, מנהג 'כפרות', או מנהג שלא פשט בישראל כמנהג קבוע - הדעה הרווחת בפוסקים היא שאף בזה לא ישמע בקול אביו; אך יש חולקים.

ג. מנהג או מילי דחסידותא שאין לו מקור בדברי הפוסקים, ואין סרך איסור בביטולו, כגון טבילה במקווה לתוספת קדושה, תעניות רשות, וכל שכן מנהגים שונים בנוגע ללבוש ומראה השיער, וכיוצא בהם - חובה לשמוע בקול אביו ולבטל מנהגו.

ובמקרה שחייב לבטל מנהגו לפי שעה משום כיבוד אב - נחלקו הפוסקים אם צריך לעשות 'התרת נדרים', או שאינו צריך, והאיל ועיקר הנדר קיים ועתיד לשוב למנהגו לאחר מכן. ולמעשה יש להחמיר בכך, למעט בשעת הדחק שאינו מוצא מי שיתירנו.

במה כל דברים אלו אמורים? במצוה או במנהג שחובה לקיימם, אולם במצוה ובמנהג שאין חובה לקיימם, ואין סרך איסור בביטולם, וכגון שציוה האב לבנו, או שמדובר במנהג במילי דחסידותא שטרם נהג בו הבן וממילא לא התחייב בו - צריך לשמוע בקול אביו.

ומאידך גיסא, כל הנדון בנוגע לביטול חומרא או מנהג, הוא רק כאשר הדבר נוגע לאביו או בפני אביו, אך בדבר שאינו נוגע לאביו ואינו בפני אביו - לכל הדעות אינו מחויב לשמוע בקולו, למעט אם הדבר יגרום לאביו צער גדול או בזיון. ובמקרים מסוימים יתכן שיש להקל אף בפני אביו.

ועוד, שאם כל כוונת האב היא רק לזלזל במצוות או במנהגי ישראל, ורק מחמת כן אומר לבנו שיבטל חומרא או מנהג, בודאי אינו צריך לשמוע בקולו בנוגע לכל מצוה, חומרא או מנהג שהם.

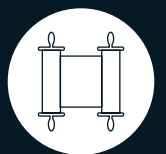
[שו"ע יו"ד רמ, טו, ש"ך יז, ופתחי תשובה יז;

פסקים ותשובות (כ"ץ) שם, מד-מה]

- כיצד מנסה היצר הרע להכשיל את האדם באכילת חזיר?
- מפני מה שנא רבי עקיבא, בעודו עם הארץ, את החכמים?
- מהי ההשקפה הנכונה על חיי פרישות?
- מה עניין מצוות מורא אב ואם ל"קדושים תהיו"?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“, הוא איסור על הנכנס, או איסור על הכה”ג שלא יעבוד כשיש אדם נוסף עמו באהל מועד?

לפני לפני, שע”ז נאמר ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“ ופי בירושלמי אפילו אותן שכתוב ”פניהם פני אדם“.

לכן לא היה יכול להיות אז המלאך על ההר, ולכן קרא אליו מן השמים, וכן אמרו במדרש (בראשית רבה נה, ז) שאברהם היה ככהן גדול בעת העקידה, ולכן לא היו יכולים המלאכים לבוא שמה, ודו”ק בזה, וזה שאמר ”אשר

יאמר היום בהר ד’ יראה“, ע”כ.

ובס’ הזר יעקב עה”ת (שם),

הביא את דברי ה”משך חכמה“,

והוסיף שהרי כבר נודע דברים

סוברים שעקידת יצחק היתה

ביום הכפורים, וכמו שכתב

בדרשות ר”י אבן שועיב (דרשה

ליוה”כ דף תק”ו) בשם מדרש

חז”ל, וכן הביא הרד”ל (על

פרקי דרבי אליעזר פל”א אות

מ”ד) בשם הריקאנטי, וכתב שם

שאמנם באגדה דויקרא (פכ”ט)

אמרו שהעקידה היתה בתשרי, אבל באגדה דשמות (פט”ו) אמרו

שהעקידה היתה בפסח, וכ”כ הרמ”ע מפאנו (בעשרה מאמרות

מאמר חיקור דין סוף פ”א), ועיי’ כף החיים (תקפד, טז)

”וכל אדם לא יהיה באהל מועד, בבואו לכפר בקדש עד צאתו“ (ויקרא ט”ז, י”ז) בירושלמי יומא (ז.ז). איתא, שסיפר שמעון הצדיק שראה זקן לבוש לבנים שהיה עמו בעת עבודתו ביוה”כ, ושאלו את שמעון הצדיק שהרי האיסור ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“ לא נאמר רק על אדם, אלא גם על מלאכים שנאמר בהם ”ודמות פניהם פני אדם“, וא”כ איך היה עמך בשעת העבודה, והשיב שלא היה זה מלאך אלא היה זה הקב”ה בעצמו.

בפירוש רבי ירוחם פערלא זצ”ל על הסמ”ג (לא תעשה קפג ד”ה ועכ”פ עמ’ 436) הוכיח מכאן, שהאיסור כניסה בשעת ההקטרה ומתן דמים ביוה”כ, אין זה דין באדם הנכנס, שא”כ מה שייך איסור למלאך להיכנס, אלא על כרחך שהוא מדיני עבודת הכהן בזמן שיש שם אדם, שהוא פוסל את העבודה.

בס’ הזר יעקב עה”ת (להרב יעקב חיים סופר שליט”א סי’ לא), כתב שהתיבות ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“ עולה בגימטריא ”אפילו מלאכים לא היו“ [320]

דבר נפלא כתב ה”משך חכמה“ (בראשית כא, יד), דהנה בעקידת יצחק (שם כביא) כתוב ”ויקרא אליו מלאך ה’ מן השמים ויאמר אברהם אברהם“, וקשה מדוע קרא אליו מן השמים דווקא, ולא יכל המלאך לגשת אל ההר.

וכתב: ”לפי שבעת העקידה שהיה מקריב אברהם בנו להשי”ת, היה אז התגלות אלוקות כמו שהיה לכהן גדול ביום הכפורים

מהו הסוד שמבינים בני שלושים ושלוש?

בראשית בפר’ וישלח, ששם מובא הפגישה בין יעקב לעשיו, ושם (פסוק טז) כתוב: וַיָּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשָׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעֵירָה, וזה הסוד בשעיר לעזאזל שנותנים לשרו של עשיו את חלקו כדי שלא יקטרג. והפסוק שלאחר מכן הוא: וַיַּעֲקֹב נֶסֶע סִכְתּוֹ וַיָּבֶן לוֹ בָּיִת וַלְמַקְנֵהוּ עֲשָׂה סִכְתּוֹ עַל בֶּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִכּוֹת. שאנחנו לאחר עבודת יום הכפורים בשעיר המשתלח וכפרת העוונות, זוכים לסוכה.

ורמז בזה שהאותיות הסמוכות זה לזה נקראים ”חברים“, והאותיות שחברים לאותיות ”סוכות“ הם ”עזאזל“, וזאת אם אומרים אנו ”אם למקרא“, דהיינו שמחשיבים את המילה סוכות מלא (עם ו’).

וזה הכוונה בדברי האבן עזרא שכתב: אם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת ”עזאזל“ (שהם האותיות ”סוכות“, כי למעלה בשמים סידור האותיות הם בסדר

תשר”ק, ושפיר קאמר אחר עזאזל) תדע סודו, וסוד שמו, כי יש לו חברים (אותיות סמוכות) במקרא (אם למקרא) ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז, בהיותך בן שלושים ושלוש (פרק ל”ג בבראשית) תדענו.

”גִּזְרֵל אֶחָד לָהּ וְגִזְרֵל אֶחָד לְעִזְאֵזֶל“ (ויקרא ט”ז, ח’)

כתב האבן עזרא: אם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת ”עזאזל“ תדע סודו, וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז, בהיותך בן שלושים ושלוש תדענו.

והארכיכו הראשונים והאחרונים בפענוח דבריו שכתב ”בהיותך בן שלושים ושלוש תדענו“.

וכאן אביא בס”ד ב’ ביאורים שאינם מפורסמים.

בס’ קרן ישועה (לאדמו”ר רבי יהושע שפירא זצ”ל מבלאזוב, מאמרי חודש אייר מאמר ג’ הלולא דרשב”י עמ’ כו ד”ה ובהיות) מבאר: ששלושים ושלוש הכוונה ל”ג

בעומר, וזאת על דרך הסוד, ע”פ כוונות האריז”ל בסדר עבודת יום הכפורים, עיי”ש.

ביאור נוסף נמצא בקובץ דרושים (יו”ל ע”י אגודת הרבנים בפטרעקוב תרפ”ד, דרוש מ”ה אות ה’ עמ’ ל’) בשם הרב יוסף יודא לייב מינצברג זצ”ל מקאזניץ, שהכוונה היא על פרק ל”ג בספר

על פי מה היו בוחרים את ה"איש עתי" שישלח את השעיר לעזאזל?

"וַיִּשְׁלַח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה" (ויקרא ט"ז, כ"א)

החזקוני מביא ממדרש שהביאור של "עתי" שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, שהרי הנושא את השעיר אינו עובר שנתו, ולכך היו בוררין איש שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, ע"י חכמת המזלות שהיתה קלה בעיניהם.

ובזוהר (חלק ג' סג): מובא שאותו איש עתי היו בו סימנים מיוחדים, שעינו אחת גדולה מחברתה, וגבות עיניו מתכסין בשערות רבות, ועינו כצבע גוון כחול שבו כוחלים העיניים, ולא היה מסתכל ישר, ועי"ז היו יודעים שהוא האיש המיועד.

האם מלכת אנגליה בזמן "הבן איש חי" היתה אוכלת בשר כשר?

והנה נמצא טעם חדש שלא מופיע בראשונים הנ"ל, והוא בקובץ קושיות לאחד מהראשונים (אות רמח) שכתב: אם תרצה לדעת בבהמה [בעודה בחייה] אם היא כשירה אם לאו: קודם שחיתתה, קח אותה בקרנותיה, ותמשוך הקרנות לאחריה, אם הם אדומים - אז היא טריפה, ע"כ. והנה במגילה (יג.) מובא שאסתר אכלה בבית אחשורוש מאכלים יהודיים, ובבן יהוידע (ד"ה שהאכילה) הקשה איך לא התגלה עי"ז שהיא מהעם היהודי.

ותירץ: שהיתה לוקחת בשר משחיטת ישראל באומרה כי זה יפה לגוף שהוא בדוק מטריפות שהם נעשים על ידי חולאים. ומוסיף שם: שעד עתה יש באירופא אנשים שאינם ישראל והם אין אוכלים בשר רק מטבחי ישראל שהוא כשר, ואומרים שגם המלכה של אנגליה ירום הודה אין אוכלת אלא רק בשר כשר שחתום מן החכם שהוא כשר.

"וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וּמְרֻפָּה" (ויקרא י"ז, ט"ו)

בקב ונקי (פר' צו) הבאנו מהראשונים, כמה וכמה אופנים שאפר לדעת איך לבדוק בהמה אם היא טריפה, ועי"ש מה שהבאנו מרבנו בחיי (ויקרא ז, ח) ומספר חסידים (אות תסח, ואות תתלג) ובדרכי משה (יו"ד לה, א)

מתי הרמ"א ז"ל למד שאר חכמות?

וכ' שם "סהדי במרומים שכל ימי לא עסקתי בזו, רק בשבת ויו"ט וחול המועד בשעה שבני אדם הולכים לטייל, וכל ימות החול אני עוסק כפי מיעוט השגתי במשנה ובתלמוד ובפוסקים ובפירושיהם ושרי לצורבא מרבנן לאודעי נפשיה".

"אֵת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשֹׂוּ וְאֵת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ לְלֶכֶת בָּהֶם" (ויקרא י"ח, ד') בספרי (ואתחנן פייסקא ט) למדו חז"ל מפסוק זה את האיסור ללמוד חכמות אומות העולם. וז"ל הספרי שם "שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמוד חכמת אומות העולם, ת"ל "ושמרתם את מצותי ללכת בהם" ולא ליפטר מתוכם", ע"כ. ובשו"ת הרמ"א (סי' ז') כ' שלא אסרו ללמוד אלא את ספרי אמונות היוונים, אבל לא אסרו ללמוד דברי החכמים וחקירתם במהות המציאות וטבעיהן.

פותרים את זמן וסט משנה

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף
מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של
ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול מס' 5	מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול מס' 4	מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול מס' 3	מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול מס' 2	מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול מס' 1
בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח	בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח
מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' גביע יוקרתי מְכָסֵף כף הגשה לעוגה מְכָסֵף סכין לחלות מְכָסֵף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' הספר החדש 'מועד לדוד' כף הגשה לעוגה מְכָסֵף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים סכין לחלות מְכָסֵף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' הספר החדש 'מועד לדוד' סכין לחלות מְכָסֵף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	
מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

קיץ עם ש"ס ברורה מתנה

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך:
1.340 ש"ח. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה.
הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

מתנה בשווי 1.340 ש"ח
 מסלול מס' **13**

בתרומה ע"ס 42 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 840 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- מגש לחלות מְכַסֵּף בשילוב עץ (אחים חדד)
- 12 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.340 ש"ח

מתנה בשווי 1.280 ש"ח
 מסלול מס' **12**

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- מגש לחלות מְכַסֵּף בשילוב עץ (מבית מוסרת-הצופים)
- 12 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.280 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח
 מסלול מס' **11**

בתרומה ע"ס 36 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 720 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- ש"ס וילנא 20 כרכים מ' כיס, כ' רכה
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- 9 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
 מסלול מס' **7**

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפץ חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- סכין לחלות מְכַסֵּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
 מסלול מס' **6**

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- 4 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

מה נהדר המראה בבנין שיש בו מעבר מרחוב לרחוב ותלו השכנים פתק שהרשות נתונה לכל הרוצה לקצר דרכו הבנין, כמה קדושה ואחזה מוסיף בעם ישראל...

בעניין מעבר לרבים אם אפשר לסגרו

שכתב הסמ"ע שאם רבים החזיקו ללכת טוענים עבורם שהיה ברשות. אם אין הוכחה להיפך.

שיטת רשב"ם בסוגייתנו שהחזיקו בו רבים הכוונה שעשו מעשה לתקנו להילוך ובעה"ב ראה ושתק ובזדאי מחל, אבל בהילוך לבד לא זכו, אכן הרבינו יונה והרשב"א חולקים וסוברים שעל ידי הילוך

קונים, ומה שנחלקו בגמ' רבי אליעזר וחכמים אם הילוך קונה הכוונה לגבי לקנות את גוף הקרקע, אבל לענין שיהיה להם זכות ללכת מועיל הילוך. ובשו"ת פני יהושע (ח"מ סי' ד') והמרש"ם (ח"א סי' ה') נקטו לעיקר כדעת הראשונים שמספיק הילוך.

בזמנינו שיש רישום בטאבו כתב המהרש"ם (ח"א סי' ה') שלא יועיל להחזיק במגרש פנוי למעבר ורשות ביד בעה"ב למחות ולגדור גם אחרי שהורגלו לעבור שם. שמכיון שיש לו טאבו לא חשש למחות ואין הוכחה שמחל.

העולה מן האמור

א. אין לעבור לכתחילה בחצר חברו בדרך קביעות שלא ברשות, וכ"ש שלא להשתמש במעלית או בתאורה בלי רשות, אבל בדרך אקראי הרי זה בכלל כופין על מידת סדום. פתחי חושן נזיקין (פרק ט"ו הערה נ"ד).

ב. מה נהדר המראה בבנין שיש בו מעבר מרחוב לרחוב שתלו השכנים פתק שהרשות נתונה לכל הרוצה לקצר דרכו הבנין, כמה קדושה ואחזה מוסיף בעם ישראל.

ג. רבים שהחזיקו במעבר ובעה"ב רוצה לעכב בעדם, אם

היה ברשות כבר החזיקו, ואם אין ידוע טוענים להם שהיה ברשות וי"א שרק כשעשו פעולת תיקון להילוך והרבים נחשבים מוחזקים.

ד. מגרש פנוי שעשו בו דרך ואחר זמן בעה"ב רוצה לבנות, אין חזקה, כיון שיש טאבו על שמו לא חשש למחות

יש לבאר מה הדין מקום שהורגלו רבים לעבור בו ולקצר דרכם ובעל השטח רוצה לגדור את המקום ולעכב בעד הרבים מלעבור, האם מותר לרבים להמשיך לעבור במרום המוגדר כשטח פרטי, והאם אחר שהחזיקו הרבים לעבור במרום זה יש זכות לבעל המקום לגדור ולעכב בעדם.

בנדון זה עוסקת סוגייתנו, מסכת בבא בתרא ב"ב דף קי. ויש לבאר דעות הראשונים וחילוקי הדינים בזה, הנה מבואר בגמרא שמצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, ומאידיך ידוע המעשה ברבי יהושע בן חנניה בערובין (נג). שהלך בדרך שעוברת בשדה אמרה לו תינוקת אחת והלא שדה היא זו ואיך אתה עובר כאן אמר לה שהדרך כבושה וניכר שרבים מהלכים בה, אמרה לו ליסטים כבושה, והסכים רבי יהושע לדבריה.

והתשובה בזה ע"פ מש"כ תוס' (בדף יב: ד"ה וחצר) שדוקא אם החזיקו ברשות מועילה חזקתם, אבל החזיקו שלא ברשות לא, וממילא במעשה של רבי יהושע

בו חנניה היו הרבים עוברים שלא ברשות, ולכן הצדיק רבי יהושע את התינוקת.

וכן נפסק בשו"ע חו"מ סי' שע"ז ברמ"א שמצר שהחזיקו בו רבים "ברשות" אסור לקלקלו. עיי' בהגר"א שביאר הדעות בזה. אלא

לחיות כמו יהודי טוב

קו השיעורים של דרשו

077-2613337

התקשרו
עכשיו:

דף היומי בהלכה שלוחה: 1
דף היומי בבלי שלוחה: 2

האם מותר ללבוש בגד עם כפתורי 'רזרבה' במקום שאין עירוב?

ואיזו תווית 'בטלה' לעירוב?

הרב משה גרין

לתלוש את הכפתור בשבת משום איסור קורע. ואם הכפתור נתלש מהבגד, אין להסיר את החוטים שנשארו תלויים בו, משום איסור 'קורע' או 'פוצע', אך מותר ללבוש את הבגד במקום שאין עירוב, כיון שהחוטים בטלים לבגד].

ובגד שיש עליו תוויות שאין דעתו להסירן, כגון אלו שרשומים בהן מרכיבי הבגד, הוראות כביסה, או אישור בדיקה משעטנז - מותר ללבושו, משום שהן בטלות לבגד. אולם, אם יש עליו תווית שדעתו להסירה, כגון תווית שרשום בה מחיר הבגד, או תווית התלויה על חוט המחובר לבגד - אין ללבושו במקום שאין עירוב. ותווית של מכבסה - אם לובש הבגד מקפיד בדרך כלל להסירה, אלא ששכח - אסור ללבושו במקום שאין עירוב; ואם אינו מקפיד להסירה, הריהי בטלה לבגד ומותר ללבושו במקום שאין עירוב. [ארחות שבת כח, קעו, קעז, קפב, קפג וקפד, ובהערות]

בגד שתפורים בו כפתורי 'רזרבה', דהיינו כפתורים המיועדים לשמש כתחליף, במקרה שיפול אחד מכפתורי הבגד - נחלקו פוסקי זמננו אם מותר ללבושו במקום שאין עירוב: יש אומרים שכיון שהכפתורים מחוברים לבגד בקביעות, הרי הם 'בטלים' אליו. ויש אומרים שניתן להקל במקום הצורך, אלא אם כן מדובר בכפתורים מיוחדים המותאמים באופן מיוחד לבגד, (ומצוי הדבר יותר בבגדי נשים), שאז יתכן שיש לכפתורים חשיבות ואינם בטלים לבגד. כפתור שהתרופף מתפירתו, והוא תלוי בבגד באופן שאינו ראוי לרכוש בו - במידה והוא עדיין משמש כנוי לבגד, דהיינו שבלעדיו הבגד נראה חסר ופגום - ניתן ללבושו במקום שאין עירוב, כיון שאין זה טלטול, אלא דרך לבישה. אך אם הבגד נראה פגום גם כך, ואין הכפתור מוסיף לו נוי - אין ללבושו במקום שאין עירוב, כיון שבאופן זה אין זו דרך לבישה, והכפתור אינו בטל לבגד. [ואסור

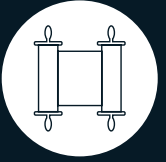
אלו איסורים כרוכים בצחצוח שיניים כרגיל בשבת?

ומדוע צריך לייחד מברשת מיוחדת לשבת גם כשמותר לצחצח בה?

הרב משה גרין

ויש שכתב כי אף באופן שאין חשש לאיסורים אלו, דהיינו שהצחצוח נעשה במברשת שאין בה חשש לאיסור סחיטה, וללא משחה, וכגון שמצחצח במים בלבד, או שמטפטף 'מִי־פָה' על המברשת, וכן פעולת הצחצוח אינה גורמת ליציאת דם מהחניכיים - יש לייחד למברשת מיוחדת לשבת, וכפי שכתבו הפוסקים לענין מסרק (ראה במקורות), שאף באופן שמותר להשתמש בו בשבת, יש להשתמש דווקא במסרק המיוחד לשבת, כדי שלא יראה הסירוק כ'עובדין דחול'. וכתב עוד, שיש להזהר מתלישת שערות מהמברשת. [ביאורים ומוספים דרשו, שכ, 46, רשכז, 9]

המנהג שלא לצחצח שיניים בשבת במברשת בצורה הרגילה. וכמה סיבות לדבר: א. לדעת פוסקים רבים, השימוש בשבת במברשת שיניים רטובה כרוך באיסור סחיטה. ויש אומרים שאם שערות המברשת פרודות זו מזו והחללים שביניהן נראים לעין, והמים יוצאים מביניהן אף ללא סחיטה, אין בשימוש בה איסור סחיטה. ב. במריחת המשחה יש איסור 'ממרח'. ג. אצל אנשים רבים פעולת הצחצוח גורמת בוודאות ליציאת דם מהחניכיים, ויש בכך איסור 'חובל'.

האם מותר להריח מאכל האסור באכילה? מה נחשב כ'עץ' לענין ברכת 'עצי בשמים'? והאם צריך לברך על בושם סינטטי?

ברכת הריח

- על הריח אין מברכים אלא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, משום שאין זו הנאה חשובה כאכילה ושתייה, אלא הנאה מועטת.
- על עצי בשמים, אף כאלו הגדלים באדמה המנותקת מהקרקע, מברכים "בורא עצי בשמים".
- **על עשבי בשמים - "בורא עשבי בשמים". ועל בשמים שאינם גידולי קרקע - "בורא מיני בשמים".**
- מאכל האסור באכילה ויש לו ריח טוב - מעיקר הדין מותר להריחו, אך למעשה אין להריח מאכלים אלו, כיון שהריח יעורר בו תאוה למאכל, והוא עשוי להיכשל באכילה.
- פרי מאכל שריחו טוב וחזק - אם נטלו בידו על מנת להריחו, מברך "אשר נתן ריח טוב בפירות"; ואף אם כוונתו גם לאוכלו באותה שעה, או לאחר שיהנה מריחו זמן מה.
- פרי מאכל שריחו טוב, ולא נטלו בידו, אלא מונח לפניו - אינו מברך על ריחו אף אם חפץ ומתכוון להנות מריחו, כיון שהוא מיועד בעיקרו לאכילה ולא להרחה.
- בברכת "בורא מיני בשמים" יוצאים ידי חובה בדיעבד על כל מיני הריחות. ובמוצאי שבת, נהגו לברך לכתחילה "מיני בשמים" על כל סוגי הבשמים.
- ברכת "בורא עצי בשמים", נאמרת על כל בושם שהוא עץ. ועשב הנוקשה כעץ, נחלקו הפוסקים בדינו, ומספק יש לברך עליו "בורא מיני בשמים".
- בושם שהוא ענף או פרי של עץ, או נוזל המופק ממנו - ברכתו "בורא עצי בשמים". ואף אם הוא ראוי לאכילה, אם נועד בעיקר להרחה ולא לאכילה, ברכתו "בורא עצי בשמים".
- חכמינו ז"ל תיקנו ברכה מיוחדת לשמן אפרסמון: "בורא שמן ערב". ואם בָּרַךְ עליו "בורא עצי בשמים" - כתבו אחרונים שיצא ידי חובתו; ויש שנראה מדבריהם שלא יצא.

דיני קדימה בברכות הריח

- החפץ להריח עץ בשמים, יחד עם נוזל המופק מעצי בשמים או מעשבי בשמים אשר ריחו טוב - יקדים את הבושם שבצורתו המקורית, שהוא חשוב יותר.
- מי שמונחים לפניו עץ ועשב של בשמים, ובושם שברכתו 'מיני בשמים', וחפץ להריח את כולם - יברך תחילה 'עצי בשמים' ו'עשבי בשמים'; ואף אם הריח שברכתו 'מיני בשמים' חביב עליו יותר.
- מי שמונחים לפניו עץ או עשב של בשמים, ובושם שברכתו 'מיני בשמים', ונטל בידו את הבושם שברכתו 'מיני בשמים' וְבָרַךְ עליו, והתכוון לפטור בברכתו גם את העץ והעשב - נפטרו בברכתו.

טָבַק ובושם סינטטי

- אבקת טָבַק - המנהג שלא לברך עליה ברכת הריח, משום שהבושם שניתן באבקה 'בָּטַל', ולא נותרת ממנו כל ממשות או לחלוחית, ונחשב כ'ריח שאין לו עיקר', שאין מברכים עליו ברכת הריח.
- מי בושם סינטטי - נחלקו הפוסקים אם מברכים עליהם "בורא מיני בשמים". ולדעה שמברכים עליהם - נחלקו הפוסקים אם מברכים גם על מי בושם המיועדים לבישום הגוף.
- אסור להניח או להתיז בשבת בושם וכיוצא בו על גבי בגד על מנת ליתן בו ריח. איסור זה הוא מדרבנן, וטעמו משום ש'מוליד' ריח בבגד, והמוליד דבר חדש דומה לעושה מלאכה.

גליון רנ"ה
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למספרות קליין על האישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

מפני שיבה תקום.

בכל הזדמנות היה רבי יהודה מספר בשבחו של ר' חייא. פעם ראה ר' ישמעאל את ר' חייא בבית המרחץ ולא עמד ר' חייא מלפניו. בא ר' ישמעאל אל רבי ושאלו האם זה הוא ר' חייא שאתה מספר תמיד בשבחיו? ענה לו רבי כן, ולמה אתה שואל, מה עשה לך? אמר ר' ישמעאל הייתי אתו בבית המרחץ והוא לא קם לכבודי. שלח רבי לקרוא לר' חייא ושאלו מדוע לא קם לכבודו של ר' ישמעאל? השיב ר' חייא, לא הבחנתי בו, נשבע אני שלא ידעתי שהוא בבית המרחץ, מכיון שהייתי עסוק באותה שעה בעיון באגדת ספר תהלים. מאז צוה רבי על שניים מתלמידיו ללוות את ר' חייא לכל מקום חשוך, כדי שלא יבוא חלילה לידי סכנה, שכן טרוד הוא תמיד בעיון ולימוד.

(ב"ר ל"ג – ג')

פרשת השבוע

פשוטים. ותירץ, דעל זה מרמות מלת "כמוך" כלומר, כמו שאתה נוהג באהבת גופך, שלא חשובים אצלך כל האברים שלך בשוה, כי הראש והלב חשובים יותר מהאצבע, למשל, אם רוצים להרביץ לנו על הפנים, אנו מתגוננים עם הידיים. כך תאהב לכל אחד מישראל לפי ערכו ולפי חשיבותו.

ואהבת לרעך כמוך (י"ט – י"ח)

מסופר על הגה"ק רבי נתן אדלר שנתכבד פעם אחת בסנדקאות, בברית שנערכה בעיר אחת שהייתה רחוקה מביתו מרחק רב. למרות הקור העז והשלגים, יצא רבי נתן לדרך וזכה במצוה חשובה זו. אחרי הברית חיפשו את רבי נתן ואיננו. חיפשו אחריו בדאגה רבה, ומצאו אותו עומד בחוץ כששיניו נוקשות זו בזו מרוב קור, והוא שומר על הסוס הרתום לעגלה שהסיעה אותו. שאל אותו בעל הברית: למה לא יכנס רבינו לבית החם והנעים וישתתף בסעודת המצוה? וכי מצא הרב שמץ של פסול בביתו? ענה לו רבי נתן: חלילה, פשוט ריחמתי על העגלון שנשאר לעמוד בחוץ שומר על סוסו, בעוד אני יושב בתוך הבית החם. משום כך הצעתי להתחלף איתו מעט. נכנסו בני הבית ואכן מצאו את העגלון כשהוא ישן שנת ישרים ליד התנור החם, אולם רבי נתן לא הסכים בשום אופן להעיר אותו. ורק אחרי שאחד מבני הבית התעקש להחליף את הרב על משמרתו, ניאות הרב להיכנס לבית החם.

ולא תשא עליו חטא (י"ט – י"ז)
אומר רש"י "ולא תשא עליו חטא" לא תלבין את פניו ברבים

פעם הגיע הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א לאחת העיירות והתאכסן בביתו של הרב. הרבנית הכינה לכבודו ארוחה טובה. ומרוב טרדה היא שכחה למסור לעוזרת שהיא כבר המליחה את המרק. העוזרת כדרכה שמה גם היא מלח בקדירה. כשהגישו את המרק ל"חפץ חיים" הוא לא העיר מאומה ואכל את התבשיל עד תומו מבלי כל עקימת שפתיים. לעומת זאת, הרב בהגישו את הכף לשפתיו עיקם את פיו, דחה את הקערה לצד והסתכל במבט תמוה על החפץ חיים כיצד הוא לא הרגיש בדבר? תפש את הרב בידו והפציר בו שיאכל את המרק ולא יגלה שהוא מלוח מדי. אני מתאר לי אמר החפץ חיים שמרוב בהילות מצוות הכנסת אורחים תיבלה העוזרת את המרק במלח פעמיים. ואם יוודע הדבר היא בוודאי תצטער מאד, וגם עלול להיות שהרבנית תנוזף בה ויבואו לידי מריבה ח"ו. אנו לא נגלה כלל את המקרה וע"י כך נמנע צער ומחלוקת.

ואהבת לרעך כמוך (י"ט – י"ח)

הקשה היהודי הקדוש מפרשיסחא זיע"א, איך אפשר לאהוב לכל אחד בשוה? הלא ישנם גדולים בתורה וצדיקים בעלי מדרגה. ומאידך יהודים

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:02 ת"א: 8:05 ר"ת: 8:40

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:47 ת"א: 7:02

פרשת אחרי-קדושים

התשובה עד ראש השנה, ולהתעלות בקדושה ובטהרה תוך התעמקות בתורת הנסתר עם מחותנו הגדול, רבה של חברון, הגה"ק רבי שמעון מנשה חייקין זיע"א. בשנת תרנ"א שינה רבי עקיבא יוסף ממנהגו, ובערב ר"ח אייר ציווה לבני ביתו לארוז את חבילותיו. בעצמו הזמין לו מקום אצל אחד העגלונים ויצא לחברון, אף אחד ממשפחתו, ממקורביו או מתלמידיו, לא ידע להסביר מה קרה כאן, ומה יש לו בימים אלה בחברון, אך מכיון שהבינו שהוא מסתיר את הדבר, לא שאלוהו על כך. ביום חמישי לפנות ערב הגיע לעיר, וכדרכו פנה מיד לאכסנייתו בבית רבי שמעון מנשה. בליל שישי כבר קבעו משמר, למדו בצוותא כל הלילה, ולמחרתו בערב שבת, אחרי תנומה קצרה, טורח רבי עקיבא יוסף בעצמו בהכנות לכבוד שבת כמנהגו בכל שנותיו, אך עתה כשאינו בביתו, הוא מסתפק בעזרתו למארחו. הוא פורס את המפה על שולחן החדר בו הם לומדים, ומכין את הפתילה הארוכה כדי שתבער כל הלילה וכך יוכלו יחדיו לקום בחצות ולעסוק בתורה עד לתפילת הוותיקין עם הנץ החמה כמנהגם,

אך הנה קורה דבר מה המעיב על שלותו, עורב גדול מופיע על מול חלון חדרו – דבר שאינו מצוי כלל בעונה זו של תחילת הקיץ – וקורא בקול מר קריאות משונות ביותר. רבי עקיבא יוסף נבהל לשעה קלה, הרי חז"ל אמרו במפורש (גיטין מ"ה). כי דבר זה מעיד על בשורה לא טובה רח"ל, אולם אין הוא מקדיש לכך תשומת לב רבה, וממשיך בהכנות לכבוד שבת. הוא מתלבש בבגדי השבת, כמנהגו ללבשם לפני חצות היום, חובש את השטריימל לראשו, מתיישב על מקומו ומשנן לו את דברי הרמב"ם: (הלכות שבת פ"ל ה"ב) "וישב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יצא לקראת המלך". את תפילת המנחה מתפללים בבית הכנסת בעיר, ואילו לקבלת שבת הם עולים ל"מערת המכפלה" להתפלל ברוב עם הדרת מלך. גם סעודת השבת נסתיימה, הנאספים התפזרו לבתיהם שני הצדיקים עסקו בתורה עוד כשעה ושכבו להחליף כח כדי לקום שוב בחצות.

אך הנה שוב נרעד רבי עקיבא יוסף. ציפור קטנה חדרה לבית וקפצה היישר על הפתילה הארוכה וכבתה את הנר. "דבר כזה שלא אוכל ללמוד אחרי חצות עדיין לא קרה לי" גונח רבי עקיבא יוסף. הוא פונה למארחו רבה של חברון ושואל אותו מה דעתו על כך, רבי שמעון מנשה שנמנה עוד עם צעירי חסידיו של "בעל התניא" זיע"א, עונה בניגון חב"די: "וכי מה אני יודע בדברים כאלה? הרי רוב האנשים שבעולם עמלים כל ימיהם כדי להיות גדולים, ורבים גם מגיעים לכך, ואינו אני כבר עמל יותר משבעים שנה כדי להיות קטן, ועדיין לא הגעתי לכך, ואין אבין ברמזים

הסתלקותו של הגה"ק רבי הלל מקאלמיא זיע"א (י' אייר) זה שנים רבות שהגה"ק רבי עקיבא יוסף שלעזינגער זיע"א יושב בדירתו הקטנה הצמודה לכותל המערבי בירושלים עיה"ק, ואינו יוצא ממנו. בארי בודד בכלאו הוא מסתובב לפעמים בחדר, אשר כותל המזרח שלו הוא הכותל המערבי ושואג על גלות השכינה, שאגות אלה נשמעות לפעמים בחוץ, מגיעות לאזני המתפללים ליד הכותל, מעוררים ומורידים דמעות חמות של תשובה מעיני המתפללים. כך ישב בביתו בתוך ד' אמות של הלכה, ברבים אינו דורש כלל ובשום אסיפה ציבורית אינו משתתף.

והנה הפתעה בעיר: מודעה קטנה שהודבקה בכניסות לבתי הכנסות נעשתה לשיחת היום, במודעה הודיעו על "הספד מר על פטירת הגאון הקדוש רבי הלל ליכטנשטיין מקאלימיא זיע"א שתתקיים בבית הכנסת הגדול "תפארת ישראל" ע"י כבוד חתנו הרב לב העבר"י שליט"א" (זיע"א). ירושלים בצער, כולם משוחחים על הידיעה הפתאומית על פטירתו של הגאון והקדוש, גדול תלמידי ה"חתם סופר" זיע"א, אשר השיב מעון אלפים מישראל, אך המרקחה גדלה שבעתיים על ההספד שאמור לשאת חתנו הגדול רבי עקיבא יוסף שלעזינגער, אשר זה זמן רב לא הופיע לפני הציבור וקולו לא נשמע. ביום הרביעי אחצה צ' נהרו כולם, אנשים, נשים וטף, לבי הכנסת הגדול, כבר משעות הבוקר נדחקו ההמונים לתפוס מקום, הכל רצו לשמוע כל מילה מגאון ישראל, ולא לאבד דבר מדבריו הקדושים של רבי עקיבא יוסף. שכן מי הכיר את הגה"ק מקאלימיא יותר ממנו.

בשעה היעודה, עולה רבי עקיבא יוסף במדרגות העץ של ארון הקודש שחוח ושבור מעוטף בטליתו, המופשלת עד למטה מעיניו, ופותח בקול דממה דקה מדבר הילקוט (וילך), במספר על פטירתו של משה רבנו: "כיון שמת משה היה יהושע בוכה וצועק ומתאבל עליו ימים רבים, עד שאמר לו הקב"ה: עד כמה שאה מתאבל והולך, וכי לך בלבד הוא מת, והלוא גם לי מת, שמיום שבת אבל לפני, הדא הוא דכתיב "ויקרא ה' צבאו-ת לבכי ולמספד ולקרח ולחגור שק וכו'". הקהל הרב געה בבכיה לכל משך זמן הספד, שנמשך חמש שעות תמימות. מה קרה לרבי עקיבא יוסף שהחליט לצאת מגדרו ומדרכו אשר קיבל עליו, והתייצב לפני הציבור?.

שנים רבות נהג רבי עקיבא יוסף לצאת ימים אחדים לפני ר"ח אלול לעיר הקודש חברון, כדי לשהות שם במשך חודש

צישל ונמשל

משל לשר מכובד אחד שנסע בכרכרה כשבדרך ראה שיכור ישן בשלולית של בוץ על אם הדרך. רעיון שובב עלה במוחו והוא החליט להשתעשע עם השיכור: הוא ציווה על משרתיו לקחת את השיכור לביתו המפואר, לרחוץ ולהלביש אותו ולאחר-מכן להשכיב אותו במיטה מפוארת כשליד המיטה יונחו בגדי כומר. "כאשר יתפכח השיכור משכרותו, גשו אליו ודברו עמו בהכנעה כאילו היה כומר רם-נעלה" הורה להם השר.

המשרתים שמחו לשתף פעולה עם התרגיל. הם ציפו בקוצר עיניים לרגע בו השיכור יירגע ויפקח את עיניו. כשהדבר קרה הם מיהרו לגשת אליו. "אבינו הכומר, האם נוכל להגיש לך משהו לשתות?" "אדוננו הכומר, האם תרצה לטעום משהו?" "כומר נכבד, כיצד נוכל לעזור לך?" השיכור שכבר התפכח מיינו בהה בהם בחוסר הבנה. האם הוא כומר? חשב לעצמו. הוא לא זכר כי הוא היה אי-פעם כומר! מצד שני, כולם קוראים לו כומר, ואפילו ליד מיטתו מונחים בגדי כמורה. אולי הוא לקה באמנויה והוא אכן כומר? החליט השיכור לעשות בדיקה פשוטה. הוא יבקש מהמשרתים להביא לו את ספרי הלימוד של הכמרים. אם הוא יקרא בספרים ויבין מה שכתוב בהם, כנראה שהוא אכן כומר; אם הוא לא יצליח ללמוד מתוך הספר, כנראה שהוא לא כומר והאנשים האלה רק משטים בו. לבקשתו הביאו לו המשרתים את הספרים. הוא פתח את הספר הראשון, השני והשלישי ולא הבין מאום. הוא כבר עמד להסיק מכך שהוא אכן לא כומר, כשלתע חלפה במוחו מחשבה משונה: אולי כל הכמרים לא יודעים קרוא וכתוב, כמוהו? אולי כולם רק מעמידים פנים שהם קוראים מתוך הספרים עבי הכרס, כשלמעשה הם לא מבינים מה כתוב בהם? "כנראה שבכל זאת אני כן כומר" - חשב השיכור לעצמו.

הנמשל: אנשים רבים נוטים לראות את העולם דרך משקפיהם הצרות. הם בטוחים כי אם יש חסרון מסויים באישיותם, הם נוטים לטעון כי העולם כולו סובל מאותה חיסרון בדיוק וכי אין עליהם לעשות כלום בנידון.

(בשם הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זיע"א)

השבת עברה, רבי עקיבא יוסף כבר כמעט שכח מכל הענין אשר קרהו, גם מוצאי שבת עבר עליו כרגיל, יחד עם מאחרו ערך סעודת "מלווה מלכה", שניהם הנעימו את הסעודה בזמירות ובתפילות, ובשעה מאוחרת עלו על יצועיהם לחדש כוחותיהם לעבודת הבורא, וכך עבר עליהם גם יום ראשון תוך עיסוק בתורה ובעבודת השם. בלילה אחרו מעט בתלמודם, עייפות נוראה וחולשה השתררה על רבי עקיבא יוסף, הוא הודרו הפעם למיטתו, אך רק השכיב את עצמו, והנה הוא שומע מתחת לחלון הבית קול המונים צועדים ברעש תוך בכי ונהי בכיוון למערת המכפלה. היה זה באור ליום ב' י' באייר תרנ"א. בוודאי עוברת עתה הלווייתו של אדם גדול - חשב רבי עקיבא יוסף לעצמו - אך מכיון שנהג לא לצאת מביתו הלווייה הנערכת בלילה, קם בזריזות וצעד בחדרו ד' אמות בכיוון ההמונים כדי לצאת מצוות לווייה. אך מה נדהם כאשר קם בבוקר והתעניין מי היה נפטר זה, שנערכה לו הלווייה אדירה בחצות ליל, ואיש לא ידע להשיבו, הוא פנה לרבני העיר וגם הם לא ידעו על כך דבר. עתה החליט רבי עקיבא יוסף שבוודאי מראים לו מהשמים בשורה לא טובה, הוא מיהר להיפרד ממארחו הגדול וחזר לירושלים. למחרת הגיע לביתו והודה לה' כי מצא הכל על מכונו, בני ביתו בריאים ושלמים, וחזר לתלמודו ולעבודת השם שמוח וברוח מרוממת.

שבועיים ימים עברו, ולירושלים הגיעה הבשורה המרה: נגדע ארזו הלבנון, הגאון הקדוש רבי הלל מקאלימאי זיע"א, חותנו הגדול של רבי עקיבא יוסף שלעזינגער, נתבקש לישיבה של מעלה באור ליום שני, י' באייר תרנ"א - באותו לילה, בו שמע רבי עקיבא יוסף בחברון קול המונים צועדים בבכי לעבר מערת המכפלה. הלוא כך כתוב במפורש בספר הזוהר (זוהר ח"א פ"א): נשמות הצדיקים לפני עלייתן לנגן-עדן עוברות בדרך מערת המכפלה. עתה כאשר שמעו יהודי ירושלים את השתלשלות הדברים מפיו של רבי עקיבא יוסף, הבינו למה ומשום מה יצא הפעם מגדרו, החליט להופיע לפני הציבור ולהספיד את חתנו הגדול. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

צ'ין אדם לחברו

לקרב כל יהודי

מסופר על הרה"ק ה"אהבת ישראל" מוויזניץ זיע"א שהיה אומר. צריך לקרב את היהודי שהתרחק מאמונת ישראל, לקבלו בחמימות ובאהבה. כי בסופו של דבר יחזור בתשובה. משל למה הדבר דומה: לנהר גדול שאינו טובל כל חפץ וכל חומר שאינו שייך לו, אם נופל בו עץ או בהמה או גופו של אדם וכיו"ב, הוא לא יכול לסבול אותו ולאחר טלטול של כמה ימים הוא זורק אותו אל החוף. יוצאת מן הכלל היא חתיכת קרח, את הקרח, הנהר לא יוציא החוצה. אלא ילטף אותו אלף פעמים עד שנמס ונעשה בחזרה מים. וזאת, מכיון שהמים יודעים שהקרח הוא אח שלהם, אלא שבעקבות תנאי מזג האוויר הוא התקשר ונעשה קרח. הוא הדבר עם יהודי שהתרחק מהיהדות ונעשה קרח. צריך ללטף אותו ולקרבו בחמימות עד שימס הקרירות ממנו והוא יחזור להיות מה שהיה פעם.

אהבת ישראל כפשוטו

היה אומר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, לא הייתי יודע אהבת ישראל מהי עד שלמדתי זאת מחקלאי אחד. שכן פעם שמעתי חקלאי מבוסס במקצת שואל לחברו: האם אתה אוהב אותי? בטח, השיב חברו, אני אוהב אותך מאד. האם אתה יודע מה חסר לי? חזר ושאל הראשון. וכי

מנין עלי לדעת מה חסר לך? תמה השני. אם אינך יודע מה חסר לי אמר הראשון, כיצד יכול אתה לומר שאתה אוהב אותי.

שלום בית

מסופר על הגה"צ רבי אריה לוי זיע"א, שפעם באו אליו בני זוג ששלום הבית אצלם לא היה מהמשובחים, כדי שישכין שלום ביניהם. לאחר שעלה הדבר בידו, שיגר לו אותו אדם תרומה לשיבה. החזיר לו ר' אריה את התרומה בצירוף מכתב בו כתב: במקום שתשלח צדקה לשיבה, מוטב שתקנה לאשתך בכסף זה בגדים ותכשיטים ותפייס את דעתה.

מחול לך

איתא בשם החיד"א הקדוש זיע"א: שמעתי מרבי חיים בן עטר בעל אור החיים הקדוש זיע"א: מעשה בעשיר מקורב למלכות שולל בכבודו של אחד מתלמידי החכמים שבעיר, פנה ה"אור החיים" לאותו תלמיד חכם ובקשו למחול לעשיר ולהתפייס עימו, השיב תלמיד החכם שמיד כשולל בי העשיר, מחלתי לו ונודרתי למחול, כיוון שבזהר הקדוש נאמר, שחטאיהם של ישראל מכבידים על כנפי השכינה, ואם כך בכל רגע ורגע בו אינני מוחל לאותו עשיר, יש צער לשכינה מהכבדה נוספת הנגרמת בגללי, מיהרתי איפוא למחול לו ועל ידי כך למנוע צער מהשכינה. שמע ה"אור החיים" את הסברו של אותו תלמיד חכם ושיבח אותו מאוד.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י' אייר הרה"ק רבי מאיר מרגלית ב"ר צבי הירש (תלמיד הבעש"ט - מאיר נתיבים - תקנ"ג) הרה"ק רבי משה מזוהרעל ב"ר יחיאל מיכל מולאטשוב (תקצ"א) הרה"ק רבי דוד מטאלנא ב"ר מרדכי מטשענובל (תרמ"ב) הרה"ק רבי הלל מקאלמייא ב"ר ברוך בענדט (תרנ"א) הרה"ק רבי יוסף תאומים ב"ר מאיר (פרי מגדים-תקנ"ב) יום ראשון י"א אייר הרה"ק רבי יצחק מראדוויל ב"ר יחיאל מיכל מולאטשוב (תקפ"ה) הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ב"ר מנחם מענדל (תקפ"ו) הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין ב"ר שמואל ונוויל (תר"ה) יום שני י"ב אייר הרה"ק רבי משה זרח איידליץ ב"ר מאיר (אור לשרים - תקט"ו) הרה"ק רבי ישעיה מיאנוב (תלמיד הבעש"ט - צוואת הריב"ש - תקנ"ד) יום שיש י"ז אייר רבי מאיר ב"ר גדליה (מהר"ם לובלין - שע"ו) הרה"ק רבי זכריה מענדל אב"ד בעלז ב"ר אריה לייב (באר היטב - תל"א) הרה"ק רבי נתנאל וייל ב"ר ידידיה טיאה (קרנן נתנאל - תקכ"ט) הרה"ק רבי שמואל מקארוב (תק"פ) הרה"ק רבי חיים מאיר ממאגלניצא ב"ר אבי עזרא זעליג (תר"ט) הרה"ק רבי צבי הירש מקרעטשניף-סיגעט ב"ר ניסן חיים (תשס"ו)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

פעם שאל משכיל אחד את הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א (יומא דהילולא י"א אייר) היות וש לי מכה ברגל. האם מותר לשים חלב לרפואה ולא יהיה חשש בשר וחלב? השיב רבי נפתלי תחכה עם המכה עד שיגדל פי 60 ואז החלב יהיה בטל בשישים.

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

התקבלה תרומה לע"ג הר"ר דוד ב"ר אהרן יוסף ז"ל ומרת מרים ע"ה ב"ר משה ז"ל

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

אחרי מות שני (טו, א) - נוסריקון אמש שהיא בגימטריה פרה אדומה, ללמד שאמש מתו נדב ואביהוא, והיום שרפו פרה אדמה. (אמרי נועם)

בזאת יבא אהרן אליהקדש (טו, ג) - בזאת בגימטריה פראשי התבות שחרית מנחה ערבית, אליהקדש הוא ביתהמנסת, כי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בביתהמנסת, וכן בזאת בגימטריה הקדש. (בני שלמה)

זאת בגימטריה צומח חי מדבר, וכן זיו שכינה, שפאשר האדם עוקר מעצמו את הדומם והגשמיית ומעלה אותם למדרגת צומח חי ומדבר, אז הוא משיף עלי-עצמו זיו השכינה כמו אהרן הכהן, ואיך נעשה הדבר? עלי-די למוד התורה, שנאמר כאן בתנתיב קדש ילכש, תנת נוסריקון תורה נביאים כתובים תלמוד, דהינו תורה שבכתב ותורה שבעלפה, ולכן נאמר בפסוק ארבע פעמים תבת ב, כי ב"ד כפול ארבע שנה ב"ד, כמנן שעות היום והלילה, ומחלקות לארבעה חלקים שש שעות עד חצות היום ואחריו, וכן בלילה, כי יש להגות בתורה בכליעת. (ארו עדת)

בפסוק **בזאת מרמזים דברי חז"ל** שאמרו, הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה. **בזאת נוסריקון זכר את ביאתה תמיד,** כנגד דע מאין באת. **זאת נוסריקון זכר אתה תמות, כנגד ולאן אתה הולך.** **בזאת נוסריקון זכר את-בוךאך תמיד, כנגד לפני מי אתה עתיד לתן דיריחהשבון.** (דגל מחנה יהודה)

בזאת בגימטריה 410 ובמספר קטן 14, ויחד בגימטריה כמנן אז יום הכפורים. (ספר הזכרון)

בתנתיב קדש ילכש (טו, ד) - עבודת הכהן הגדול ביום הכפורים היתה כנגדי לבן, שאין קטגוריה זהב נעשה סגנור. סגנור בגימטריה 319 וקטגוריה 318, וביחד עם הכולל דהינו עם כלל ישראל, הם שוים במספרם, כי באחדות ישראל הופכים קטגוריה לסגנור. (אמרי חיים)

וכל-אדם לא-יהיה (טו, ז) - סופי התבות נוסריקון הבא לטהר מסייעין אותו, שהגוף מתבטל אצל הנשמה פשוטה ומבקש לטהר, ואף מסייעים אותו מלמעלה. (חסד לאברהם)

ספורים בפרשה

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני'ה' (טו, א)

נוהג היה רבי דוד מטולנא, שממיו לא עלה לתורה בפרשת אחרי מות. הדבר היה ידוע לכל, ואפלו ביום הכפורים שבו קוראים בפרשה זו, לא העלוהו לתורה, למרות שהיה עולה בכל חג ומועד. הגיעה שנת תרמ"ב, ובשבת-קדש פרשת אחרי מות שחלה ביו"ד באיר, התפונן הגבאי להזמין את אחד המתפללים, ולפתע השתוממו בלם לראות את הרבי עולה מעצמו ומקורא את פרשת התורה. הדבר עורר פחד בקרב החסידים, ואמנם חששם התמשך לאחר שעות מספר, פאשר הרבי נסתלק לבית עולמו.

אתהשעיר אשר עליו הגורל לה' ועשהו חטאת (טו, י)

אחד מהשובי החסידים של האדמו"ר הזקן רבי אברהם יעקב מסדיגורא, רבי שפטל מברדיטשוב, הגיע פעם אליו בשבוע של פרשת אחרי מות, ובידו פתקה להזכיר לטובה אשה אחת, שבעת יסורים והרפתקאות. כששמע הרבי עד פמה הגדשה סאתה של אותה אמללה, נאנח מקירות לבו מרב רחמנות. הצטער החסיד על שגם צער לרבי, וכדי להמתיק את הענין של 'צדיק ורע לו, רשע וטוב לו', שלעתים הואים אנשים יראי ה' ממים ביסורים רחמנא לצלן, ומרשיעי ברית יושבים במנוחה וכל ימיהם עוברים בשקט ושלוה, הזכיר את מאמר הבעל-שם-טוב שבאר כך את דברי התפלה 'מכלכל חיים בחסד' - מי שהוא בבחינת חיים, דהינו הצדיקים שנקראים חיים, אותם מכלכל הקב"ה רק בחסד. אולם 'מחיה מתים' - את הרשעים שהם בבחינת מתים, אותם הוא מכלכל 'ברחמים רבים'. נענע הרבי בראשו ואמר על-אתר: 'וגבן דבר זה קרמו בתורה, וזוקא בפרשת השבוע שלנו, פרשת אחרי מות. שהרי נאמר בו 'את-השעיר אשר עליו עליו הגורל לה' ועשהו חטאת'. חטאת הוא מלשון חסרון, כמו שנאמר 'הייתי אני ובני שלמה חטאים', דהינו שאלו אשר גורלם לה' והם עובדים אותו באמת ובאמונה, הם שרויים במחסור. ואלו 'השעיר אשר עליו עליו הגורל לעזאזל' - הרשעים שהם בבחינת עזאזל שהיא הסטרא אחרא, הם שרויים במצב של 'עמד-חי' - חיים וקיימים, בריאים ואיתנים. ולא עוד, אלא שהם מדמים בנפשם כי הם תמיד 'לפני ה' וחשובים הם לפניו"...

לכפר על-בני ישראל מפליחטאתם אחת בשנה (טו, לד)

בליותו של רבי חיים פרידלנדר בעל 'טל חיים', שמלא את מקום חותנו רבי צבי הירש מליסקא בהנהגת עדת חסידי ליסקא, נשא עליו רבי אברהם יצחק גליק מטולטשבה הספד מר. בין דבריו הזכיר את דברי חז"ל שאמרו כי שלשה דברים מכפרים על מעשי האדם, יסורים, מיתת צדיקים ויום הכפורים. 'די לנו', שיתקיים בנו הפסוק 'והיתה-זאת לכם לחקת עולם לכפר על-בני ישראל מפליחטאתם אחת בשנה', דהינו די לנו בכפרה אחת של אחת בשנה ביום הכפורים, ואנו מותרים על הכפרות האחרות של יסורים ומיתת צדיקים... ומספרים, שאחרון המספידים היה רבי מרדכי ליב וינקלר רבה של מאדע, ואמר בקאב: 'אמרו עליו על הצדיק מליסקא שהוא 'בטל' וחסים. ואני עומד ותמה, וכי איש שהיה בקי בש"ס ופוסקים נקרא בטל? לנו נאה הכנוי 'בטלנים', על כך שאיננו בקיאים כמוהו"...

היה היה

שְׁלֹשׁ הַעֲצוֹת וְשִׁבְרָן

בכפר קטן במחוז ז'יטומיר שבאוקראינה, התגורר יהודי פשוט וירא שמים, ושמו ר' יחזקאל. מטפל בבגנים ובקנות היה, ואת פרנסתו מצא מחכירת בית המזיגה של הפרוץ. אלא שפיון שההוצאות היו קרובות על ההכנסות, פגרו בתשלומי דמי החכירה וגם בנוחיו הלכו ובגרו. פשכולו כליהקצין, נמלך והחליט לנדוד למרחקים, לשלח ידו במלאכה, ולאחר שיצטבר בידו סכום גדול, ישוב הביתה. ימים ארבע התגולל בנכר, אוכל לחם צר ומים לחץ, ובחריצות אגרו פרוטה לפרוטה, עד אשר הצטבר בצורו סכום נכבד של תשע מאות רבליים. המטבעות היו ספוגיים בזעת אפו, וחש שמחה לקראת שובו הביתה כנגיד מכבד, ובירדו להשיא את בנוחיו בהרחבה ולכלכל את שיבתו.

והנה עובר הוא בסמוך לעיר הנודעת ברודיטשוב, בה התגורר אז סגנורם של ישראל רבי לוי יצחק מברדיטשוב. בלב מתרוגן צעד אחרי הרבי, שהזמינו בנעמיות לסעד בביתו את לבו, ולאחר שפסגו וברך על-מזונו, פנה אליו הצדיק, הביט בו בעיניו הרחמניות, ואמר: "הבה ואציע לך עסקה טובה, שמתן שכרה בצדה. מצוה גדולה וחשובה מאד של פדיון שבויים נפלה בחלקי, ואני זקוק לסכום עתק של תשע מאות רבליים. אם תשמע לעצתי, שקל סכום זה בידך, ובתמורה לך אציע לך שלש עצות נפלאות, השוות את משקלן בזהב". בתדהמה שמע את דברי הצדיק, ומלחמה עזה נטשה בלבו. "הלא שנות יגיעה ארכות משקעות בכספי, ואת דם התמצית שלי הקזתי עליו. הכיצד אוכל לוותר עליהן, ואפלו למצוה בה גדולה של פדיון שבויים?" הצדיק מביט בו ברה, ור' יחזקאל שולח יד ורועדת אל אמתחתו, שולח משם צרור תפוח של מעות, ומניח שלש מאות רבליים על השלחן. נהרה פשטה על-פני הצדיק: "דע לך בני", פי באשר מגיע האדם לפרשת דרכים, ואינו יודע אנה ישה, שומה עליו לזכור היטב את דברי חז"ל שאמרו, 'כל פניות שאתה פונה, לא יהיו אלא על דרך ימין'. ארשת של תדהמה מהולה באכזבה, התפשטה על פניו של ר' יחזקאל. "זו העצה המיחלת שבעדה שלמתי שלישי מעמלי הרב"? לחש באלם-קול, אולם הצדיק המשיך להביט בו ברבות. "אם ברצונך לשמע גם את העצה השנייה, עליך לשלם לי שלש מאות רבליים נוספים", וכאלו כפאו שד, עשה בדבריו. "הפעם אצטט באזניך פתגם מחכם ועתיר נסיון, וממנו תלמד כי איש זקן הנושא אשה צעירה לזימם, ממיט עליה עצמו צרה צרורה". ר' יחזקאל נותר מכה תמהון, ולא ידע את-נפשו. תחלה שמע מאמר חז"ל ידוע ועתה קבל פתגם עממי, אולם קולו הרך של הצדיק נסר בדמיה: "אם ברצונך בעצה השלישית, שקל בידך שלש מאות רבליים נוספים". קשה לתאר את המלחמה שהתחוללה בקרבו של ר' יחזקאל, אולם בשהיבט בפני הצדיק וראה את מבטו הרך והמלטף, לא יכל לעמד מנגד, ובקדים רועות שקל בידיו את שארית כספו. בידו נותר צרור ריק, וביתנים שמע את העצה השלישית: "הקשב נא לעצתי, ומעולם לא תטה אונך לשום שמועה שתשמע, עד אשר תראה כמו עיניך פי הדבר נכון". ר' יחזקאל נותר הלום רעם. באזניו המצטלצלות הוא שומע ביצד הרבי נפרד ממנו לשלום ומברכו בברכה מיוחדת להצלחה בכל מעשי ידיו, וכמתוך חלום הוא מוצא את-עצמו מחוץ לבית הצדיק, באשר בידו צרור ריק, ובאמתחתו שלש עצות...

צועד ר' יחזקאל בעצלתים, ולבו כבד עליו ברחים. "מה אעשה עתה", חושב הוא בלבו, "כלום אשפיר שוב את-עצמי לשנים נוספות וארבות, כדי לשוב לחסדך את הסכום האבוד?" אך לאחר רגע, נענע בראשו ואמר: "והרי הצדיק ברח אותי בהצלחה, אם-כן עלי להתחזק באמונת צדיקים ולקוות לעזרת הבורא". צועד הוא ברגליו הפושלות והצבוחות בחרשת עצים עבתים, חוסה בצל הענפים וברקע נשמעים ציוצי הצפרים. והנה שומע הוא מאחוריו קול מרפבה מתקרבת, ובמהירות נחפז הצדה, לבל יהיה למרמס תחת פרסות הסוסים. "יהודי!" שומע הוא קול בהול, "האם ראית לתיכך נמלטו הגנבים?" הפרוץ שישב על המרפבה דחק בו לקבל תשובה, ור' יחזקאל ראה באפק דרך מתפצלת. כמו מתוך חלום הבזיקה במוחו עצתו הראשונה של הצדיק, וביד בטוחה הצביע מיד על דרך ימין, "לשם! קרא, והסוסים פתחו בדהרה מהירה לפיון. זמן מה לאחר מכן, הגיע גם ר' יחזקאל אל פרשת הדרכים, ואף הוא פנה ימינה בעצת הצדיק, והנה הוא רואה את מרפבת הפרוץ חוזרת אליו. "מצאנו את הגנבים!" צהלו אנשי הפרוץ, וכאות תודה השליכו לעברו שקיק תפוח והמשיכו בדרךם. בעינים נדהמות מנה ר' יחזקאל את המטבעות הרבים ששכנו בצורה, וכשפסגו הרים את עיניו השמיימה בדמעות שלי-אשר. שש מאות רבליים היו בו, בפלים ממה ששלם לצדיק. העצה הראשונה היתה אפוא פדאית ומשתלמת, ובתמורתה קבל בפלים ממה ששלם בעבורה.

היום החל להעריבו, ומורא החל להזדחל אל-לבו בשראה פי נותר לבדו ביער האפל. הוא הגביר את-צעדיו למצא לעצמו מחסה בלילה, והנה חש פי הגיע אל פאתי היער ופנה אל האבסטיה המקומית, שהיתה בעבורו של הכפר הסמוך. לאבזבתו לא נתנה לו האפשרות ללון באבסטיה עצמה, שכן "הפרוץ הישיש מעיר פלוגנית, עתיד להופיע פאן בכל רגע יחד עם הרוגנת הצעירה אותה נשא לאשה זה לא מכבר, ועם פמליתו הנכבדת, ולך לא נותר מקום" - כפי שהקביר לו הפנדקאי בקצרות. באין בררה התפנס ר' יחזקאל באבסטיה שמוחו למלון, והתנחם בכך שלפחות מצא לעצמו קורת גג, ולא נאלץ לישן תחת כפת השמים ולהיות למאכל לחיות השדה.

מאורות

רבי **יוד טברסקי מטולנא** זצ"ל ליום ההולאה ר' באיר תרמ"ב

בנו הששי של המגיד רבי מרדכי מטשרנוביל, נקב רבי יוד ליקס תלמידי הבעל-שם-טוב. נולד בעת התפתחות אחרו עם נכדו של הרבי ר' ברוך ממוצ'וו, שבבד בסנדקאות בשעת הפריית שלו, וכששמע את התינוק בוכה אמר שהוא בוכה כמו חכם. משגדל, היה נכר בחכמתו היתרה, ונודע במדת השמחה ובגלשוני השנונה. נשתמרו ממנו משניות מחדרות וקוללות, אולם פעם התבטא ואמר: "ויברך דוד את-ה', לאמתו של-דבר היה דוד מברך את-הקב"ה, אך 'לעיני כלי-הקהל ויאמר דויד' - הקהל חשב שאין פאן אלא אמרה נאה ותו לא"... פעם ישב אצלו עשיר מלך וסוחח עמו שעה ארבה, אחריו נכנס עני והרבי ברכו בקצרה ופטרו לשלום. התאונן העני ושא: "וכי משה פנים יש באן?" חיד הרבי ואמר, "חס ושלום, אלא שעליך נכר מיד שאין הפרוטה מצויה בקיסר, אך עם הראשון נאלצתי לדרב ארכות כדי לגלות שאינו אלא עני ואביון כמותך"... בידו הקודם התגורר באנגליה זמן מכל אחר בשם ר' גרשון שורף, שפטר בגיל מאה ואחת עשרה שנה. פעם ספר, פי זכה לאריכות ימים בקרבת רבי יוד מטולנא, שכן בהיותו כבן שש נפלה שאלה בספר התורה של הרבי, והוא בקש ממנו לנסות לקרא בו, כפי ההלכה. הולך קרא בראיו, והרבי שמח מאד על שפטר התורה המיחס שלו נותר בכשרותו, ומרב שמחתו אמר לו: "אתה הסבת לי עניג ונחת-רוח, ולכן אברך אותך שיהיו לך חיים טובים ובריאים ואריכות ימים", ובכל-ימיו לא נזקק לרופאים.

יוסיף דעת

בספר "אור יקר" של הרמ"ק, שנדפס מכתב-ידו לאחר כארבע מאות שנה בשנת תשכ"ב, נכתב: "וכיוצא בזה יירש בוהר פרשת אחרי מות, שלא יקשר אדם שתי ידיו, אצבעותיו משולבין אלו באלו, שמורה שהסכימו שלפניו והשמאל לדיו ולרע על האיש ההוא". אומנם בוהר שלפני הרמ"ק נכתב הדבר בפרשת ויקרא, וכנראה שבוהר מוסיף עוד שאין לקשר את האצבעות אלו באלו "כמו שעשוין הרבה בני אדם, וכאשר יעשה האדם זה בידי בלא כוונה וצורך, יורה על דין מוסכם עליו מימין ומשמאל. וכן ראיתי זקנים מוחים בדבר זה שלא יקשרו אדם אצבעות ידיו אלו באלו", גם האר"ל הזהיר על-כך, כפי שכתב מהרח"ו בשער המצוות, כי אין לערב כוחות הימין והשמאל, וכן מובא ב'מעבד יבוק' שאין לבריא לעשות כן וכל-שכן לחולה, והדבר מובא כאזהרה ב"סוד ושורש העבודה" ובמקורות רבים. בספר זכירה הוסיף עליך שהדבר מביא לידי דאגה, וב'שולחן חי' מדייק תחילה שרק ימין על שמאל אין לשלב ולא להיפר, ולבסוף חזר בו בהשמות וכתב שאין לשלב כלל. גם הט"ו כתב: "דפכר ידיו הוא מעניין צער אדם ששובר אצבעותיו, וחלילה לפכר ידיו בעת שלום, כי מוריד דין עלי-עצמו בזה, וכן ושלום". בנוסף כתבו המקובלים, שיש להביט לעתים באצבעות, כי שם הקודש בראשי התיבות א"ת השמים ו"א"ת הא"ץ במילוי י"ד י"ן, בגימטריה אבצע. יש להוסיף, שבמימנו יש משמעות בשילוב האצבע עם האמה, שהוא מנהג הנוצרים המזכירים את הצלוב, ויש להימנע מכך, וכן יש להימנע מהביטוי "להחזיק אצבעות" שמקורו מהנצרות. יש שלא הקפידו על שילוב האצבעות, כגון רבי שלמה זלמן אויערבאך שאמר שאינו רואה בכך איסור, וכוונתו כנראה שהוא עניין קבלה והנהגה טובה ולא מעיקר הדיוק, וכן אמר רבי יוסף שלום אלישיב הלוא"ה ונקיים קודם את הגנלה, אך רבי חיים קנייבסקי שליט"א אמר, כי אביו ההוריו בילדותו שאין כדאי לעשות כן.

המשך

פניני אור החיים

מזכיר האור החיים הקדוש על הפרשה

ולקח את שני השעירים וגו' (טו טז) - פרשה זו צריכה למודעי, כי למה יצא ה' דבר כזה? ואם היא מהמצוות אשר לא עשה ה' בהם טעם, היה לו לומר חקה, ומה גם תגדל הקשיא לדבריהם ז"ל כי עזאזל היא בחינת צד הרע, הנה כמעט חס ושלום שידמה הדבר לעבויים, ומה גם שמצוה ה' להשקות שיערי של שם לשעיר זה של דבר אחר. הדברים מבהילים: ולהבין הענין, משל למלך שבקר בגדי בניו, וראה בהם בגדים נקיים וכתם בו, משפשו בידו ונתנו לבנו, וכשראה בגד מלכלך הרבה נתנו לעבד אחד מעבדיו אשר לא ימאס הדבר המאוס. בן הדבר הזה, המלך הוא מלכנו יתרום שמו, כשמביא לפניו קרבן, אם פקדו פקדו ושתהת כהם כל-שהוא שהם בתמי שגונה, או פקדו אחד של טמאת מקדש וקדשיו פנזר, לא יתעב הקרבן אליו, אבל כל הזקמה של כל העבודות שעשו ישראל, קלות וחמורות, הוא מאוס גדול, ואמר שזולכיהו לעבד אחד מהרחוקים מהמליכה לצד היותו מהפחותים וקלי הערה, והוא ישבר ויאבד וימחה אותם. ואין זה אלא כנותן לו שרות מבזה לעשות, ואי-על-פי-כן למעלה הוא לו, שחשבו האדון לעשות לו דבר ממה שהיה לפני אל בבית-המקדש, ונעשה השעיר ההוא בהשואה עם השעיר המתקרב לפני אל. וטעם שצוה ה' עשות ככה, ולא אמר שיקחו שיעיר מהשוק וישלחוהו לעזאזל אחר שהתודה עליו, הוא לצד כי מן הנמנע שיתקבצו כל הטמאות שעשו ישראל כמעשיהם הרעים, ויבואו על ראש השעיר, כי אם הביאו השעיר לפני ה' ואחר שהוקבא לפני ה', מאן מוכח כי הוא זה השעיר שישא כל העתוב ויבדל לו אל ארץ גזרה. לזה צוה להגדיל, והוא הבוחר יבחר את השעיר אשר יבחר בחבונתו ויבחר בכלעי חיים... גם יש סוד בגדל, והבן.

דברי הימים

דבר פלא מובא בוורר פרשת אחרי, שאונקלוס הגר בא לפני הלל ושמאי ללמוד תורה, והם אמרו לו שלא יאמרו לו דבר עד שלא יימול. הדבר המוח, שכן במסכת מגילה מובא שאונקלוס היה תלמיד רבי אליעזר ורבי יהושע, שהיו תלמידי רבי"ז תלמידי הלל חזק, ולכן כתב בעל 'שלשלת הקבלה' שהיו שניים בשם אונקלוס, הראשון בימי הלל ושמאי והשני בימי רבי אליעזר ורבי יהושע. ומוסיף שם, שיובנו בן-יעזריאל ראה בסוף ימיו את אונקלוס הגר, אולם הוא האריך ימים מאוד, ועוד קיבל תורה מפי חגי זכריה ומלאכי אחרוני הנביאים, ואם כך חי כל שנות בית המקדש השני. לפי המובא במסכת גיטין, היה אונקלוס בן אחותו של טיטוס שהחריב את בית המקדש השני, ולפי מדרש תנחומא היה בן אחותו של הקיסר אדריאנוס שחי אחר החורבן. מבוכה נוספת יש בויהו אונקלוס עם עקילס הגר, שכן בירושלמי נאמר שעקילס תרגם התורה לפני רבי אליעזר ורבי יהושע, כפי שהבבלי מספר על אונקלוס, וכן מסופר בתוספתא על אונקלוס שחלק עם אחיו והחמיר על עצמו והוליד לחלקו לים המלח, בדיוק מה שנאמר בירושלמי על עקילס.

שינויי מנהגים יש בין הקהילות בהפטרות פרשיות אחרי וקדושים כשאין מחבורות בקביעות השנה זח"ג. מסופר, כי פעם, נכנס רבי יחיאל מיכל טוקצינסקי אל החזון אי"ש, ודיבר עמו בעניניו, ונאמר לו וזכרתי את 'מנהגי ירושלים' לקרוא בפרשת אחרי הפטרת 'ואתה בן-אדם התשפט התשפט', ובקדושים 'הלא כגני גשיים', אמר לו החזון אי"ש: 'ודע אתה איך נהיה המנהג? ילד רצה לקרוא את ההפטרות, לקח חומש וראה מה שכתוב הפטרת מקדושים, וכך קרא. ואחר-כך עבר זמן, ואמרו כיוון שקראו כך, יקראו כך, וכך נהיה למנהג...'

באישון לילה, בעוד ר' יחזקאל מנמנם מעט מחוץ לאכסנייה, שומע הוא שני אנשים מתלחשים לצדו מבלי שיראוהו, ומדבריהם הבין כי נשפרו בידי הרוזנת כדי לחסל את בעלה הפריץ ולקשת את מומו הרב. ושוב כמו מתוך חלום הבזיקה במוחו העצה השניה ששמע מהצדיק, ומלוחטיו הדקדו באזניו: "איש זקן הנושא אשה צעירה לימים, ממיט על-עצמו צרה צרורה". היטב ידע מה עליו לעשות, ועד מהרה הצליח לחדר אל תוך האכסנייה ונפח את-אזנו של הפריץ הישיש על הספנה האורבת לפתחו. המזמה התגלתה על-נקה, הפושעים נאסרו מיד וקרנו של היהודי עלתה בעיני הפריץ. "מה תרצה בתמורה להצלת חיי?" שאל הפריץ, והוא השיב: "שלש מאות רבלים, כפי התשלום ששלמתי לצדיק מברדיטשוב". הפריץ התענג לשמוע את ספורו הנפלא ואת עצתו של 'הראב"ן' היהודי, ושקל לידיו סכום כפול של שש מאות רבלים. שוב התברר, כי עצותיו של הרבי אמנם שוות לאין ערוף, ועתה היה כבר בידו סכום עצום של אלף ומאתים רבלים, עובר לסוחר.

שבע תלאות ונדודים, הגיע ר' יחזקאל לכפרו הקטן, פאשר לבו עומד להתפקע מרב בעגועים למשפחתו האהובה. "פיצד אוכל לשוב הביתה בפתאומיות?" חושב הוא בלבו, "הרי יכול אני לנרם חלילה לאסון, בהתרגשות הפתאומית אשר אמיט על אשתי וילדי. ומי יודע מה ארע להם באותן שנים ארכות בהן נעדרתי מבית?" והנה עובר לפניו אחד מתושבי הכפר. "האם הפרת את יחזקאל המוזג?" שאלו. הלה לא זעה אותו, שכן תלאות הדרך והזמן חרצו בו את אותותיהם, ונענה: "בנדאי שהפרתי. הוא עזב את הכפר לפני שנים מספר, ועקבותיו נעלמו". "ומה עם משפחתו?" "הפריץ גרש אותם מביתם, לאחר שהיו חביבים לו כסף רב, והם מתגוררים בבקתה קטנה בפאתי הכפר. אולם שמועות עקשניות מהלכות על אם הבית, כי היא סרה מדרך הישר ומתרועעת עם נערי הפריץ המשקצים". תדהמה אחזה את ר' יחזקאל, וחש כי עולמו חרב עליו. "לשם כך עמלתי שנים ארכות, כדי לגלות כי אין לי לאן לשוב, לאחזה שלא שמרו לי אמונים!" הוא בקש תחלה לברח החזק-הרחק מתוך יאוש ותסכול, אולם לפתע נזפר בעצה השלישית של הרבי. "אל תאמין לשמועות", לחש לעצמו, והחליט לבדק את-הדבר כמו עיניו ולא להסתפק על הזלכתי רכיל. בזריזות שוה לעצמו מראה של קצבון עלוב, ופנה להתדפק על הבקתה העלובה שבקצה הכפר. את הדלת פתחה לא אחר מאשר רעייתו, שאותות הזמן והתלאות נפרו עליה היטב. אולם אור יקרות של תקנה ובטחון נגה בבית, ובהשתאות הביט בילדים, וילדיו שלו, שבגרו וכמעט לא נתן להפרימ. הדלות נכרה אמנם מפל עבר, אך הכל היה נקי ומסדר למפת, הילדים התנהגו בנימוס ובדרך-ארץ, והוא לא ידע את-נפשו. הוא השתוקק בכל-לבו להתודע אל בני הבית ולגלות להם כי הנה אביהם חזר מהגלות הארבה ובצורו סכום עצום, אלא שהשמועה הרעה שהגיעה לאזניו עמדה לו לרושץ.

והנה באישון לילה, בעודו ישן בפנת הבית, רואה הוא נער נכרי מתדפק על-הבית והאם מקבלת אותו בלבביות. הוא הביט בעיניו לטושות ונדהמות במחזה, וכשראה כמו עיניו כי אמת בשמועה שנגבה לאזניו, בקש את נפשו למות. בקשי רב הצליח לדוות החוצה, והסתובב פתחה הסמוכה עד אור הבקר, כשהוא אובד עצות. מאבק עז נטש בקרבו. מחד זכר היטב את דברי הצדיק וסרב לתאמין לשמועה, אולם מאידך לא הצליח להשכיח מלבו את מה שראה באישון לילה. לבסוף החליט לעשות מעשה. הוא שגר שליח לביתו, והודיע בשמחה על חזרתו הביתה. בהתרגשות עצומה עמדו בלם בפתח הבית, וכאשר הגיע עם מיטב מחלצותיו ובידו מתנות ותשורות, פרצו בלם בכי של התרגשות. לאחר שד סערת הרגשות, שלף מאכלים ערבים ומעדנים שרכש, השליח נערך ביד-המלך ובלם הסבו לסעדה חגיגית ונרגשת. שעה ארפה תאר את תלאותיו ונדודיו הרבים, ולאחר שסיים שלף את צרורו הנכבד ואמר בהגיגות: "זה שכרי מפל-עמלי. עתה נוכל לתשיא את בנותינו לחתנים מפלגים, ולחיות מעתה בכבוד ומתוך שפע". אולם המחזה שראה בלילה המשיך להציץ לו, ולא נתן לו מנוחה. "אשתי היקרה", פנה ושאל לאחר שהילדים פנו למשחקיהם, "אנלה לך את-האמת. אמש כבר התארחת פאן בבית פעני המחזר על-הפתחים, ובקשתי לברר אם יש אמת בשמועות שהגיעו לאזני. ראיתי את מה שראיתי, ועל-אף שאני מתקשה להאמין לך, לא מש מניי המחזה שראיתי באישון לילה". עזית של צער חלף על-פני האם, ובקבא החלה לספר: "הרי זכר אתה, שהיינו חביבים סכום גדול לפריץ, והוא נשה בי לכל רחם לקבל את-כספו. תחלה בקש להשליך את כלנו אל הבור הטחוב שבחצרו, אולם לבסוף הצלחתי לשכנעו ששום תועלת לא תצמח לו מכך. לאחר תחנונים נעתר הפריץ לדמעותי, אולם בערבון הוא נטל את בניו הקטן והפך אותו למשרת בחצרו עד אשר תשוב ותפדה אותו. לבי שתת דם, פאשר ראיתי כי הוא גדל ללא למוד תורה ומתרועע עם נערי הפריץ, ומתוך אחריות לעתידו הרחוקי, הפצתי בו לבוא הביתה מדי לילה בחשאי, ואני למדתי אותו את המעט שאני יודעת. לקרא את אותיות הקדש, להתפלל וללמוד מעט חמש, וכך שמרתי עליו במשך השנים הארוכות בהן נעדרתי". בעיניו מצעפות דמעות, ושב ר' יחזקאל בביתו הקטן, ומלוחטיו של הצדיק הדקדו באזניו. "העצה השלישית, היתה החשובה משלש העצות" חשב באשר, "אם בזכות שתי הראשונות הרוחתי מומן רב, הרי שהעצה השלישית השיבה לי את-אשרי ואת-חיי. כמה טוב אפוא, שלא האמנתי לדבה הרעה שהפיצו הזלכתי רכיל, ובזכות עצתו וברכתו של הצדיק הגעתי בחסדי שמים אל המנוחה ואל-הנחלה".

משפח

מהפסוק "בייביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם", דרש רבי אלעזר בן עזריה שעל עברות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר, עד שינקה את חברו. והוסיף רבי חיים שלמה מקוסוב, שאם לא ינקה את חברו, גם העברות שבינו לבין המקום לא יתפירו, שנאמר "קחו עמכם דברים" - תחלה שובו על העברות שעמכם, ואז "שובו אל ה'" ותקבל תשובתכם.

ספר רבי זאב רוזנברטן מציריך, שבביתו היו מתאכסנים גדולי הדור, כי בקר אחד שב לבית רבי ברוך בר ליבוביץ מקמניץ, שהתארח אצלו באותה עת, וכשפגש בבית בפועל שבא לתקן דבר מה, ברכו בפולגנית בברכת בקר טוב. לפליאתו, ראה שהפועל מחידד חייך רחב המלמד כי הוא תמה לפשר הפרכה שקבל, ופנה לספר זאת לרבנית, כשהוא מבקש ממנה לברך אצל הפועל מדוע חידד לשמע האחול. "הרב חשב שאני נכרי, ולכן ברח אותי בשפה הפולגנית" הסביר, אולם באמת יהודי אני, ויכול היה לברכני באידיש השגורה עלי, כפי שגוהגים אחינו בני ישראל". כשנודע לרבי ברוך בר כי הלה הנו יהודי, אהזתו רעהו והתרגשות גדולה, והוא מהר אל הפועל כדי לבקש ממנו את מחילתו על שפגע בו בלי כונה. הפועל כלל לא הבין מדוע הוא צריך להביע סליחה, אולם רבי ברוך בר הסביר לו באריכות על ההבדל העצום בין יהודי לבין נכרי, ובקדושה שחשיבו בטעות לנכרי פגע בכבודו, ורק באשר מחל בפה מלא, נחה דעתו של רבי ברוך בר.

בערב ימיו, ספר רבי יחזקאל אברמסקי ספור נפלא לתלמידיו, ממנו משתקף טהר לבו ואצילות רוחו. "הדבר היה בצעירותי כשהתגוררתי ברוסקה, וישבתי בבר על פסא הרבנות. באחד הימים נודמן לי לבקר אצל רב אחד שפכר היה בא בימים, ותוך כדי שהותי אצלו נכנס מישוהו לשאל שאלה בהלכה. הרב הורה כפי שהורה, אולם אני חשתי מיד כי הוראתו לא היתה מדיקתה, שכן זכרתי כי בשלחן ערוך נפסק אחרת, אך פיון שלא היה הדבר אלא מנהג ולא אסור של ממש. העדפתי לשים מחסום לפי, מפני כבודו שלי-הרב. לאחר שהשואל יצא מלפניו, נכנסתי עמו בשיחה תורנית, ותוך כדי הדברים הצבעתי בעדינות על הנכתב בהלכה. עין הרב בשלחן ערוך, ולאחר מכן הודה בפה מלא כי טעה בהוראתו, ואף הודה לי על שהעמדתי אותו על-טעותו. לאחר ששבתי לביתי, התחיל לבי נוקפני שמא צערתני את הרב בערתי. אמנם הוא הודה לי על שהארחי את-עיניו, אולם יתכן שגרמתי לו עגמת נפש ומבוכה, כאשר נוכח לדעת כי טעה בדבר הלכה במעמד רב צעיר כמוני, ויפתי את-עצמי קשות מדוע לא שלטתי ברוחי ולא הצלחתי להתאפק שלא להראות לו את טעותו. לאחר שעשיתי חשבון-נפש נוקב, החלטתי לכתב לו מכתב סליחה, אלא שבינתיים נודע לי כי הוא כבר שבק חיים ועבר לעולם שבולו טוב. לא נותרה בנדי הבררה, אלא לקים את הנפקס ברמב"ם ש'החוטא לחברו ומת חברו קדם שביקש מחילה, מביא עשרה גני-אדם ומעמידם על-קברו, ויאמר בפניהם חטאתי לך' אלקי ישראל ולפלוגי זה, שךך וכך עשיתי לך'. ואף אמנם שבכר נפסק במשנה ברוחה שאם המרחק הוא יותר משלש פרסאות, אפשר לשלח שליח ולהלך יקבץ עשרה אנשים עלי-הקבר בשם הפוגע, אך באותם ימים, תחת שלטון הבולשביקים, נבצר ממני לסדר ענין כזה באמצעות שליח. טרחתי אפוא, ונסעתי בעצמי את כל הדרך הארצה עד עירו של אותו רב, ובקשי גדול הצלחתי לקבץ עשרה יהודים שהספיקו לצאת עמי בחשאי אל בית-העלמין שמחוץ לעיר, לאחר ששלמתי להם בכסף מלא על טרחתם. בנוכחותם אמרתי להם את הנפש חטאתי לך' אלקי ישראל ולפלוגי זה, ובלם ענו והשיבו לו שלש פעמים 'מחול לך'". כשסיים רבי יחזקאל את ספורו, הפטיר בענוה: "ודעו לכם, שהיתה זו הפעם היחידה בחיי, שנוקמתי לקים הלכה זו בפשוטה, לאחר פגיעה בזולת..."

ספר אחד מבאי ביתו של רבי אהרן מבלז, כי שבת אחת, בשעת קריאת התורה, קראו לכהן אחד לעלות לתורה, אולם עוד בטרם ברוך את ברפת התורה, התברר כי אין לוי בין המתפללים. פנה הרבי אל הכהן ואמר בהתנצלות גדולה: "מבקש אני את מחילתכם, אולם מנהג היה לאבי, שאם אין לוי בין המתפללים, גם אין מעלים את הכהן לקרא", וכמה פעמים במשך השבת התנצל הרבי שוב ושוב בפני אותו כהן, באמרו שהוא מקים את מנהג אביו, והפציר בו לסלח לו בלבו.

אחד מבחורי ישיבתו של ה"אמרי חיים" מויז'ניץ, הלך פעם לאסוף כספים למען הישיבה, ונכנס לזקן אחד כדי לזכותו במצוה. הלה הרים תרומה כלשהי, אך פיון שהתלמיד אמד אותו כבעל-יכולת והיה בטוח כי יקבל ממנו תרומה הגונה, התבטא אליו בזלזול ואמר: "הרי את-כסףך לא תטל עמך לעולם האמת, ואלו את המצות והצדקות פן תקח אתך, מוטב אפוא שתקפיל את תרומתך". האישי נפגע מדבריו, ולאחר זמן מה, כשהבחור הבין כי פגע בכבודו, הקביר עליו מלות התנצלות וסליחה, עד שחש כי פיסו דיו. לאחר ימים מספר, נכנס האישי אל הרבי וספר לו את המאורע, אולם לא נקב בשם הבחור. הרבי הצטער מאד על שאחד מתלמידיו נכשל בפגיעה בזולת, וכאשר נשא דברים בפני בני הישיבה, הודיע להם כי הוא אוסר עליהם להמשיך לאסוף כספים לישיבה, ודרש מאותו בחור להפגם אליו ולהתנדות על-מעשהו. "דיעות מעין אלו גוזלות את-מנוחתך", אמר הרבי, "ואני מבקש מכם להתנהג בדרך-ארץ ולקדש שם שמים".

מטעים

דבר אל-אהרן אחיך (ב. טו.)

דרשו חז"ל אחיד לרבות הבנים, ורמזו כאן שדבר עם אהרן ובניו, ולזה קרמו טעים שצורתו שלש נקודות, כנגד אהרן הכהן ושני בניו. (תפוח חיים)

כייביום הזה יכפר עליכם (ט. טו.)

תבת הזה בטעם תבוי שהוא לשון שבידה, לרמז על הכניעה ולבינושבה, שנאמר לבינושבו ונכה אלקים לא תבזה, ואז יכפר עליכם, אך אם האדם נותר בגאותו, אין קרבנו מתקבל. (תולדות יעקב)

ואל-פתח אהל מועד לא הביאו (ד. טו.)

תבת פתח באולא גרש, מפני שהלה גרש עצמו ופנה מאהל מועד, והדרר קרמו בשם הטעים אולא גרש, וגם בצורת הטעים שהוא מפנה לרמז, באחד המבטש שלא להביט לשמאלו. (דברי יחיאל)

לא תגלה וגו' לא תגלה (יח. טו.)

במסורה קטנה נמסר כל סחופי בצירי, ונהירא כד הוירא טליא, כבר חדיסר ותיירסר, נשאלתי מסרת הלז מאורח עובר במעמד אדמו"ר זצ"ל, ואמרתי מלת סחופי הוא מלשון סחופי כסא דגמרא ביצה, כי האתנתא צורתו ככוס שנקשף ונסחף על-פיו. והכי פרושו, כל סחופי, כלומר כל מלות הגלה הבא בסחופי, הינו בטעם אתנתא, בצירי - הגלה, ושאר הגלה בסגול. וקלסוה אדמו"ר זצ"ל עם השואל. (בבני יודות, לרבי יוסף יב"ר דוד היילברג, אמסטרדם תשכ"ה)

מדגש

את השעיר לעזאזל היו משגרים בידאיש עתי, איש זמן מראשיתו פתגום ינתן בריעזאל. אשתקד או אשתקד, הוא הלחם של שתי מלים ארמיות, שתא קדמאה - השנה שעברה, והאכ"ף הקדמה לה להקלת הקריאה, כמו במלה אתמול לעמת תמול, וכן אצעהדה לעמת והצעדות בישעיה. לפי זה עולה, שזה היה תפקידו הקבוע של האישי מדי שנה, ושלא כ'חזקוני' שלא הוציא שנתו ולכן נקרא איש עתי שהגיע עתו למות, וידעו זאת על-פי חקמת המזלות, ומזכירו בשם המדרש, אך הרש"ש מעיר שלא מצא זאת במדרש רבה, ואכן מופיע בילקוט ראובני בשם הזהר, רש"י מפרש לעמת, שאיש עתי הוא המוכן לקב מאתמול, ויש הכותבים שזו גם פנות ינתן, שכן המלה אשתקד אינה רק חבר של שתא קדמאה, אלא גם שעתא קדמאה, דהינו שעה ראשונה.

ממלה

קמצו אחד שקפץ ידו מכל דברימצוה, היה רדוף אחר תאוותיו ומאוייו, ולקח היתה לו יד רחבה. אמר לו פעם פקח אחד: "ודע אתה, בזכותך התפארו לי דברי חז"ל שאמר, כי שני השעירים ביום-הכיפורים, היו צריכים להיות שוים במראה ובקומה ובדמים. והיה לי הדבר תמוה, לשם מה צוונו חז"ל שיהיו שוים גם בדמיהם? אלא שבזכותך התפאר לי הדבר, אם רוצה אתה לבזבז את-כסףך למלוי תאוותך הקמריה, וערב ויבשם לך. אולם לפחות שלא תהייה ההוצאות לעזאזל גדולות יותר מההוצאות לה, אלא לפחות יהיו שניהם שוים זה לזה..."

"על-ראש השעיר החי והתודה עליו את-כפי-עונת בני ישראל", מי הוא השעיר? הוא עשו הרשע, שנאמר עליו 'הן עשו אחי איש שער'. כי כל עונות בני ישראל הלים על-ראשו של עשו, שברדיפותיו את ישראל הוא מביאם לידי כה, ואין הקולר תלוי בהם. (סניגורם של ישראל, רבי לוי יצחק מבארדיטשוב)

פְּרֻשַׁת אַחֲרֵי מוֹת-קְדוּשִׁים | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

יִצְחָק לְאִיִּר ע"י בֵּית הַכְּנִסִּית שְׁכֻנַּת עֵין חֹמֶז* - אֲבִשְׁרַת צִיּוֹן

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

אַחֲרֵי מוֹת-קְדוּשִׁים - שׁוֹמֵר מְצָרוֹת נְפֹשׁוֹ

"לֹא תֵלֵךְ רְכִיל בְּעַמֶּיךָ" (ויקרא יט, טז)

לתת מס לאוצר המדינה מהכנסותיך הגדולות? האם זה לא מובן מאליו שכל הכנסה צריכים לשלם עליה מסים?!"

"אין לי כסף כלל וכלל", השיב לו הרבי, "הריני משמש רק כגבאי צדקה של היהודים, נוטל מזה ונותן לזה".

"נכון" הגיב מיד השר- "אצלכם בשינאווא אין כסף, אבל אצל הפרידמנים, אדמור"י בית רוז'ין יש כסף רב".

הגיב הרב לדברים אלו: "איני יודע מה קורה אצל אחרים, אלא מה שרק קורה אצלי ותו לא".

כשיצא מבית השר, אמר הרבי למלוויו: "כעת התברר לי, שכל הגזרה הזאת הייתה מעשה של 'בעל דבר'..."

וביאר את דבריו: "הרי כאשר שאלו אותי על מצב הכסף אצל הפרידמנים, היו עלולים להבין ממני בתנועה קלה או בהינף יד שאני מאשר את הדברים, ולמרות שיתכן כי היה זה רק רמז קל, כבר היה לי דין מוסר ומלשין!".

"כדאי היה לו ל'בעל דבר' להתאמץ כל כך בגזרה זו, וכל זאת על מנת להכשילני בעבירה חמורה של מוסר ולטרדני משני העולמות, וברוך ה' שניצלתי מכך!".

דיבור קטן של רכילות עלול להביא לצרות צרורות, ורק מי ששומר היטב על פיו ולשונו, יצליח להינצל מאסורים נוראים ומגרימת נזק המהווה לעתים סכנת חיים לכל אדם מישראל, כדברי חז"ל בגמרא (ב"מ פג ע"ב): "שֹׁמֵר פִּיּוֹ וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מְצָרוֹת נְפֹשׁוֹ (משלי כא, כג)".

בהקשר לכך מובא בספר 'זכור לדוד' מעשה נורא שסיפר רבי דוד פרנקל: באחד הימים הגיע אל הרבי משינאווא הוראה מבית המלכות לשלם מס הכנסה, על כל מה שהוא מקבל מחסידיו.

ולא זו בלבד, אלא שחוקרי מס הכנסה בדקו וחישבו את הכנסותיו בעבר, וחייבו אותו לשלם גם על מספר שנים קודמות, כך שהסכום המוערך הגיע לסכום עצום של כסף!

תחילה ניסו הגבאים כל מיני שתדלנות שונים על מנת לבטל את הפקודה, אך משהעלו חרס בידם, נאלץ הרבי עצמו לנסוע אל השר.

תוך זמן קצר התפרסמה נסיעתו, וחסידיים רבים החליטו להצטרף אליו בכל עיר ועיר שבה עבר הרב, נוספו אליהם עוד ועוד אנשים, וכאשר הגיעו לבסוף אל השר, מנו כולם עם רב מאוד.

השר קיבל את הצדיק בלוויית שני משמשיו בלבד, ובמהלך הפגישה הקשה ושאל את הרב: "מדוע אינך מבין בעצמך, שעליך

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונת
קסיר אפרים וב"ב
י.מ.ש. כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

ציור הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה ניט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דינאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה
ימנה ניזרי בת סטה-
מרדכי ניזרי בן פרח-
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל -
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה-
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נושפארין
תמר פורטונה בת מיסה
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון

בברכת שבת שלום
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן אריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	---	---	--

06/05/2017	י' אייר תשע"ז
------------	---------------

פרשת אחרי מות-קדושים
הפטרה: 'ויהי דבר' - יחזקאל כ'

ר"ת	יציאה	כניסה	י"ב
20:51	20:00	18:47	
20:48	19:58	19:05	ת"א
20:51	20:00	19:07	חגיגה
20:49	19:58	19:05	ב"ש

שואל ומשיב בהלכה – פת עכו"ם - חלק י"א

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

על מה יש להקפיד בפת עכו"ם וכן מה דינו של חולה צליאק המוצא לחם ללא גלוטן רק אצל גוי?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

אדם שהוא חולה צליאק הרגיש לגלוטן, ואינו מוצא לחם ללא גלוטן אלא אצל גוי, מותר לו לקנות ממנו אף שהפת עשויה מחמשת מיני דגן, גם אם האופה הוא בעל הבית, כיוון שאכילת לחם עם גלוטן אסורה לו מבחינה רפואית. **מקורות:** בין ישראל לעמים (פ"ב ס"ז).

אף שמקילים בפת פלטר ובפרט כשאינן פת ישראל מצוי, מכל מקום, בזמן הזה אין להתיר ללא השגחה מוסמכת בפרט בדברים כדלהלן:

א. שהקמח מנופה כראוי.

ב. שאין מעורב בעיסה חומרים אסורים כגון: שמן מרגרינה, חלב או אבקת נכרי, שמרים, משפרי אפיה וויטמינים שונים. הטעונים כשרות מוסמכת. **הערות:** אף שבש"ת שערי עזרא- בצרי ח"ב (סימן סב) כתב על דבר המרגרינה של נכרים המצויים, שאכן נודע שיש בהן תערובת גליצרין המיוצר משומן מן החי, והעלה להקל מדין ביטול בששים במרגרינה. ע"ש. כיום מייצרים את הגליצרין משומן מן הצומח, ועיין בש"ת יצחק ירנן- שחיבר (סימן עו) שהעלה דגם במרגרינה "צמחית" יש לחוש לתערובת שמן דג טמא, ומה גם שמייצרים המרגרינה צמחית בכלים של מרגרינה בלתי צמחית. ע"ש. בפרט עם **ויטמין D** שלעיתים הוא מופק מדגנים או בעלי חיים טמאים.

ג. התבניות מיוחדות לאפיית לחם, ולא אפו בהם לחם עם שומן אסור, או תערובת בשר וחלב. **הערה:** ראה להראש"ל בספרו הליכות עולם ח"ז (עמוד צד) גבי בצק שנילוש במים שאינם מסוננים מתולעים.

וכל שכן בעוגות שאינן להתיר ללא כשרות, היות ונעשה בתערובת חומרים שונים, שיש בהם חשש איסור.

עֲשֵׂית הַסֵּד

עד כמה רבותינו השתדלו במעשה החסד- זאת לא ניתן לתאר ולשער. להלן סיפור מופלא המעובד מתוך קונטרס זכרון 'חכמת לב' המתאר לנו זאת.

מיקירי ירושלים היה הגה"צ ר' ישראל שיינקר, בנו של הגאון הצדיק רבי שמואל הלל, איש רב פעלים לתורה וחסד. סיפרה אשתו, הרבנית שרה: "אף שברוב השנים חיינו בעניות ובדחקות, הייתה תקופה שהמצב השתפר ואבא 'הצליח' להשיג **מקרר לביתנו**. דבר שהיה די נדיר באותם ימים".

"עד אותו היום היינו צריכים ללכת מרחקים ולקנות בלוקים של קרח. לדאוג שהם לא יפשירו ושהמאכלים לא יתקלקלו. הייתה זו הקלה גדולה במיוחד לבית עם ילדים. היום מקרר הינו דבר המובן מאליו ואי אפשר כמובן לחיות בלעדיו, אבל אז היו אלו ימים אחרים. בודדים האנשים בשכונתנו, שהיה בביתם מקרר".

"ברוך ה', הבית שלנו היה פתוח לכל. השכנים שלנו הרגישו כמו משפחה. כאשר אנשים מן השכונה נכנסו וראו, שיש מקרר, ממש שמחו ואמרו: 'או יופי, ודאי נוכל גם אנו להשתמש מעט במקרר שלכם'... אנחנו כמובן ענינו 'בוודאי ובוודאי, בשמחה רבה'.

"השמועה התפשטה כאש בשדה קוצים, ואנשים רבים התחילו להגיע. נשים באו עם בשר כדי לאחסנו במקרר. אמהות שלחו את ילדיהם עם סלים של עופות מן האיטליז. הביאו דברי חלב. פעמים רבות היו גם מבקשים, שנזכור להוציא את הבשר שלהם מן ההקפאה, כדי שיפשירו...".

"הבית היה מתלכלך מן הסלים שנזלו ומן הבשר שהופשר. מיום ליום התרבו המשתמשים במקרר שלנו. עד שבאחד מן הימים לא היה מקום למוצרים שלנו, פשוט מאד, הוא שימש אך ורק את תושבי השכונה... כמו כן התושבים נכנסו ויצאו מן הבית כמעט בכל שעות היום".

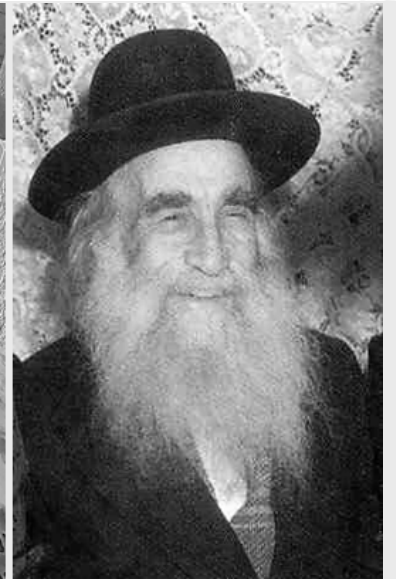
"אתם חושבים שהצטערנו על כך? מה פתאום, אבא קרן מאושר. הוא היה אומר לי: 'אהה, ברוך ה', כזה חסד! אנחנו זוכים לעשות חסד!' ומוסיף ואומר: 'אשתי היקרה, ילדי היקרים, אנחנו ברוך ה' הסתדרנו עד עכשיו מצוין, וכך נוכל להסתדר הלאה, אבל כמה אנו צריכים לשמוח, שהקב"ה נתן לנו אפשרות, שנוכל לעשות חסד כזה, להקל מעט על משפחות מהקושי שלהם!'. "

מְנוּיִים לקבלת העלון חנם ב-email מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnneEH@gmail.com	הַקְדָּשֵׁת הָעֵלוֹן נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלתה, חיג הגון, חזרה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לְשִׁאלוֹת בְּהִלְכָה לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
---	---	---

הרב יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל - נולד ב-ד' בתמוז ה'תרס"ו (1906) בעיירה אוזדה (על יד מינסק, בלארוס). בהיותו כבן שבע נפטר אביו ועל כן עבר לגור עם סבו. כבר מגיל צעיר, הוכר כעילוי. לאחר הבר מצווה נשלח ללמוד בישיבת סלוצק. בזמן המהפכה הבולשביקית הישיבה עברה מבלארוס לליטא ולאחר כשלוש שנים עבר לישיבת מיר שבפולין.

בעצת רבו, הגאון ר' איסר זלמן מלצר עבר לבריסק ואף שם לאחר תקופה קצרה הוכר כעילוי. כשפרצה מלחמת העולם השנייה, עבר לוילנא. בזמן השואה שהה ביפן עם שאר תלמידי ישיבת מיר. בשנת ה'תש"א (1941) נסע לארצות הברית, שם למד בישיבת "היכל רבינו חיים הלוי". שימש כמשגיח הרוחני בעיר בוסטון. לאחר כשנה, דודו, הגאון ר' משה פיינשטיין הזמין לשמש לצידו כראש ישיבת 'תפארת ירושלים' הממוקמת בניו-יורק. בשנת ה'תש"ו (1946) עלה לארץ ישראל, אולם לאחר נישואיו המשיך בתפקידו כראש ישיבה בארצות הברית.

בשנת ה'תשי"ב (1952) חזר לארץ ישראל ויסד את כולל "ישיבת בית יהודה" בתל אביב ואף עמד בראשה. בשנת ה'תשל"ג (1973), עבר

לגור בבני ברק (לאחר פטירת אחת מבנותיו) ובשנת ה'תשמ"ד (1984) חנך בניין חדש לכולל, ובו העביר לפחות שבע-עשרה שיעורי תורה כל שבוע. ילדיו וחתנו מכהנים כראשי ישיבות בישראל, שממשיכות את שיטת בריסק. **ענוותן. גאון. דאג לזולת בצורה מופלאה.** נפטר ב-ט"ו באייר ה'תשס"ג (2003). חי כ-97 שנים. ציונו בהר-המנוחות בירושלים.

סבא: ר' דוד. **אביו:** ר' אברהם יצחק. **אשתו:** מרת ליפשא (בתו של ר' יצחק זאב סולובייצ'יק) **מרבתי:** ר' איסר זלמן מלצר, ר' אהרן קוטלר, ר' אליעזר יהודה פינקל, ר' יצחק זאב סולובייצ'יק (הרב מבריסק-הגרי"ז), ר' שמעון שקופ, ר' חיים עוזר גרודזנסקי, ר' יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק. **בניו:** ר' חיים, ר' דוד. **חתנו:** ר' צבי קפלן. בתו: מרת הינדה (נישאה לר' אריה מלכיאל קוטלר). **מספריו:** **מעלות התורה** • **יחידושי** למספר מסכתות • **יחידושי הגרי"מ** - מאמרים תורניים.

להלן סיפורים מופלאים, שהובאו על הנהגותיו של רבינו בספר תולדותיו של שר התורה: כשנה וחצי לפני פטירתו של רבינו קנו לו מגבעת חדשה לכבוד חתונת נכדו. אחד האברכים המקורבים לגאון אמר לו: "הכובע החדש עושה את ראש-הישיבה צעיר בעשר שנים..." הגיב הצדיק ואמר: "אם כך, הרי זו גניבת דעת, ואסור לי ללבוש את הכובע..." **ואכן, רבי מיכל פיינשטיין לא חבש את המגבעת כלל, מתוך החשש, שגונב בכך את דעת הבריות...**

מעשה שנכנס אחד התלמידים הקרובים לחדרו של רבינו, ובישר לו בשמחה, כי בתו מצאה סוף סוף את זיווגה, תוך שהוא מוסיף בהתפעלות: "זהו מופת של ראש הישיבה! הרי רק לפני חודש ביקשתי, שהרב יתפלל, וברכני שאמצא את זיווגה במהרה, והנה כבר נתקיימה הברכה!". אולם רבינו הגיב מיד בניחוח של ענווה: "אינני צדיק ואף לא בעל מופת. אך מכיוון שבאתם אליי וביקשתם שאתפלל, לקחתי את הדברים ללבי. הנושא הכאיב לי מאד, וחשבתי לעצמי: "איזה דבר נורא זה, שיש לאדם בת בוגרת בביתו, ובכל עת רואה הוא אותה מול עיניו!". "מה עשיתי? ישבתי ואמרתי תהלים בהשתפכות הנפש, וכיוון שברכתי אתכם מכל הלב, מצאה בתכם את זיווגה! דע לך, כי כל אדם מישראל שמברך עם כל הלב, הקב"ה מקיים בקשתו!".

ויפר פעם רבינו, כי בהיותו כבן שמונה, ראהו סבו שוקד על תלמודו ולומד שבעה דפי גמרא בהתמדה עצומה, אמר סבו לבני ביתו להביא לפני הילד לחם לבן שהיה יקר באותו זמן, סבו בהיותו דיין, אשר חזה את כוחות נכדו, הירשה לילד בן האחת עשרה להיות נוכח בדיני תורה אותם דן, לאחר שעזבו בעלי הדין, שאל הסב את נכדו, את המקורות בגמרא לדין שפסק, והילד ידע למצוא את המקורות.

התמדתו בתורה הייתה ללא גבולות, כל כולו היה תורה, לא היה זמן שלא למד, ערב פסח, ערב יום כיפור, היה כותב יחידושי תורה בערב שבת כמעט עד לצפצוף השני לאחר כל ההכנות לשבת. רבינו היה אחד ומיוחד מגדולי ראשי הישיבות שהורו דרך לימוד בתורה לתלמידיהם. לימד את תלמידיו כיצד לגשת ללימוד סוגיא בעיון, באיזו יגיעה ניגש הוא עצמו לשיעור, הכין וחקר עד תום, וזאת לאחר שסוגיה זו כבר נתלבנה אצלו עשרות ומאות פעמים.

כח הריכוז של מרן היה עצום. ניתן היה לעמוד על ידו רבע שעה בלא ששם לב כלל לעומד לצידו, וכן היה יכול להיות רעש בבית ע"י הנכדים ורבינו אינו שם לב.

התיק והחלה לעבור דף דף קטן וגדול. לפתע מצאה שם דף, שהיו כתובים עליו דברים, שהיא לא הבינה בהם מאומה. היא קראה לאנשי המשרד וביקשה פרטים לגבי הדף המוזר, הנמצא בתיק, אך אף אחד מאנשי המוסד לא ידע לענות על שאלתה.

הללו נאלצו לברר אצל עובדים ותיקים וישנים, עד שהגיעו לאחד הרופאים, שעבד במחלקה הזו לפני שבע עשרה שנה והוא ידע לספר, שהוא זוכר היטב ביום שבא אותו חולה לאשפוז, הצטרפה אליו אשתו, והיא שהוציאה מתיקה את הפתק הזה וביקשה בתחנונים, שיכניסו את הפתק הזה לתיק הרפואי של בעלה, וגם הוא לא הבין ולא יודע, מה כתוב בפתק.

שמעה המפקחת את הסיפור על הדף המוזר ואמרה, "אני לא ממשיכה את הטיפול בתיק, כל זמן שאני לא יודעת, מה פשר הכתב. בעוד חודש אשוב לבקר פה ותדאגו להביא את אשתו של החולה, שתפתור לנו את החידה, מה עושה פה הפתק המוזר בתיק הרפואי?"

כעבור חודש שבה המפקחת, ובנוכחות האישה פתחה את התיק, שלפה את הפתק המוזר הגישה אותו לאשתו של החולה ושאלה: "מה ידוע לך על פתק זה?" **בו ברגע שראתה האישה את הפתק, החווירו פניה והיא התעלפה.**

הצוות הרפואי טיפל בה מיד, ולאט לאט היא שבה לעצמה, כשכולם עומדים נרגשים מאד ממה שקורה, והיא התחילה לספר שלפני שבע עשרה שנה, כשבעלה חלה, ולרופאים לא היה לתת מזור למחלתו, היא הלכה אל הרבי מבעלז בת"א ובכתה תמרורים על בעלה, שהוא נאלץ להתאשפז בבית הרפואה לחולי נפש.

שמע הרבי את דבריה, מסר לה פתק זה ואמר לה, "את הפתק הזה תכניסי לתיק הרפואי של בעלך. **כשהפתק הזה ישוב לידך בחזרה - בעלך יבריא.**" היא שכחה מכל העניין, ורק עתה, כשהפתק חזר לידיה מזכרה בכל הסיפור, שהיה לה עם הרבי.

באותו שבוע שב בעלה הביתה לביתו לאחר שבע עשרה שנים של אישפוז, והוא בריא בגופו ושלם ברוחו, כשמדברי הרבי לא נפלו מאומה ארצה, והבטחתו התקיימה במלואה, "כשהפתק הזה ישוב לידך בחזרה, בעלך יבריא"

כל זה סיפר הקבלן שיפוצים להרה"ח ר' יוסף קנובליך, כשעיניו זלגו דמעות בזכרו את המעשה הנוראי שריגש את כל הנוכחים שהיו במקום. לאחר מכן הוסיף, שבכל יום הוא מתפלל בכולל 'חזון איש', וכשסיפר יום אחד את כל הסיפור מהרבי שבדידו הוה עובדא, היו בין השומעים כמה אברכים, שלא האמינו, שהמעשה הוא אמיתי.

למרבה הפלא סיפר, בדיוק ברגע זה נכנס לכולל הרב וולף בעצמו וכששמע על מה מדובר אמר, **שאמש התקשרה אליו אחותו וסיפרה לו את כל המעשה הפלאי והמדמים עם הפתק של הרבי, שראתה זאת במו עיניה.**

(סיפור זה נכתב בכתב ידו של הרה"ח ר' יוסף קנובליך ונמצא בבית גנזיו של כ"ק האדמו"ר מפינסק קרלין זיע"א).

ר' אפרים פוטלסקי, איש תמים וישר, נולד בליטא ובשנות צעירותו עלה ארצה והתגורר בבני ברק, יהודי שומר תורה ומצוות וקובע עיתים לתורה, לפרנסתו עבד כמנהל עבודה לשיפוצים ולבניית בניינים.

יום אחד קיבל עבודה לבנייה בתל אביב ברח' אחד העם, בזמן עבודתו פגש בו הרה"ח ר' יוסף קנובליך חסיד בעלז אמיתי בלב ונפש שהיה דבוק ברבותיו הק', והיה ממחזיקי המוסדות של בעלז בת"א, בתוך כדי שיחה עם הקבלן שאל אותו, אם יודע הוא באיזה בנין הוא עובד? השיב הלה בשלילה. אמר לו ר' יוסף: "דע לך, שבבית זה היה דר הרבי מבעלז צצוק"ל זי"ע".

התרגש מאד הקבלן ואמר לר' יוסף: "אם כך, אספר לך סיפור שראיתי במו עיני מהרבי מבעלז, לפני הרבה שנים עבדתי בבני ברק עם קבלן בניין שאת שמו איני רוצה לפרסם, יחדיו עבדנו על מי מנוחות. באופן פתאומי נעשה הלה חולה עצבים רח"ל, וכל התרופות, שנתנו לו הרופאים, לא הועילו ולבסוף נאלצו לאשפזו במוסד לחולי נפש.

בחודשים הראשונים לאישפוזו ביקרתי אצלו פעמים רבות, אך לאט לאט המרחקים בין הביקורים גדלו, וכעבור תקופה פסקתי לבקרו, והוא פשוט נשכח מזכרוני. **שבע עשרה שנים! הוא ישב בבית הרפואה.**

יום אחד פגשתי את אחד מידידי, שלא ראיתי זה זמן, ובתוך שיחה שגלגלתי עימו עלה שמו של הקבלן שאושפז, שגם אותו ידד הכירו משנים עברו, והוא שאל לשלומי. אמרתי לו, שזה שנים רבות לא שמעתי ממנו מאומה, ואיני יודע, מה עלה בגורלו אם חי הוא אם לאו. "ומה דעתך שניסע יחד לבקרו?" שאל, נתתי את הסכמתי וקבענו למחרת לנסוע ולבקר את אותו יהודי.

כשבאנו, שאלנו את צוות הרופאים על מצבו, והם אמרו, **שמאז שאושפז, הוא באותו מצב.** ניסינו לברר פרטים נוספים ולבדוק יותר לעומק אם לא כדאי לחשוב על כיוונים נוספים בטיפול. אולם נענינו ע"י אנשי הצוות הרפואי, שאין להם רשות לשוחח אודות מצבו של החולה, רק עם בני המשפחה.

בימים ההם היתה אחותו של הרב אברהם יוסף וולף מנהל סמינר בית יעקב בבני ברק האחראית מטעם הממשלה לכל בתי הרפואה של בריאות הנפש בארץ. פנינו אליו, שידבר עם אחותו שתעזור לנו בקשר לאותו יהודי.

הוא מיד נענה לבקשתנו, ומסר לנו, שאחותו אמורה להגיע בשבוע הקרוב לביקור בבית הרפואה, היא ביקשה, שגם אנחנו נגיע באותו יום לשם, ואז בשעת מעשה תבקש לקבל לידיה את התיק ותראה, אם בכלל ניתן להתקדם בטיפול הרפואי של אותו יהודי.

כעבור מספר ימים נסענו לבית הרפואה ואכן המפקחת הגיעה לביקור ובתוך כדי סיור ביקשה לקבל לידיה את התיק הרפואי של אותו אדם, שכבר שבע עשרה שנה שוהה שם. היא פתחה את

<p>לע"נ</p> <p>תנצבה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מוברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעמה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי יזידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת דזרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל מדל בת שמעון ע"ה דב בן יצחק ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה סלים בן פרחה ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל לטיף בן פרחה ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל זילפה בת רנדה ע"ה אביבה לויש ע"ה עפאת בת השמת ע"ה אליעזר בן סוליקה ז"ל</p>
--	--	---	--	--

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת אחרי קדושים תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

אחרי מות שני בני אהרן. (טו, א.)

במדרש הובאו כמה טעמים למה מתו, חד אמר שלא היו נשואים אשה דכתיב ובנים לא הי' להם וח"א מפני שנכנסו שנתוי יין למקדש דסמיך לי' לפי יין ושכר אל תשת, וח"א שהורו הלכה בפני משה רבן, י"ל דכל דברי חז"ל אחד הם, דידוע שאין אדם יכול לשער בשכלו ובדעתו עד היכן מגיע כבוד ומורא אביו ורבו וק"ו כבוד השכינה, אך אם נשוי אשה והוליד בנים יוכל לשער לפי מה שהוא מבקש הכרת פנים וכבוד מאשתו ולהיות כל איש שורר בביתו ובפרט מבניו שינהגו מאוד בכבודו, והיאך הוא לו צער ועגמת נפש אם בניו אינם מכבדים אותו כראוי או חלילה מבזין אותו, מזה ילמוד היאך ינהג גם הוא בכבוד הוריו ומוריו, והנה אלו הי' לנדב ואביהו נשים והולידו בנים אזי הי' משערים בשכלם עד היכן מגיע כבוד רבו וק"ו כבוד השכינה ולא הי' מזלזלים לכנוס שנתוי יין בקלות ראש למקדש ולזלזל בכבוד משה רבם להורות הלכה בפניו, אבל יען לא נישאו ולא הי' להם בנים לא יוכלו לשער עד היכן הדבר מגיע ובאו לכל זה וכל דברי חז"ל אחד ואלו ואלו דברי אלקים חיים המה. (תורת משה לחת"ס)

ושלח ביד איש עתי המדברה (טו, טא.)

אל הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, הגיע פעם עיתונאי ממערכת עיתון אמריקאי - רב תפוצתי, לצורך ראיון, העיתונאי רצה לסקר את היהדות האורתודוקסית והעלה בפני רבי מאיר "עוונות" שונים ומשונים המשוכים ליהדות האורתודוקסית, ורצה לשמוע את תגובת הרב לדברים. נענה לפתע רבי מאיר ושאל: "היכן מצינו בתורה לראשונה "עיתונאי"? הנוכחים לא הבינו לאן חותר הרב בשאלתו ומה תשובה יש בה לצורך העניין, נענה רבי מאיר ואמר המקור הוא בפרשת אחרי בפסוק "ושלח ביד 'עיתני', 'עיתני' הוונה עיתונאי, ולמה נצרך לשלוח את השעיר לעזאזל דווקא עם עיתונאי? הקשה רבי מאיר והשיב: היות שחז"ל אמרו שיש להתוודות את כל העוונות על ראש השעיר המשתלח, ועוון שלא התוודו עליו - אין השעיר מכפר, א"כ מי הוא איפה זה שיוכר כל עוון ועוון וכל חטא הכי קטן שלא להחטירו בשביל שהשעיר יכפר, - לא היתה ברידה אלא לקחת "עיתונאי" שחזקה עליו שלא יפספס שום חטא...

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, ז.)

נביא כאן שתי עובדות המאלפות בינה באיזה צורה יש לקיים את מצוות התוכחה, מתוך הספר הנפלא "אגן הסהר" (עובדות והנהגות מהגאון הגדול ר"א גנחובסקי זצוק"ל):

רבנו זצ"ל סיפר על חכמתו של החזון"א דכאשר רצה להוכיח מאן דהוא היה עושה זאת בתוכמה יתירה. ומובאים הדברים בספר מעשה איש: יהודי מנהל ישיבה היה הולך לבוש בכובע קש. הדבר לא מצא חן בעיני החזון"א שמנהל ישיבה ילך כך, ולא רצה להעיר לו ישירות על צורת לבושו, אך העיר לו בדרך כבוד ברמיזה בדברים הבאים: יש לי חקירה. הדין הוא ששן ברשות הרבים פטורה מתשלומי נזיקין ואילו קרן ברה"ר משלמת חצי נזק. מה יהיה הדין באחד ההולך ברה"ר עם כובע קש כמו זו שלך ועז תאכל את הכובע. מצד אחד זה אורחיה שדרכו של עז לאכול קש, אך מאידך גיסא זה משונה שדמך כמון ילך לבוש בכובע קש האם יהיה חייב ברשות הרבים חצי נזק. בכך רמז לו שאמונה ללכת כך!

הגיעה פעם שמועה אל רבינו (הגר"א גנחובסקי) על רב אחד בארה"ב שפסק לבני קהילתו להיתר בהלכה מסויימת ביו"ט שני, והיה בטוח שאותו רב טועה בזה, והלך רבינו אל הסטייפלער והסכים עמו שבחודאי א"א להקל בזה ושיש לו להודיע לאותו רב שטעה בהוראתו. והנה היו בטוחים שרבינו יעיר לו בדרך כבוד וכו'. אך לא כך היו הדברים, וזהו לשון המכתב: לכבוד מרן הגאון הגדול מדברנא דאומתיה רבי... אחר דרישת שלום גאון הגדול, וכו' כשהייתי תחת צל קורת הדר"ג לפני כשנה בהייתי בעירכם וזה עתה נזכרתי וכו' דברי התורה אשר נתבשמתי מהם וכו' ונטה הדר"ג לאסור להשתמש וכו'. כמה נפלא פסק זה שכן מבואר בשו"ת פלוני ויש לזה הוכחה מכאן וכו'...

בצורה זו לא ידע כלל אותו רב שהגר"א מתכוון להשיע עליו, וממילא קיבל את דבריו.

ואהבת לרעך כמוך אני ד' (טו, יח.)

יש לדקדק איך ישקל במאזנים להשוות לגמרי אהבת הרע לאהבת עצמו לא פחות ולא יותר. רעוד שאמרו חז"ל (ברכות סא, ב) יש בני אדם שממונם חביב עליהם מגופם, ובאלו היה ראו להזהיר שתייה אהבת רעו כאהבת ממונו.

ונראה, כי כתבו המחברים, שהפילוסוף "אפלטון" אמר שגדר האהבה הוא דוקא בהיות הנאהב הפוך מהאוהב, כמו לדוגמא, שהאדמה שהיא יבשה בטבעה היא משתוקקת למים ומטר המרטיבה, וכן המוכר משתוקק אל הקונה שהוא הפכי לו המשלים ענינו וחפצו, אבל הדומים אחד לשני ישנאו זה את זה כמו שמצינו (בראשית רבה לב, ב) "כל אומן שונא בני אומנתו".

אבל הפילוסוף "אריסטו" לעג לו וטען ההיפך, כי דוקא הדמיון יוליד האהבה, כמו שרואים שבעלי דת אחת אוהבים את זה את זה בעבור הדמיון שביניהם ושונאים לזולתם וכדומה לזה הרבה, ומה שהביא אפלטון ראייה מאהבת ההפכים טעה ושגה בביאור

ענין אהבה, כמו שיאמר אדם שאוהב הוא מאכל פלוני, הרי, אילו היה אוהבם באמת לא היה אוכלם ומפסידם, אלא וודאי אוהב את עצמו, לא שאוהב את האוכל, כמו"כ בדוגמאות הנ"ל, האדמה אוהבת את עצמה והגשם מספק לה את רצונה, ולא שאוהבת את הגשם. כן הדבר אצל המוכר, שאין לו שום אהבה ללוקח אישית, רק מחמת שהלוקח משלים את רצון המוכר לכן מצפה ללוקח.

בזה יתבאר הפסוק כך: התורה באה לומר, שבזה שמוכר אוהב את הלוקח, אין בזה גדולה כ"ל, אבל שמוכר אחד יאהב את המוכר השני, בזה יש גדולה, ועל זה אומרת התורה, ואהבת לרעך - לאיזה רעך? - כמוך, שהוא באותו מצב כמוך, שתאהב גם את המוכר השני ולוקח אחד את הלוקח השני, שבזה תהיה אהבה אמיתית, לא מחמת שמספק ומשלים את אהבת עצמך.

ואהבת לרעך כמוך, אר"ע זה כלל גדול בתורה.

יש לפרש שר"ע לטעמי דדרש ר"פ 'איהו נשך' וחי אחיך עמך - חיך קודמין לחיי חבירך, וא"כ כיון שחיך קודמין איך אפשר לקיים ואהבת לרעך כמוך? מיהו הא דחיך קודמין היינו בעניני עוה"ז, אבל בחיי הנצחיי דהיינו בלימוד התורה חייב ללמד לאחרים אפי' הוא מבטל עצמו מלימודו מ"מ חייב ללמד עם אחרים. וע"כ אמר ר"ע "זה כלל גדול בתורה" דבענין לימוד התורה הוא כלל גדול לאהוב חבירו כמוך (מ"מ לא אמר רק כמוך כי ע"ז שמלמד לאחרים גם הוא עושה מצוה ומזכה עצמו ושיניהם שוים).

(תורת משה לחת"ס)

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ד' אלקים: אל תפנו אל האילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם וגו'. (ד-ג, ט.)

בביאור הסמיכויות בפסוקים אלו ישנם כמה ביאורים במפרשים, בנוסף לדרשת חז"ל הידוע:

ב"חם סופר" כתב, אני ה' מרמז על "נאמן לשלם שכר", על מצוות כיבוד אב ואם כתבה התורה אריכות ימים וגם על שמירת שבת יש שכר של "נחלה בלי מצרים", והגמ' בסוף חולין מספרת על אותו אחד שהלך להביא גזלות במצוות אביו ועפל מן הסולם ומת, והגמ' אומרת שיתכן שלא הועילו לו זכות המצוות שעסק בהן כי היתה לו מחשבת עבודה זרה. בזה מתבאר הפסוק: איש אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמורו אני ה' - דהיינו נאמן לקבל שכר, אבל מזהירה התורה שאת השכר תקבל רק בתנאי ש"אל תפנו אל האילים" שכן אם יש מחשבת ע"ז לא תועיל זכות המצווה.

בעוד דרך מבארים המפרשים, וכעין זה איתא בחת"ס, על פי דברי הרמב"ן שהסיבה שלכן חייבים כביבוד או"א הוא מחמת שהם שותפים ביצירתו יחד עם הקב"ה והשווה כבודו לכבודו. אלא שיש להבין, הרי הגמ' אומרת במסכת שבת ש"נמנו וגמרו שנה לו לאדם שלא נברא משנברא" אם כן למה מחוייב האדם לכבד את הוריו על שהביאוהו לעולם? אלא, שהטעם שלכן נח לו שלא נברא הוא מחמת שקרוב להפסד יותר מאשר לשכר, וחז"ל אמרו שמי שמשמר את השבת אפי' עבד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו על עוונותיו, יוצא ש"ע" שמירת שבת קרוב יותר לשכר, ובהו מתבאר הסמיכות: איש אמו ואביו תיראו, ואם תשאל שהרי נח לו שלא נברא? ע"ז ממשיך ואומר "את שבתותי תשמורו".

ביאור שלישי מצאנו במפרשים: שהתורה מזהירה, "את שבתותי תשמורו וגו'" שהן אמנם שהשומר שבת מוחלים לו אף על עוון ע"ז, בכל זאת "אל תפנו אל האילים" שלא להסתמך על מחילה זו...

בצדק תשפוט עמיתך (יט, ט"ו)

מסופר על רבי זלמליה מוולוז'ין, שפעם אחת בהיותו במקוה הבחין כי חולצתו נעלמה. לבש את חליפתו ללא החולצה ושב לביתו.

שאלה אשתו: "היכן החולצה?" ענה: "כנראה עני אחד החליף אותה בטעות..." - "ולמה לא לקחת את החולצה שלו?" - "כי הוא שכח להשאיר את שלו..."

(ומתוך האור)

מאוצרות המגידים

בצדק תשפוט עמיתך (יט, טו)

באר רש"י: "בצדק תשפוט עמיתך - כמשמעו, דבר אחר: הוי דן את חברך לכף זכות". בילקוט "לקח טוב" כותב בשם רבו המשגיח של כפר חסידים - רבי דב יפה שליט"א רעיון נאה:

אפ אדם אינו דן לכף זכות, בוודאי אינו אוהב את עמיתו. והוא ממשיל ונותן דוגמא. לאדם נאבד חפץ, חפץ החביב לו. ראשית כל הוא מחפש בכל המקומות שעולה בדעתו שאפשר שימצא שם. כאשר החפץ לא נמצא, אינו אומר נואש, הולך לחפש במקומות שהדעת רחוקה שהחפץ שם. אך חושב - אולי בכל זאת. אחר כך חוזר שנית למקומות הראשונים בהם חיפש, אולי לא חיפש היטב, שמא לא ראה, שמא ושמא ימצא בסוף את היקר לו.

מה אתה הולך שוב? כבר חיפשתי ולא מצאתי!

מדוע באמת הוא מחפש כל כך, וכי הוא כפייתי, וכי יש לו נערווען? לא. הוא פשוט מייקר את הדבר שנאבד ממנו.

כמו כן, אם אכן היית אוהב את רעל כמוך, היית מחפש בחורים ובסדקים [שבמוך] זכות עליו, והיית מצליח להעלות ברעיוןך זכויות, ואפילו אם באופן שטחי זה לא גלאט, היית מחפש בנרות את צד הזכות שבננין, ואם אינך מחפש – זה משום שאינך אוהב את עמיתך!

יש המוציאים לאור ספרים של חיזוק ליראת שמים ומצוות, מדוע לא מוציאים לאור ספרי מעשיות אודות לימוד זכות? כל כך הרבה מעשיות יש על כך שאנשים זכו ללמד זכות ואחר כך גילו שאינם כן באמת.

אספר לכם מעשה שהיה לפני כמה שנים. בלדרמן היו באותו בוקר שני מניינים בהנף החמה, אחד בבית המדרש, ושני בחדר הסמוך, ב"בית שני" [לפלוני היה 'חיוב' ועשו למענו מניין נוסף].

ב"בית שני" היה מנין מצומצם. סיימו שמונה עשרה של לחש, ובקשו להתחיל חזרת הש"ץ, אין מנין, כי אחד נעלם.

הסתכלו בחוץ, וראו כי אחד המתפללים יצא החוצה – לחצר בית הכנסת לדרמן.

אמרו לו: "היכנס, אתה עשיתי".

- "לא."

- "מדוע אינך נכנס?"

- "אני צריך אוויר."

- "בפנים יש וינטלור..."

- "לא, לא, אני צריך את האויר של החוץ."

- "מחכים לך..."

- "אני לא נכנס."

מה לעשות, הביאו מישוהו אחר תחתיו.

תבינו, האדם הזה היה בריא לחלוטין. בריא אולם. גלוב, גיבור ממש. ופתאום אין לו אוויר... "הסתכלתי עליו בתמיהה" אמר אחד המתפללים, אבל מה אפשר לעשות, לא הייתה ברירה וקראו ליהודי אחר במקומו.

אחרי התפילה הוא ביקש שיקראו לאשתו, כי אינו חש בטוב, אין לו אוויר ויש לו לחצים. בקיצוץ, מה היה סוף המעשה?

בצהריים הוא כבר לא היה בין החיים. הובל לבית החולים עם התקף לב קשה. היעלה על הדעת? אדם הנראה בריא אומר שאין לו אוויר – ומתברר שלקח בליבו!

כן! אם הוא אומר שאין לו אוויר – חייבים לדונו לכך זכות! כאלו יש עובדות לעשרות ולמאות.

נספר לכם מעשה שבדידי הווה עובדה. לפני כמה שנים, ה' ירחם, לקיתי בעיני. בעין אחת הייתי לגמרי עיוור ובעין השנייה ראיתי בקושי דמויות. לא יכלתי להכריע האם לפני עמוד או אדם. הקב"ה עזר, עשו ניתוח קטרקט, ו"ברוך פוקח עורים", הודו לה'.

בתקופה שלפני הניתוח, חזרתי פעם מבית המדרש בשבת קודש, ומולי הלך יהודי יקר ונכבד. אמר לי 'גוט שבת', לא שמעתי טוב באזני [בשבת הנני הולך ללא מכשיר שמיעה] ולא הבנתי בכלל שאומרים לי 'גוט שבת'. לא הגבתי והמשכתי ללכת באפילה, כי אינני רואה כלום.

באנו הביתה. אומרים לי בני הבית: "מה עשית? הלא חבר שלך פלוני אלמוני, הגיע לבני ברק והיה גם בתפילה בבית המדרש, והוא אמר לנו שאמר לך 'גוט שבת' ולא ענית לו, מה יהיה הסוף, אבא, אתה לא רואה, ואנשים כועסים עליך!"

כמוכן, במוצאי שבת התקשרתי ואמרתי לו: כך וכך הוה מעשה. שאלתי אותו: "מה חשבת, כאשר לא ענית לך?"

"חשבת", שאתה לא שומע טוב, זה אני יודע, אבל כאב לי, שאם אני בא והולך ממש מולך, מדוע אינך משיב לי 'גוט שבת'? מה קרה לך? ראובן ידידי? אבל אחר כך חשבת: כנראה אתה שקוע באיזה ענין ולא הבחנת, וודאי איזו סוגיא קשה בראשך".

סיפרתי את הבעיה שלי, שאני פשוט לא רואה.

המקרה כאב לי, כי נכון שהוא דן אותי לכך זכות, אבל מה עם רבים אחרים, ומסתמא

דבר יום ביומו שנפגעים ממני, והם אינם מעירים לי, מה יהיה הסוף?

החלטתי: מי שלא יהיה – אפסיר לעברו 'שבת שלום' וגוט שבת. מה כבר יכול להיות,

העיקר שאדם לא יפגע בגיני, כך עשיתי.

בליל שבת אחד מגיעים האורחים מבית המדרש אחרי מעריב, והנה ליד הבית שלנו עומדים אנשים בקבוצה, ומסתמא של חסידי נדבורנא, שבת מדרשם ליד, אני מכיר הרבה מהם. חלפתי לידם, וללא ראות אמרתי בקול וידידות א גרויסע גוט שבת.

אחרי זה שאלתי, סתם מחמת מדת הסקרנות: מי היו היהודים שאמרתי להם 'גוט שבת'? "זו קבוצת נשים" – אמר לי פלוני. געוואלד. נהיה לי חושך בעיניים. מה יאמרו הללו? אתם יודעים, זה קרלנשטיין מהבנין הסמוך, או שהשתגע או שהתפקר, אחד מניינים... מה הוא הולך ברחוב ואומר לכולם 'גוט שבת', עד כדי כך...

וכי יעלו על הדעת שהוא לא רואה, הוא עיוור, מדוע לומר שהוא עיוור? כנראה השתגע. נזכיר דוגמא נוספת שרבי שלום שדרון זצ"ל היה מספר, מעשה שהיה, א מוראדיגע מעשה.

בירושלים של הימים ההם, ימי מלחמת העולם הראשונה, אנשים מתו מרעב. באותם ימים התרחש סיפור שכל ירושלים רעשה סביבו.

ליהודי פלוני היה בביתו מטבע זהב – 'פוליאון'. בכזה סכום יכלו לעשות הרבה מאוד בימים ההם.

הוא הניח את המטבע מעל הארון בבית, וידע תמיד, שברוך ה' יש לו מטבע לעת צרה, שבמה שישוון.

הילד הקטן ראה מידי פעם שאבא מטפס על הארון. ענין אותו לדעת מה יש שם למעלה. פעם, כאשר אבא לא היה בבית, הוא טיפס וראה שם מטבע. מטבע! אפשר הרי לקנות בו א שטיקל מזונות, חתיכת עוגה להחיות את הנפש.

טיפס ולקח את מטבע הזהב, ורץ לקיוסק לקנות. בדרך פגש אותו יהודי וראה שיש לו בידו מטבע זהב.

"יינגלע, לאן אתה הולך?" – התעניין היהודי.

"אני הולך לקיוסק לקנות עוגה", סיפר הילד.

אמר היהודי לעצמו – כאן בירושלים משתולל הרעב, והנה ילד מסתובב ברחוב עם מטבע זהב? החליף עם הילד את המטבע, נתן לו מטבע פשוט של נחושת, ואת מטבע הזהב שלשל לכיסו.

הילד נכנס לקיוסק וקנה עוגה במטבע. יום יומיים אחר כך טיפס אביו לראות את האוצר – והנה האוצר איננו! עשה סקנדל גדול, מי גנב. הילד אמר: "אני לקחתי".

"מה עשית עם הכסף?"

"קניתי עוגה".

רץ לקיוסק והתחנן לפני המוכר: "תרחם עלי, תחזיר את המטבע שהילד נתן לך".

אמר לו: "אני לא יודע על מה אתה מדבר".

"מה זאת אומרת אתה לא יודע? הרי הילד אומר שהוא נתן לך את המטבע!"

"באמת הילד היה אצלי, נתן מטבע וקנה עוגה, אבל זו הייתה מטבע של נחושת".

האבא מתחיל לצעוק: "רמית את הילד, תרחם עלי תחזיר את הגניבה", הומוכר בשלו: הוא נתן לי מטבע נחושת.

"איך יכול להיות, הרי על הארון היה מטבע זהב", טען האב.

"אני לא יודע מה היה על הארון, הילד נתן לי מטבע נחושת!"

הלכו לרב.

הרב שמע את הסיפור, והכריע: "המוכר מחויב להישבע שלא לקח את מטבע הזהב, ויפטר".

המוכר, שהיה ערלעכער איד, אמר: "רבה, אנני נשבע אפילו שבועת אמת. ואם משום כך אצטרך לשלם – אשלם, אבל מאיפה יהיה לי מטבע זהב?"

בכל מקרה נהיה רעש גדול, הכל דברו כי בעל הקיוסק גנב, אין בכך ספיקות, הרי הילד מודה שלקח מטבע. כיצד יש לו בכלל חוצפה לומר שהוא הביא לו מטבע נחושת!

הקונים נמנעו מלדרוך בחנותו. היו לו בזיונות, וכמוכן שהיה עליו להשיג כסף לשלם על המטבע, מכר את הבית.

המלחמה הסתיימה, חלפו הימים, נהיתה רווחה. היהודי שנטל את המטבע מהילד הרגיש כי עליו לחזור בתשובה. הלך לאבא וסיפר את הסיפור: "ראיתי שהילד שלך מסתובב בשנות רעב עם מטבע זהב, החלפתי אותו. כעת אני מחזיר לך, לקיים 'והשיב את הגזילה'..."

האב נבהל: "אתה מחזיר לי, יפה מאוד, אבל ההוא הפסיד את פרנסתו, ונקרא ברחוב 'גנב'".

אמר אז אחד מגדולי הדור: הבה נחשוב ונראה געוואלדיגער מוסר השכל – כאשר שלשתם באים לעולם האמת, ודינים אותם: אבי הבן, המוכר שחשדו בו, והגנב האמיתי, מה דינים?

המוכר – מיד לגן עדן, איזו שאלה – כולו בזיונות. "אשרי מי שחושדים בו ואין בו". ולא עוד אלא שלא רצה להישבע אפילו שבועת אמת. כאלו בזיונות – כפרת עוונות.

האבא – מה כבר אפשר להאשים אותו? הבן מספר לו שלקח את המטבע וקנה עוגה, מה פתאום יעלה על דעתו שהמטבע החלפה בדרך?!

הגנב האמיתי – הוא ומשפחתו היו רעבים מאוד, והוא חשב לעצמו שיקח עתא ואחר כך יחזיר. הוא כמעט מת מרעב ופה מסתובב ילד עם מטבע זהב. עוגה אפשר לקנות גם במטבע פשוטה. יענישו אותו, אבל לא בעונש חמור מאוד.

את מי כן ידונו? אתם יודעים את מי? את כל אלו שריכזו... אותם ידונו בחומרה רבה! מה אתם מתעריבים? יש כאן מבוי סתום, ויש מצוה לדון לכף זכות, הייתם חוסכים את כל הצער לכל הצדדים!

וכי שאלו: מה הם היו צריכים לחשוב – שהוא לא גנב? ושכולם בסדר, רק שמישהו שלישי התערב! – כן, "בצדק תשפוט עמיתך" "הוי דן את כל האדם לכף זכות".

נו, רבותי, כך יש מעשיות למאות ואולי לאלפים, שאחרי כן מגלים את הכף זכות.

מי שדן את חבירו לזכות – אמרו חז"ל – משמים ידונו אותו לזכות. ה' יעזרונו וישוענו וידון אותנו לכף זכות.

לא תעשוק את רעך ולא תגזול לא תלין פעולת שכיר עד בוקר (י"ט, י"ג)

הפסוק עוטף את ה"לא תגזול" - ב"לא תעשוק את רעך" מחד, וב"לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר" מצד שני, כדי שאם נשמע שחז"ל אומרים לנו "רובם בגזל" שלא נבהל...

מה? וכי רובינו שייכים ללאו של לא תגזול?!

בהשקפה שאינה נדמה לנו ש"לא תגזול" שייך לאלו שהולכים בטל ברחובות עם חצי כיפה קטנה של צד השמאלי של הראש... ועם עין גדולה מצד ימין על כל מי שעובר ברחוב... ועם יד אחת בכיס של עצמו, ויד שניה ממתנה להיתחב בכיס הפנוי של חברו... מהם אנהנו מתרחקים, ועל ראשם אנהנו ממתירים את התפילה על גזל בסוף נעילה... "למען נחדל מעושק ידינו". אבל אין הכוונה בגזל כלל עלינו.

אבל כאשר אנו רואים, שני אנשים, עם פאות רחבות וזקן עבות, וגרטל ארוך, וביניהם ויכוח על עניני ממון, בבית או בעבודה, בבית המסחר, או בעסקי שכנים, והאחד קורא את רעהו לדין תורה, והשני שכוונס ונועלב על עצם ההעזה לתרובעו לדין, אומר לעצמו - טוב טוב... אני עוד אלמד אותו לקח... לא איכפת לי לשלם, אם כך יהיה הדין, אבל בינתיים אני יוציא לו את הנשמה... אני אחמוק מלבו לדין עם כל תירוץ שבעולם, ואסחוב את הזמן כמה שאוכל, למה? 'שיתפוצץ'... וכי אין זה גזל.

ונוסף עוד להתבונן על מה שהפסוק אומר "לא תעשוק את רעך ולא תגזול". מפרש רש"י "זה הכובש שכר שכיר"!

כן... בודאי... בסוף הוא ישלם, הוא יתן בסוף את המשכורת הוא אינו גולג עם חצי כיפה על ראשו, אבל המשכורת הזו או החוב שחויב בב"ד, כבר תהיה משועבדת כולה לקדילוג שטיפל בלב שנהיה חולה מהסחבת של כל העניין, או אולי ליורשים שישלמו מזה לחברא קדישא רח"ל.

והצדיק? שלנו עוד יאמר, זה עונש משמים על כך שהוא רושע אותי... לפחות שלא יהיה מהכסף... וחוזי מזה, עצם העובדה שקיימתי בכפיפת ראש את פסק הדין מגיע לו שיש...

האומנם? את ה"מפסיר" האכיל בחינם את חברו... ואת השישי ידרש לעצמו...!...

והכתוב צווח "לא תעשוק את רעך"! גם אם בסוף תשלם, אבל ה"כובש שכר שכיר" ההמתנה, ההתכחשות, הכבישה בכוח של הכסף, רק לבינתיים, אינה אלא גזל!

כבוש כעסך

ולכן אל "תראה לו", ואל "תלמד אותו לקח", תסדר לרגע את המחשבות, תשיב למקומם את הכובע והפאות שהתבררו להם ברוח הסערה... ובסך הכל "לא תגזול"!

מה של שלך, אינו שלך!! ואם נפסק שאתה לא צודק, מהר נא לשלם, כשם שתמהר לצאת מזהבית של השכן אם נקלעת לשם בטעות!...

ולכן גם כדאי שתמהר לבא לדיון, שמלבד עצם חובתך להתייצב לקריאת הדין, הרי אם בסוף יתברר שטעית הרי נמצא למפרע, שהיית גזול קטן - רק לבינתיים!...

- רובם בגזל... הבנו?!!

אנ"כ מסיים הפסוק, "לא תליון פעולת שכיר אתך עד בוקר", מפרש רש"י ששכיר יום שנגמרת עבודתו בשקיעה, ומנו עד הבוקר, ושכיר לילה שנגמרת עבודתו בעלות החרוץ, ומנו עד שקיעת החמה. שנתנה התורה זמן עונה אחת לבעל הבית לחפש מעות.

כעת נתבונן, אם נשמע סיפור על גדול אחד שקפץ מהעגלה הרתומה לבעלי חיים בשלג ובגשם - מחשש של איסור כלאים, הרי נישא את עינינו לשמים נתחוב את ידיו אל הגרטל הרחב, ונאמר: ההא! מוירא דיג. מי כעמך ישראל!

אבל כאשר נשמע שמאן הדוא קפץ מהעגלה באמצע הגשם לפני השקיעה, כדי לרוץ ולשלם לפועל שרק סידר לו משהו בחשמל בבית, או ניקו לו את הסתימה שנתקע ביום שישי... כדי לא לעבור על "בל תליון", נפטר ונאמר - נו נו... 'א צדיק א איד'... ונמשיך לדרכינו...

ומה ההבדל?

הסיפור הראשון מעורר בנו געגועים לדביקות ורוחניות - אבל רק געגועים, לכן נתפעל ונתרגש, ואילו הסיפור השני עושה לנו קצת כאב ראש...!! כי כך דיני התורה וגם אני מחויב לפועל לפעול כך, לא לשכוח את הפועל. לחיות עם חשבון ההלכה כל הזמן וזה קשה מאוד. וכי לא כך הם פני הדברים?!

ועוד נתבונן שבמקרה של בעל מלאכה התובע את מה שמגיע לו, איננו רוטנים וכוועסים כמו בריב ממוני עם השכן. כי ברור לנו שאנחנו חייבים לשלם, שהרי קראנו ל'בעל מלאכה' והלה עשה את מלאכתו נאמנה.

ואם במקרים אלו יש כעס, אזי הוא מופיע הפעם אצל אותו בעל מלאכה והמסכן, שיתמרמר לו בבית - על כך שכולם רק מנצלים אותו, ושוכחים לשלם בגלל שהולך עם בגדי עבודה מטונפים, ובקושי מקבל הגבהה בביהכ"ס במניין החמישי... ואילו אנחנו לא נכעס כלל, מה יש? נאמר לעצמנו ברוך ונועם... מה כבר קרה... עוד יומיים שלוש נשלם לו, הרי הוא כזה בעל חסד נפלא, הרי הוא בא לנקו את הסתימה בערב שבת בזמן כה קשה, בטח הוא לא יקפיד אם נאחר עוד כמה ימים...

או שאנו אומרים, "כ" הרבה כסף הוא הרוויח פה 'מותר' לו' להמתין קצת עם סוף התשלום... כלאחר פה, הוצאנו עברו 'היתר', ועברנו איסור חמור, המכליל אותנו ברשימה של 'רובם בגזל'!

אנב מילתא זהו מקום נכון לעורר ולשאול, מהו באמת הסוד בהתנהגות שלנו, פעם אחת אנחנו כועסים וצועקים, קומצים אגרופים כאחוזי חרב, ובפעם אחרת כשיש בעיה של ממונות, אנחנו לפתע נעשים שלווים ורגועים, ובנדיבות לב אנחנו עושים את יריבנו לצדיק חסיד ועניו, וממילא שיתפסק במועט... וכו', מהו הסוד, והיכן טמון הקסם??

'מאיין מאירקה' - [מאירקה של]

בהיותי אברך צעיר, ואני יושב בביתי ולומד, ואשתי ע"ה, נכנסת הביתה בהולה, ומאיצה בי, בוא מהר החוצה, ובמקום לשמוע מה קרה, אני ממנהר החוצה לראות בעיני, ואח"כ גם ספרו לי, שזה היה משחק של שני ילדים שאחד רכב על גבו של הילד השני, אחד היה הסוס של המשחק, והשני העגלון, והמשחק הסתיים בתוך הגדר של החצר סביב הבית שלי, כאשר אחד תקע את מצחו בגדר, ומעל העין נפתח לו המצח, והדם זרם.

וכך אני פוגש ילד שרווע בשלולית דם ממש, תיכף ומיד הרמתי אותו על שני ידי, בינתיים אשתי ע"ה כבר הביאה מגבת ספוגה במים והניחה את המגבת על מקום הפצע, ושנינו ממהרים לעבר הרופא שהיה גר באיזור.

במורד הכביש, עולה לה לאיטה מרחוק, הסבתא של הילד הפצוע, אשה באה בימים מלאה טוב לב ומפורסמת ביראת שמים ובמידות, ועל כן כבר מרחוק שהבחינה במחזה, והייתה כמו כן סבורה שזה ילד שלנו, אמרה - - ר' שלום ר' שלום, זה לא נורא, זה לא נורא, ה' יעזור, ה' יעזור... ..

וכך גם כעבור עוד כמה צעדים, ועדיין הייתה מרחוק שוב ניחמה אותנו ברוך ובנעימות, זה לא נורא זה לא נורא, ה' יעזור, ה' יעזור...

אבל כשהתקרבו אליה יותר וכבר החלה לחשוש שאולי הילד הפצוע הוא נכדה... עדיין ניחמה זה לא נורא ה' יעזור. אבל כבר ניחמה בקול רפה, כשחלפנו ממש על פניה והבחינה שזה הנכד שלה, תיכף ומיד, נתקפה בבהלה, וצעקה בקול רם, מאירקה, מאירקה, מאין מאירקה גיוואלד, גיוואלד! - -

אלא שאז קרה דבר והיפוכו, כאשר שמעו השכנים את זעקות השבר שנשמעו מפיה יצאו כולם מהחלונות וכל הנעימות והרכות ניחמו אותה, זה לא נורא זה לא נורא ה' יעזור - - !!

אז הבנתי את מה שתמיד הרגשתי. כשזה מאירקה שלי צועקים גיוואלד, וכשזה מאירקה שלך, זה לא נורא, ה' יעזור...

כשאנחנו נדרשים לשלם כועסים ורוטנים, אבל כשהעובד צריך לקבל, וזה נהיה מאירקה שלו, אנחנו נהיים מתוקים מדבש ונופת צופים, - - "לא נורא", 'מותר' לו קצת להמתין...

הלחישו - בעת נעילת שער

זהו איפה ה"לא תגזול" ששייך גם שייך לנו, ויתרה מכך מכיון שזה - לצערנו - כל כך שייך לנו, לכן אנחנו כ"כ בורחים מפני הרגשת אשם, עד שאדם לא מוכן בשום אופן לעלות על דעתו שהוא ממש שייך ל"רוב", שעליהם אמרו רובם בגזל, ושפירושו גזל גמור ולא אבק גזל (כמו באבק לשה"ר).

ולכן רק בסוף נעילה לאחר כל ה"יריבון" וכל הגירוד שעושה האדם בלבו מר"ח אלול ועשיית, וכל היום הקדוש, שם בסוף היום ממש יש סיכוי שנשמע את הכאב הגדול, ושם לוקחים אותנו חז"ל לפינה, כביכול, וכאילו אומרים לנו בא רגע הצידה ולוחשים באזננו, תפסיק להיות גנב! למען נחלל מעושך ידינו - היינו לקיים את ה"לא תעשוק את ערעך ולא תגזול" ובסוף היום הקדוש, אולי יש תקווה שנשמע את אשר פינו דובר - להפסיק לגנוב!!

פעם אמר גדול אחד, שהנה חז"ל אומרים לנו רובם בגזל מיעוטים בעריות וכולם באבק לשה"ר, וזה הולך על כלל הציבור, אבל אמר החכם, האדם עולם קטן, ועל כן בתוך העולם הזה שהוא אדם אחד, גם כן יש את הכלל של רובו בגזל וכו', וכלומר: קצת ראיות ומחשבות אסורות, הרבה התנהגות בממון שלא כדין, וכולו במחשבת רע על השני, ה' ישמרנו.

ולאחר שלמדנו והתבוננו כמה קשה הוא עוון הגזל, נבין לעומקו את המעשה הבא: מעשה בחפץ חיים זצוק"ל, שהיה אדם אחד שהייר וקנה אתרוג משובח ויפה בארבעים רובל שזה היה מובן סכום עתק בשביל אתרוג, והרבה כסף ששלעצמו, ובא לפני החפץ חיים להראות לו את האתרוג שיאמר לו מבינות עליו.

והח"ח התחיל ב"מבינות" ראשונה על האתרוג, סובב אותו בידו ושיבח אותו כמש"כ ישבחנו בעיניו, ואמר הא הא יפה מאוד, אבל תיכף המשיך ודיבר לעצמו ואמר "עוד מבינות"... כשהוא לוחש ואומר, אבל מנין יכולים להשיג ארבעים רובל כשרים!... (לב שלום)

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (י"ט, י"ח)

מסמיכות הדברים והדגשת התורה של "ואהבת לרעך כמוך", לצד "אני ה'" למדנו כמה וכמה דברים.

ראשית למדנו, שגם בשעה שמתעסקים ב"ואהבת לרעך כמוך", צריך לזכור ש"אני ה'!" ושיש דברים שה"אני ה'" אוסר לאהוב ומצווה להתרחק.

יש דברים שהיפך. שהאדם חושב שאת איש פלוני צריך לשנוא, והתורה מצווה לקרבו. כך נמצא, שאת כל ה"ואהבת לרעך" צריך לשקול בפלס ולמדוד במשקל התורה, כמו בכל איסור והיתר.

דבר נוסף למדנו, שכאשר חוצץ האדם בינו לבין חברו החוצץ גם בינו לבין ה"אני ה'", יסוד זה שמעתי מגיסר ר' דוד אויערבאך זצ"ל בשם החזו"א שאמר, כי החלוקה של מצוות התורה לשניים, אחד בני"א למקום, והשני בני"א לחברו, איננה חלוקה אמיתית כלל.

כי אין זה אלא סימן להבדיל בין סוגי המצוות, כל אחד להלכותיו שלו (כעין הציבי לך ציונים) אבל האמת היא שגם בני"א לחברו בכלל בני"א למקום, ומי שחוצץ בינו לבין חברו חוצץ ממילא בינו לבין הקב"ה!

[ובאר בזה את המשנה שדורש ראב"ע את הפסוק "מכל חטאתכם לפני ה' תטהרו" (יומא פ"ח, מ"ט) שעבירות בני"א לחברו אין יוה"כ מכפר, והרי הפסוק כולל את הכל ב"לפני ה'", והנה לנו שהכל מעכב ב"לפני ה'!"]

דבר שלישי למדנו, שהדרך להגיע לואהבת לרעך כמוך, עוברת דרך המעלות בהשגת "אני ה'", וכלל שאדם גדול יותר ברוחניות, קרי, ב"אני ה'", כך ממילא גדול יותר בואהבת לרעך כמוך!

וגם יסוד זה למדנו מן החזו"א. - לא מאימרותיו, אלא מפועליו - היינו מתוך מעשה נורא ששמענו על החזו"א. את המעשה העמוק והנורא, שהוא בבחינת ספר חזו"א על סדר בני"א לחברו, שמעתי מהגר"י קמניצקי זצ"ל, ששמע בעצמו את כל המעשה מפי בעל העובדא הגאון ר' משה זצ"ל בעל "נוד הקודש" על סדר קדשים. וכה סיפר ר' משה:

חסד נעורך

בהיותי רב ומרא דאתרא של העיר קייידאן, קבע החזו"א שם את מקום מגוריו, כאברך צעיר לאחר חתונתו בהיותו אוכל על שולחן חותנו, הוא עדיין לא התפרסם כבעל החזו"א, אבל אני הכרתי את גדולתו, הן בתורה והן במידות, וכל זה מהמעשה הבא: ככלל, מקדים בעל נוד הקודש ומתאר, איך שהאברך הרב אברהם ישעיהו קרליץ, התנהג באותה תקופה כאיש שתקן מתבודד ואינו משוחח עם אנשים, עד ששיווה לעצמו תדמית של איש מזור ומופנם, ובפרט אצל הבעלי בתים של האיזור שהיה נקרא איש משונה ממש.

כך שמרחוק היה קשה לתהות על קננתו, שכן התרחק מכל קשר או שיג ושיח עם הבריות. אולם כבר בראשית התקופה, כאשר נכנס אלי הביתה, ורצה ליצור קשר עמי בלימוד כרב העיירה, נכנסנו לשיחה ארוכה בדברי תורה, וככל שהתארכה השיחה הבנתי עוד ועוד שמי שצריך לדבר עם רעהו בלימוד, זה אני איתו ולא הוא אתי.

והבנתי שצפני ניצב גדול וענק בתורה, ובתוך הדברים הצעתי לו את כתבי בלימוד, ולאתר דיון מעמיק על הדברים, הבנתי כי מוטב לגונזם... ועד מהרה כך עשיתי! לא די בכל זה שהאיר את עיני בכמה וכמה סוגיות, עוד הציע לי בענותנותו ללמוד בחברותא, אך בתנאי מפורש שלא אספר זאת לאיש.

נעצור רגע בסיפור, ונתבונן איך שיש לפנינו סיפור בתוך סיפור, כיצד היו נראים רבני הקהילות מפעם, שבמקום להיפגע, או לכה"פ להתווכח כרב העיירה על מעמדו ועל גודלו בלימוד, הנה לא לקח לו יותר מכמה שעות בשביל לכופף את כל נכדיו, כרב הבא בימים, ולקפלם תחת אברך צעיר בשנות העשרים לחייו! והרי"ז עצמו מתוק ונפלא ממש!

נשוב ונמשיך בסיפורו של בעל נוד הקודש:

כאמור, הרב קרליץ הציע לי ללמוד בחברותא, ואני על אתר הסכמתי, ומאז אט אט הפכתי אני רב העיירה, לתלמידו של האברך אברהם ישעיהו קרליץ!!

והנה כל העם ראו כן תמחו - ממשך לגולה ר' משה את הסיפור - ולא הבינו מה לו לרב העיירה עם ההלוך ילך הלוח... כי ראו אותו נכנס ויוצא מביתו, אך על דבר הלימוד בינינו לא ידעו דבר כאשר התנה עמי מראש, כמדובר.

והפך הדבר לפלא ולחידה, מה כבר יכול הרב לעשות עם האיש הזה? אולי יש להם עסקים משותפים, או שמת מקרב הרב ומטפל באיש הבודד הזה...

המשפילי לראות

והנה באחד הפעמים כאשר נכנס אלי ללמוד אמר לי כך: יענקל דער בלעכער (יענקל הפחח) חולה ואינו חש בטוב, ואני מבקש ללכת ביחד לביקור חולם אצלו בבית!

לתדהמתי הרבה, מהיכן יודע השתקן הזה על שלומי של אדם נידח בעיירה, נוספה תדהמה כפכל כפליים, שכאשר ניסיתי להניא אותו, שאין זה מקובל מפני כבוד הרבנות ללכת לבתי האנשים רק לבית הכלה קודם החופה. ולעוד דבר אחד (הוא סיפר מה, רק המספר שסיפר לי שכח פרט זה) הפריך ודחה את דברי כאשר הצביע על נחיצות הביקור וגודל חשיבותו ואמר כך: - [נשמע היטב עמוק עמוק!]

יראה כבוד הרב, אשתו של הבלעכער, אין לה דרך ארץ ממנו, שהרי בעלה אינו אלא הבלעכער של העיירה, בעל מלאכה פשוט מאוד, מתוך כך נוצר מצב שהשלום בית שם החל להיות רופף, וככל שהזמן חולף, שלום הבית רק הולך ומסתבך יותר ויותר.

על כן, בהזדמנות זו כאשר נהיה חולה (ומי יודע אם אין זה בגין שברון לבו ג"כ) אם כעת נלך שנינו לבקרו, יהיה מזה כמובן רעש שהרב חרג ממנהג הרבנות ובלבד - ויהיה לאשתו כבוד גדול שבא הרב לכבוד בעלה, ואז או יזיה לה דרך ארץ ממנו וה"שלוש בית" שם יושב על כנו!!
ואני, סיים - בעל נזר הקודש את סיפורו, מול התדמיה על עמקותו באהבת הבריות וכי יכולתי לטוב? כשם שכופתי קומתי לפניו בלימוד, כך כמובן מאילוי שנשברה קומתי ונמסה תחתיו בבני"א לחברו - והלכנו לבקר כדרישתו.
וכשם שראה נכוחה בכל סוגיא, כך גם כאן ראייתו הוכחה... למחרת הביקור, רעשה וגעשה כל העיר ויהיה הדבר לפלא, וכמובן שאשתו לא אמרה לשוחח ולפטפט על הביקור היוצא דופן.

ומי אז השתנה שם כל ה"שלוש בית" והיה ניתן להבחין איך שהשלוש בית הושב על כנו! סיים בעל נזר הקודש את סיפורו הנורא והנפלא.

ואנחנו למדים מכך, ומתבוננים מכך, שכיו הבחנה והתעניינות בשלוש הזולת אין ולא נמצא אצל אף אדם פשוט! ולמה? כי קודם כל צריך להיות חו"א, בבבא קמא, וביבמות, ואח"כ במילא ככל שאדם גדול בתורה כך גדול ממולו ונהיה - חו"א - במידות!
ורק אצל גדולי ישראל בתורה, יכולים לשמוע גדולה שכזו במידות ג"כ, וכל אלו שמדברים גבוהה על אהבת הבריות ומטיפים מוסר לגדולי התורה, אינם אלא אוהבים את עצמם לאהוב את סביבתם.

כמו שאמרנו בעלי המוסר על האומרים "אני אוהב דגים", שהיינו, אוהב את עצמי לאכול את הדגים... כך בלי תורה, לא משיג האדם ואפי' לא יודע מהו אהבת הבריות!

הוא אשר אמרת שאת ה"אוהבת לרעך כמוך, לא קונים בשוק... מחויבים ופרישות שלום לכל צד, לא נעשים יהודי טוב בשום דבר וגם לא באהבת הזולת, ורק דרך ה"אני ה" עולים ל"אוהבת לרעך כמוך", ככל שגדלים בזה כך גדלים בזה. וככל שמתרחקים מ"אני ה" כך ממילא מתרחקים מאהבת הבריות, ומתקרבים רק לאהבת עצמו ולשנאת הבריות...!

(לב שלום)

ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה)
פירש רש"י: "וחי בהם", לעולם הבא. שאם תאמר בעולם הזה, הוהלא סופו הוא מת.

דברי רש"י קודש קדשים, אבל בגמרא יומא יש פירוש נוסף, ולרשב"ם ולרבינו בחיי, שבעים ננים לתורה. אענה אף אני חלקי, ואטעימו בסיפור מעשה -

בחורף הנורא בערבות סיביר, הועסקו בקריית עצי ענק ב'טיגה' הקפואה. עצים בני מאות שנים, באחד מהם ספרנו למעלה מאלף וחמש מאות טבעות, שריד מתקופת האמוראים.

גדענו את העצים בידיים קפואות שלפתו מסורי ענק משני צידי הגזע. פרקי האצבעות, תנוכי האזניים, קצה האף, קפאו ודאבו עד דמעות. מה שחיימם מעט היתה העבודה המפרכת, ושכבות הבגדים שלבשו, כמה חולצות, וכמה זוגות מכנסיים. היתה הפסקת צהריים בת עשרים דקות בה זילקו פכות מים ורותחים, לחמם בדפניהם את הידיים

הקפואות ובתכנם את הגרון הצחיח. אבל בני הישיבה ויתרו על המשקה הנחוץ והתגודדו סביב התפילין היחיד שהיה עמנו שם והניחו בחיפזון, בזה אחר זה. ברכה, פסוק ראשון של קרי"ש, וחליצה חפזו.

נצטוונו לבקוע את הגזעים לכפיסים דקים, להבערה. בסיום העבודה היו פזורות בשטח ערימות ערימות של כפיסי בעירה.

למחרת היום, היה זה בשבת, הביאו עגלות להטעין עליהם את הכפיסים. העגלות המתינו בפאתי היער, ושתי הקבוצות - אנו והאסירים הליטאיים - נצטוונו להעמיסן.

השקומניסטים השתלטו על ליטא, הגלו את ראשי מתנגדיהן לסיביר. את השרים הליטאיים, מצביעי הצבא, ותלמידי הישיבות. מובן שב'גולאג' התפצלנו לשתי קבוצות די מגובשות. על כולנו הוטלה המשימה. הליטאיים הסתדרו בשורה, כל אחד נטל כמה בולי עץ

וטייל עד העגלות. הטיילם, וצעד מעדנות חזרה. בני הישיבות יצרו שרשרת ארוכה מהערימה עד לעגלות. הראשון נטל בול עץ ונתן לרעהו, זה העבירו לעומד בצידו, ובכתיים נטל הראשון בול עץ נוסף, ועוד אחד, ועוד אחד. מזכיר את תיאור שורות הכהנים מעבירי

הבזיקים שפיכת דם הקרבן הפסח ליסוד המזבח, שבזיכי הזהב והכסף הועברו מיד ליד בחייהם שלוחים. הערימה הגיעה חיש מהר לחצייה, בעוד ערימת הקבוצה הליטאית נותרה כמעט כשהיתה.

העבודה הקדחתנית שלנו היתה לצנינים בעיניהם. למה אנו עובדים בכזו תזוית. למה איננו מטיילים כמותם. עוד יכריחו אותם לעבוד מאיתנו ולעשות כמעשינו.

שר המשפטים הליטאי בכבודו ובעצמו נזעק ורץ אלי: "למה אתם עובדים בכזו צורה מפרכת, בלי רגע הפוגה?"

מה שנכון נכון, אפילו מפקח העבודה תמה. בא לשמוע את התשובה.

השר הליטאי שלט בשבע עשרה שפות על בורין, אני למדתי רוסית במחנה. הודקפתי ועניתי בגאון: "אנחנו פטריסטים, ושמיחים לעבוד בשירות אבא סטאלין ואמא רוסיה. והואיל ומחר שבתנו היום הראשון, עובדים את היום בכל המרץ, ומחר ננוח כל היום. אבל אבקש" -

פניתי למנהל העבודה - "עבודה כפולה, ממת לחם כפולה!"
"דא, חראשו", אישר, וזכינו ל"לחם משנה", פשוטו כמשמעו. שר המשפטים הליטאי משך בכתפיו, וחזר לקבוצתו.

חזרנו באמת ממוטטים. ישנו כבולי עץ. היינו עלולים להפסיד קריאת שמע אילמלא העירוננו צרחות רמות: "המכנסיים שלי, היכן המכנסיים שלי!"

הקול קולו של שר החינוך. סיפרנו שאמצעי ההגנה מול הקור הנורא היו כמה שכבות בגדים, אבל בלילה ישנו בחולצה אחת ומכנס אחד. הקיץ שר החינוך משנתו וגילה שכל מכנסיו נגנבו, פרט לאלו שעליו. עורר מהומה וזכה לאהדה, הגניבה הנפשעת גונתה בכל פה, אבל איש לא יכול היה להושיעו.

נגש אלי. "אקוב", אמר, "ליהודים יש שכל. אתה גלה מי הגנב".

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

עשיתי בלילה אחד!

בדרך הדרוש

(מדרש יותן)
במדרש כיון שראה איוב מיתת שני בני אהרן אמר אף לואת יחרד לבי ושמעתי משם רבני אשכנז דאובו היה מיועצי פריעה כשאמר הבה נתחכמה לו שתק והוא סבר דשתיקה לאו כלום הוא וכישרא דשני בני אהרן דנדב אמר לאביהו מתי ימותו שני זקנים הללו ואביהו שתק ומתו שניהם ש"מ דעל השתיקה לבד נעשו ולזה אמר אף לואת יחרד לבי עכ"ד.
(חומת אקר)
ונתתי פני נפש האוכלת את הדם.
צריך טעם למה כתיב נתית פנים בדם טפי מבשאר מצות שאינם מודוים ע"ז ומי"ש בדם, ונ"ל הקב"ה נושא פנים לישראל הואיל ומדקדקים

עד כיות ועד כביצה היינו משום דכתיב ואכלת ושבעת אכילה של שביעה והם מברכים על כיות (ברכות דף כ' ע"ב) אף אי שתיי אינה בכלל אכילה ואצטרך ושבעת לשתיי כמבואר פרק כיצד מברכין וסתם אכילה בכיות הוא אוי אין רבותא במה שמברכין ברכת המזון על כיות, והנה זה האיש ש"ל האי דכתיב לא תאכל דם היינו אכילה ממש אסרה התורה לאחר שנקרש אבל לא השותה ולית ליה שתיי בכלל אכילה עיין מזה תוס' פ"ג דשכבות ממילא ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיי וסתם אכילה בכיות ואין הקב"ה נושא לו פנים ע"כ ונתתי פני נפש:

(התם סופר - תורת משה)

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיהם

פרשת אחרי - קדושים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

השפעתה של פרשת 'אחרי מות' על דורנו

"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן" (טו א)

בזהר הקדוש בפרשתנו (טו ב) הובא כי תקנו לקרא פרשה זו ביום הכפורים כדי שיצטערו השומעים על הסתלקותם של נדב ואביהוא וכך יתפירו ועונותיהם. שכן כלל הוא בדינו שכל המצטער ומוריד דמעות על מיתתם של צדיקים מבטח לו שלא מותו בניו בחייו, ועליו מכריז הקדוש ברוך הוא ואמר: "וסר עונף וחסותאף תכפר" (ישעיהו ו).

ואכן ראוי שנבדוק, מדוע לאחר שנים כה רבות שחלפו מאז פטירת נדב ואביהוא, עדין יש ענף וצטעור ונוריד דמעות על הסתלקותם, יותר ממקרים רבים וקשים שארעו במהלך ההיסטוריה הארקה של עם ישראל? באר הגאון רבי יוסף שלמה פהנמן:

נקל לנו לבחון את הדברים במבט צר ועליון, אף אם נעמיק להתבונן בניו כי נדב ואביהוא היו אנשים רמי מעלה, עד שהעיד עליהם משה (ויק"ר יב ב) שהיו גדולים ממנו ומאהרן. ועתה נחשב: אלו היו גדולים אלו נשארים בחיים ומרעיפים מהודם על אנשי דור המדבר - השפעתם היתה מרוממת את בני דורם עד למאד. ואם ר'אם הדורות היתה מתחילה מור מומים יותר, היינו היום במדרגה גבוהה הרבה יותר, ואיך לא נבכה על פטירתם? דברי ישועה ונחמה עמי רי

ברכת 'הגומל' לכהן הגדול

"דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל על את הקדש... ולא ימות" (טו ב) "בשעה שהכהן נכנס ביום הכפורים; זכה - נכנס בשלום, לא זכה - מבין שני הכרובים יוצא להב ונושר מכפלים ומת" (זוה"ק ח"א ו א).

בתבונה מחזיק ברכה' על השלחן ערוך (א"ח ר"ט א-ב) הסתפק החיד"א האם לאחר שיצא הכהן הגדול בשלום מקדש הקדשים ביום הכפורים היה עליו לברך 'הגומל' על שצא בשלום, שלא כמו כהנים אחרים שלא זכו לצאת ומתו.

והכריע: ברכת 'הגומל' נועדה למי שהיה מצוי במקום סכנה ונצל. אם כן, את קדש הקדשים, מקום השראת השכינה, בודאי לא נתן לכנות במקום סכנה. וכיון שאין יציאת הכהן תלויה אלא במהותו אם קשר הוא אם לאו, נמצא שאם יצא בשלום - מעולם לא הכניס עצמו למקום סכנה.

יהא רעוא קמה דישרי על עמה

"השכן אתם בתוך קמאתם" (טו טז)

שח רבי מאיר חיהאל השרי ממונג'לינצא:

למרות ההבטחה שישפן אתנו הקדוש ברוך הוא אף בתוך טמאתנו, עלינו לשאף תמיד להתקדש ולהטהר, כדי שיהיה לו נחת רוח בשוכנו בתוכנו. ועל כך אנו מבקשים באמירות לליל שבת: "יהא רעוא קמה דישרי על עמה, דיתענג לשמה במתיקין ודובשין" - יהי רצון שיתורה הקדוש ברוך הוא שכנינו עלינו, ויהיה לו מנחם ענין ושמחה. יצוי אורות תצוה תס"ג עמ"ד

תפלה בלשון ארמית

"וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו" (טז י)

על פסוק זה דרשו חכמים בירושלמי (יומא א ה) שאפלו המלאכים שעליהם נאמר: "ודמות פניהם פני אדם" (חזקאל א י), לא יהיו באהל מועד בשעת שונכנס הכהן לפני זלפניו.

בכך ישב רבי צבי חזקאל מיכלזון רבה של פלונסק את תמימת המפרשים: מדוע מסים הכהן הגדול את תפלתו בקדש הקדשים במלים בארמית: "לא יעדי עביד שולטן מדיבת יהודה" (יומא ג א), ולא בלשון הפסוק בגראשית (מט ט): "לא יסור שבט מיהודה?"

לדברי הירושלמי מבאר: בתפלתו בלשון ארמית הראה הכהן הגדול כי המלאכים אינם נמצאים בקדש הקדשים בשהותו שם, שבהי אסרו חכמים (שבת י ב): "כל השואל צרכיו בלשון ארמי, אין מלאכי השרת נזקקין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי".

שו"ת תירוש וצ'הר" ס"י קכא

'ידיו כידיו' בשעת התפלה

"וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתנדף עליו" (טז זכ)

מכך שהמלה "ידיו" נכתבה בכתיב חסר, כך נשתן לקוראה בלשון חיד"א, הביא רבי ישראל אירלון בעל 'תרומת הדשן' סוף לפסקו של הרמב"ם (תפלה ה ד) כי בעת התפלה צריך האדם להניח 'ידיו על לבו כפותין, המינית על השמאלית', כלומר שבשעת התפלה והודו יהיו שתי ידיו אגודות ונראות כיד אחת.

באורי מהרא"י

'אמו' קרבו

"בזאת יבא אהרן אל הקדש בפרו בן בקר לחטאת ואיל לעלה" (טז א)

ראשי תיבות של פסוק זה מצטרפים יחדו לגימטריה צ"א בגימטריה של 'אמו'. יש ללמד מכך רמז למה שכתבו המקובלים כי בכח ענית אמן יכול האדם להוריד שפע לעולם פאוחו השפע שהיה יורד בשעת עבודת הקרבנות.

פרי יצחק עמ"ח

הזקרת שם החולה בדרך כבוד

"איש אמו ואביו תיראו" (טז א)

לענין הלכות מורא אביו כתב הרמב"ם (ממרים ו א): "איהו מורא... ולא יקרא לו בשמו לא בחייו ולא כמותו, אלא אומר אבא מרי".

אולם כתב בעל ספר חסידים (אות תת), כי כשמתפלל הבן על הוריו החולים יזכיר את שמם מבלי להוסיף תארי כבוד, ופרש החיד"א (תהות ב'רית עולם" שם) שהוא משום שאין ראוי לאדם להתחס בלשון המבטאת ד'אה קלפי בשור זדם, בשעה שהוא עומד בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא.

לאור זאת תמהו רבים: כיצד אנו מבקשים בסיים ברכת המזון: "הרחמן הוא יברך את אבי מורי... ואת אמי מונתי...?" שולש תשובות מצאנו לשאלה זו:

א. רבי ישראל חיים פרידמן רבה של ראוהוב חלק בין תפלה שמוזכרים בה שם שמים כתפלה שעל אודותיה דבר בעל ספר חסידים, לתפלת הרחמן שאין מוזכרים בה שם שמים (לקוטי מהר"ח ברכת המזון).

ב. רבי ראובן מרגליות בעל 'מרגליות חיים' באר כי שונה הוא המתפלל על החולה שהודע מ'לו, שאכן לא ראוי להזכירו בתואר כבוד, לבין תפלה על ענין אחר שבה אין להקפיד על כך (הגש"פ באר מר"ם ברכת המזון).

ג. רבי שמואל הומינר חלק בין תפלה על החולה שבה פונים לקדוש ברוך הוא בלשון נוכח, לבין תפלת הרחמן הנאמרת בלשון נסתר, שבה מתר למתפלל להזכיר את הוריו בדרך כבוד (עבד המלך קדושים).

זהירות יתרה בברכת המינים

"לא תשנא את אחיך בלבבך" (טז יז)

מפסוק זה למדנו על האסור לשנא אדם מישראל. אולם אמרו חז"ל (פסחים ק"ג ב) שאדם רשע שיוצא שבער במזיד על מצוה שרבים נוהגים שלא לעבר עליה, מתר ואף חובה לשונאו. אמנם כתבו התוספות שם שכל ההתר לשנא את החוטא הוא רק על חטאיו, ועל כן יש להתיר ששנאה זו לא תגרם לשונאו שגאה ומורה.

על פי פרוש זה באר האמרי אמת' תמיהה העולה למקרא דברי הגמרא בברכות (כח ב): "שמעון הפקולי הסדיר" ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שיוצא לתמן ברכת הצדוקים? עמד שמואל הקטן ותקנה" - מדוע זוקא בברכה זו הצרכו לתנא מיתד שיתקנה?

כרם, כיון שברכה זו כוללת בתוכה קללות נמרצות כנגד אויבי ה' ואויבינו, צריכים היו לתקנה באופן שמלותיה תהינה מכונות רק כלפי החלק הרע שבהם ולא יגרמו לנו לשונאם שנאה גמורה. תקון של ברכה כזאת יכול היה לתקן רק שמואל הקטן, ששגורה היתה בפיו האמרה: "בנפל אויבך אל תשמח" (אבות ד כד) המבטאת יותר מכל את הפלל האמור לעיל.

אמרי אמת' לקוטי עמ" 30

פי מכבדי אכבד

"ומקדשי תיראו" (טז ל)

בספר חסידים (אות קכח) ספר על אודות רבי יעקב בן רבי יקר, רבו של רש"י, כי היה מכבד בזקנו את הקרמק שלפני ארון הקדש.

אולם בספר 'משנת חכמים' (אות ר"ט) הביא רבי משה חגיז שלא רבו של רש"י, נהג כן, אלא סבו של רש"י, וזו הסבה שביבנה זכה לנגד שהאיר את עיניהם של ישראל.

מפני 'שמה' תקום

"מפני שיהיה תקום" (טז לב)

בפרושו לתורה כתב רבנו חיים פלטיאל, כי מפסוק זה נובל ללמד רמז לכך שיש לעמד בשעת ענית אמן: "הא שמה רבא" (ראה רמ"א א"ח נו א), וכדלהלן: ראשי תיבות "מפני שיהיה" וסופן הנים: "שמה, ועל כך מורה התורה: "תקום!".

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א צין כי בירושלים כנו יהודי מסים בשם 'קדוש!' וזאת מסבה אחת ויחידה; גם בהיותו חלוש התאמץ ללכת לבית המדרש כדי לענות אמן על הברכות. ומהו שוכרו של הזוכה להקרא 'קדוש'? זוכה ל'הללוך סלה' - להלל לנצח, ללא הפסקה. כפי שאמרו במדרש: 'כל העונה אמן בעולם הזה זוכה ועונה אמן לעתיד לבא' (מד"ר כי תבא).

נוטרי אמן' ח"א עמ' קנו

וקדושים בכל יום יהללוך סלה

ברפת יוצר אור (ד)

שבחים בסדר הא-ב

בהמשכה של ברפת 'יוצר אור' מוסיפים אנו שבחים לבורא העולמים לפי סדר האלף בית: "אדון עגון צור משגבנו, מנו ישענו, משגב בעדנו. א-ל ברוך גדול דעה, הכין ופעל זרהי חמה. טוב יצר פבוד לשמו, מאורות נתן סביבות עיו. פינות צבאיו קדושים, רוממי שדי, תמיד מספרים כבוד א-ל וקדשתו".

בכמה מקומות בדברי האור הקדוש (תרום קלב א; וקלה רה ב; פסודי רס ב) מצינו שהאריכו בסגולתה של תפלה ונפלאה זו שכל אחת מתבותיה רומזת לאחד מן ההיכלות הקיימים בעולמות העליונים.

את השעם שכתבו תפלה זו בסדר האלף בית בארו המפרשים בכמה אפנים:

א. במדרש קדמון הובא כי הפסוק הנועד רבי אלעזר הקליר העלה לרקיע על ידי המלאך מיכאל כדי לברך כיצד משוררים המלאכים ומשענה שמסדרים הם שבחים בסדר א' ב, עמד אף הוא ותקן שבחי לפי סדר זה. ולפיכך רמז הוא בהמשך התפלה, בתבות 'מספרים כבוד א-ל', את שמו של המלאך מיכאל, להודיע כי ממונו שמעו עצה זו ('יוצר המפלות' - עץ יוסף).

ב. האבודרהם פרש ששבח זה סדר בתפלת 'יוצר אור' כדי להודיענו שלא התקיימו השמים והארץ ותולדותיהם לאחר הבריאה, אלא בעבור התורה שנבראה בכ"ב אותיות, כנאמר (ימיה לז כה): "אם לא בריתי יומם וגילה חקות שמים וארץ לא שמתי".

ג. בסדר הראב"ן פרש כי פיון שתחלת הבריאה היתה מן האור, פכתוב (תהלים קד ב): "עשה אור השמלה נוטה שמים כפריעה", על פן תקנו בברפת 'יוצר אור' שבח המסדר לפי כ"ב האותיות שבהן נברא העולם.

ד. ב'מטף הכמה' (תרום כו ד) באר שענין 'אלפא ביתא' מורה על סדר טבעי שאינו מדגל פרט ומסדר בעקביות מאלף ו' עד ת"ו. על פן סדרו בקשה זו בברפת 'יוצר אור' שבה אנו מודים על סדר הטבע שאינו פוסק לרגע ואינו מדגל על טום פרט.

סמירת א-ל אדון בשבת

מענין לענין באותו ענין: בפרוש רבי אברהם בן הגר"א הביא את דברי האור בפרשת תרום (קלב א) ששבשבת אומרים בברפת יוצר אור א-ל אדון' באותיות עליונות, ובימות החול באותיות תחתונות. ופרש את דברי האור שהשעם שבשבת מאריכים אנו בכל אות פמה תבות כגון א-ל אדון על כל העולמות, וביום חול לכל שבח יש רק אות אחת א-ל ברוך, הוא משום שבשבת מתעלים אנו לדגה שבאמצעותה יכולים אנו לשבח את הבורא על פעולותיו בעולמות העליונים, לעמת ימי החול שבהם יכולים אנו להשיג רק את פעולותיו בעולמות התחתונים.

טוב יצר כבוד לשמו - סוד קיימנו בעולם

באר הגר"א (הובא בפרוש התפלה לבנו ר"א): בפסוק נאמר (ישעיה מו ט): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי; יצאתי אף עשיתי; הנבראים כלם נבראו כדי שיתנו כבוד לבורא יתברך, ורק בכח שבחים אלו יכולים הם לזכות לקבל משפע טובו כדי תימיה. אך פיון שפועל אין בכחו של בן תמותה להשיג אף אפס קצוה על הפכוד האמתי שמגיע לבורא יתברך, לפיכך יצר הוא בחסדו 'כבוד לשמו' - אפשרות מיוחדת שבאמצעותה נוכל לכבדו למרות קצר השגתנו, ורק נוכל להתקיים בעולם".

הנה"א רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל הוסיף ובאר את הדברים בדרך משל: מעשה בעשיר גדול שהזדמנה לפניו עסקה גדולה שבאמצעותה יכול היה להרויח כסף רב, לצרף עסקה זו היה עליו להשיג בתוך עשה קלה כסום כסף שרבו המחלטים היה בידו. להשלים העסקה, נאלץ לגשת לשכנו העני ולבקשו שילווה בטובו את הפסדו הקטן שחסרו לו, ורק לאחר מכן השלמה העסקה.

הנה, אף שעני זה העניין לשכנו כסום קטן ביותר ביחס לטויה המלא של העסקה, בודאי יתקין לו העשיר טובה גדולה על שבכותו הצליח להשלים את העסקה, ורק, להבדיל, הקדוש ברוך הוא ברחמי יצר מצב של 'חסרון' מסים בכבודו, שאותו נוכל להשלים על ידי תפלותינו ושבחינו, כדי שנוכל לקבל שכר כאלו הצלחנו לכבדו באמת לפי כבודו (יחלת דוד) בני ברח טעיה, עמי ספר).

באר נוסף הביא בספר 'לחם רב' (על סדור התפלה) בשם זקנו: סדר הדברים כאן הוא בדרך שאלה ותשובה; הלא הקדוש ברוך הוא א-ל ברוך גדול דעה, אם נן מדוע 'הכין ופעל זרהי חמה' - הנהיג את העולם באמצעות אבא השמים, הלא ברבות הימים נכשלו בכך רשעי אמות העולם שעבדו להם? התשובה לדבר זה היא: 'טוב יצר כבוד לשמו', הנבראים כלם נוצרו לכבודו יתברך. פכתוב (ישעיה מו ט): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצאתי אף עשיתי", והרשעים שעבדו לצבא השמים והתעלמו מעבדה זו, עתידים לתת את הדיו על כך.

בדומה לכך באר רבי יצחק אליהו לנדא, המגיד מוילנא, על פי דברי המדרש (פסיקתא דר"פ פ"ה א): "למה נבראת לבנה? אלא צפה הקדוש ברוך הוא שאמות העולם עתידין לעמד ולעשות אותן אלהות ואמר: 'אם בשעה שהם שנים והם מכחישין זה את זה אמות העולם עושין אותן אלהות, אלו היה אחד על אחת כמה וכמה'".

לפי זה ונכל לפרש: כדי להאיר לעולם הקדוש ברוך הוא 'הכין ופעל זרהי חמה', אולם 'טוב יצר כבוד לשמו' - כדי שלא יטעו וימרוז בשמו, מאורות נתן סביבות עיו - נתן שני מאורות בצבא השמים, שבהתבטחם על את כחו של זה, מיעוט הטועים אחריהם ('דברי שלום' - יוצר המפלות).

בטוי מיוחד לעמקן של מלים ושבגות אלו נוכל ללמד ממה שהעידו על האדמו"ר בעל 'שפע חיים' מצאנו:

אף בימים הטורפים שלאחר השואה האיקמה לא טעה הוא ממנהגו ההאריף מאד בתפלתו. פעם הצרף לנסע השכם בבקר לפעלת הצלת נפשות שלא סבלה דחוי, על פן השכים קום והתפלל במהירות ובחפזו שלא כהרגלו. אלא שכתבתי בברכות קריאת שמע למלים: "טוב יצר כבוד לשמו..." לא הצליח לכלא את רוחו; פניו בערו כפלידים וכל גופו נדלק בשלהבת של זבקות. מבלי משים חור הוא עשירות פעמים על תבות אלו, ובמשך שעה שקוע היה בהשתפכות הנפש, עד שחלפת נגער משרעפיו והשלים את תפלתו במהירות כמקדם (לפיד האש ח"א עמי טו).

הצלה בזכות ספירת העמר

בליל צעקות וביחוחות אימתניות אותנו לר' יענקל' על יום מר נוסף שעמד להתחיל במחנה. הוא מהר לעלות על עצמו את בגדיו הבלויים ולהתיצב הכן למסדר הבקר. בתוך דקות ספורות ימצא עצמו יחד עם אלפי מפי הגורל שסבבוהו על המשאיות המגושמות שתובלנה אותם אל מעמקי היער הסמוך. שם עתידים היו לעמוד עד לשעות הלילה המאחרות בעבודה קשה ומפרכת של חטיבת עצים והעברתם לרפכות משא רבות קרונות.

ביוד רבים משכניו למחנה מתגוללים על משכבם, חש ר' יענקל' לפנות הקבועה ומהר להניח את התפילין היקרות שהצליח להבריח בגדרו לך דרך. לאחר אמירת פסוקי קריאת שמע מהר להסידן ולהתיצב למסדר הבקר.

במעבה היער, בינות לעצים הגבוהים והעבותים, המשיך רבי יענקל' בתפלתו, תוך שידיו החסונות מנות בעצים במקינות ויוצרות תחיתיהן תלולית הולכת ומתגבהה, כזו שלא פעם זכתה אותו בטפיחת שכם מידי מפקדיו שמשחרו על ילדותם הנכז והעריץ כח ובגדה.

שמועה מלחיצה שהסתובבה בימים האחרונים טרדה את מחשבתו של ר' יענקל' והעיקה על לבו עד מאד; על פי השמועה, המחנה הסיבירי שבו שהו עתיד היה להתפנות בקרוב ולעבר למקום נדח ומרחק בהרבה מהמקום שבו היו ממקם עד עתה.

גם כך חש כי חיוו נחונים בסכנה וכי הוא עומד להתמוטט תחת משא עבודת הפרך, ולכן חש ר' יענקל' מאד מהאפשרות לפבר דוקא עכשו ולקום לר ומגבר; אפשר שהשמידה בו תהיה הדוקה יותר, אפשר שהעבודה בו תהיה קשה יותר, אף ברור מעל לכל ספק כי אפשרות הבריחה ממנו תהיה בעייתית עד בלתי אפשרית.

המחנה שבו שהה עתה, שכן במרחק סביר לעינה שבה, כך שמע, מתגוררת משפחה יהודית. בתכנית הבריחה שהנהג זה מקבר היתה משפחה זו אמורה לתפס מקום של כבוד.

רבי יענקל' החליט שיעליו לברח ויהי מה.

באישון ליל, כששכנו לדרגש, גוי מגדל ומגשם, שקוע היה בשנה עמקה וקולנית, החל רבי יענקל' בחפזית מנהרה תת קרקעית שדרפה תכנון לברח אל החפץ. כלים מתאימים לא היו בידו, אולם בכח הרצון שפעם בו ובנחישות שאפיינה אותו שנס הוא את מתניו ולא עצר מפלאכתו עד הפגיע השחר. כך, לילה אחר לילה המשיך רבי יענקל' במלאכתו בנחישות אף בהירות, עד שחש כי קרוב הוא למלוי משמחו.

בליל הבריחה הגדול, דקות ספורות לאחר שיצא ר' יענקל' אל מעמקי חפירתו, נעתקה נשימתו לקול חריקת מטווח של שכנו. חלפה שניה נוספת, וכבר נבט ראשו של הגוי מפתח המנהרה כשהוא אומר לו: "דע לך ידידי שאיני מתכנן למסר את מעשיך הנועזים לשלטונות המחנה. אך פיון שאני מערף אותך חש אני חובה לדדעך את ששמעתי מפי אחד מפקדיו המחנה: ביממה הקרובה עתידים כלנו לעבר לאזור מרחק, וזו תאלץ לותר על חכמתך".

רבי יענקל' שחש ביד ההשגחה המכוננת אותו מלמעלה, הודה בחס לשכנו, ארז במהירות את חפציו הפעטים והחל יורד בהירות אל תוככי האדמה, תוך שהוא דואג לטשטש את עקבותיו מדי כמה דקות.

כשהגיע לצדה המנהרה מהר לחפר את פתחה ולנוס אל היער, שם טמן עצמו בתוך גזע עץ חלול והמתין זמן מה עד שהקט בטוח כדי להמשיך במסעו. משם החל לצעד במהירות בין העצים העבותים לכוון העירה הסמוכה.

לאחר שעות מספר של צעידה, כשהרעב הציץ לו עד מאד, הגיע סוף סוף לפאתי העירה. מיד החל בחפזים צדחמניים כדי למצא במהרה את אוהו בית יהודי שעל אודותיו שמע, בתקנה כי בעליו יואיל בטובו למסר בו מצות הכנסת אורחים ולהסתירו מעין מבקשיו.

בטוח היה ר' יענקל' כי דבר בריחתו כבר הספיק להתפרסם ברחבי המחנה, וכי עירה זו תהיה התבט הראשונה שאליה יגיעו המחפשים, ובלבו נשא תפלה חרישית כי במהרה יגיע אל המנוחה ואל הנחלה.

הוא נזקק להפעיל את כל חושיו החדים כדי לאתר את הבית בתוך החשכה הסמיכה, וכשהבחין בו לבסוף באמצעות בליטת המזוזה, נפלטת מפיו אנהת ווחה.

הוא נזח על הדלת בחזקה, ושומח לשמע מבפנים את צעדיו הכבדים של בעל הבית. הדלת נפתחה, ובפתח עמד יהודי מבגד בגדי שנה, פניו חרושות קמטים וגבותיו העבותות מכוצות בקשיחות ובחשדנות.

"יהודי אני!", מהר ר' יענקל' לומר, "מבקש אני מעט מים להשיב את נפשי", התנון בפה צחית. אלא שבעל הבית שכבר הספיק לשמע על האפן שבו נוקם השלטון במסגינים למתנדוין, חשש לסייע בידו ומהר לטרק בפניו את הדלת.

מבעד לדלת הסגורה נסה לשוב ולדבר על לבו שיחוס על נפשו, אף דבריו נפלו על אוזניים אטומות. ביאותו נסה לזעזע בגרון נחר את הקריאה היהודית הנצחית: "שמע ישראל...", אך גם נעקתו זו נותרה ללא מענה.

משראה כי כלו כל החצין פנה לצאת מן החצר באכזבה, בתקנה כי יוכל למצא מוסה במקום אחר, אלא שאז נזר לפתע כי בחפזו הבריחה שכח דבר מה חשוב מאד:

היו אלו הימים שבין פסח לעצרת, ור' יענקל' הקפיד גם בעמק הבכא שלא להחמיץ את המצוה החשובה, לספר ספירת העמר. עתה הבית הוא בשמים שכבר החלו להאדים וגאגנח בהקלה; את הפחסה המיחל החמיץ, אך לכל הפחות את המצוה יספיק למסר.

געמד ר' יענקל' בפנת החצר והחל לברך בכונה ובהתלהבות כהרגלו: "ברוך אתה... על ספירת העמר. היום... ימים לעמרי! הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו...".

ולפתע ארע הלא-אמן: דלת הבית נפתחה, ודמותו של בעל הבית נראתה בעדה. כשיחיו מפיס על פניו הלא-אמן את ר' יענקל' להפנס. משהתישב בכור הפנימי התנצל והסביר:

"כשנזקקת על דלתי בטוח הייתי כי הנה גוי שנמלט מהמחנה, וכחלק מתכנית בריחתו החליט להתחזות ליהודי. גם כשקראת 'שמע ישראל' עזין לא להשתכנעתי בדבר זהותך. אך כשראיתך מברך על ספירת העמר בכונה, מלה במלה, הברר לי מעל לכל ספק כי הנה יהודי כשר שאריו להסתמן בעבורו".

"גוי לעולם לא ילמד לברך ברכות בכונה", סים בעל הבית בבקייעה, ותוך כדי דבור מהר לשפת בעבור ר' יענקל' קדחה על האש ולהניש לו כוס חמין מחיה נפשות.

נותרו אמר ח"ב עמי שמב

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש י אייר תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 6:47 תל-אביב: 7:02 חיפה: 6:54 מוצאי שבת: ירושלים: 8:02 תל-אביב: 8:05 חיפה: 8:06 ר"ת: 8:39

פרשת אחרי – קדושים

הסתפקות במועט

מפני השבוע
"בריאות ורפואה" – 100

להסתפק במה שחננו הבורא ולא לרדוף אחרי המותרות!

נלמד מהפסוק "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל" (פרק יז-יג)

ודרו חז"ל (חולין פד.) אין לי אלא אשר יצוד, ניצודין ועומדין מאליהם כגון אווזין ותרנגולים מניין: תלמוד לומר ציד מכל מקום. אם כן מה ת"ל אשר יצוד, למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת. ופירש רש"י: "כאילו הוא צד שאינו מזומנת לו, כלומר לא יאכל בשר תמיד שלא יעני". ובספר עבד המלך כתב בשם החפץ חיים ללמוד מכאן קל וחומר: ומה בשר שמחזק כוחותיו של האדם, בכל זאת צריך לדקדק שלא להרבות בו, על אחת כמה וכמה צריך להזהר שלא להוציא מעותיו לשאר דברים שאינם הכרחיים ובפרט בדברים שאינם רק לכבוד מדומה, ובעונותינו הרבים זהו דבר הממלא את העולם: "ההסתפקות היא מן המדות התרומיות" - כותב רבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל (בספרו "המספיק לעובדי ה'") - "ופירושה שיהא האדם שמח בחלקו מקניניו העולם הזה, ואל יהא בהול ולהוט להוסיף עליהם".

ובהמשך מוסיף הראב"ם: ודע כי אי ההסתפקות היא הסיבה היותר חזקה להכשלות האדם בעבירות חמורות והזנחתו את מרבית המצוות הגדולות. כי מי שמטפח תקוות גדולות בעניני העוה"ז, לא ישיג עפ"י רוב את תאוותו ולא יצליח ברדיפתו אחרי מה שנבצר ממנו, כמו שאמר שלמה (קהלת ה-ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף" ומתוך כך מוציא רוב עתותיו לבטלה בהתאמצותו להשיג את התקוות ההן.

בספר "למה תתראו" הובא מכתבו של הגרא"מ שך זצ"ל בגנות ההוצאות המיותרות והבזבוז שנהגו אצלנו בשנים האחרונות, ואלו דבריו: "הנה זה מזמן שחשבתי ובטח שהרבה חשבו כמותי בגנות הדבר הרע שנשתרש בשנים האחרונות בבזבוז הוצאות יתירות, בכל מיני שמחות, כמו חתונות ו"תנאים", ועם הגיע הבן לגיל שלוש עשרה. אם כי כל אלו שמחות של מצוה, אבל אין כל אלו מחייבים את האדם להוצאות מרובות יותר ממה שיגיע ידו, ובפרט להכנס על ידי כל אלו בחובות עצומים אשר תוצאותיהן מי ישרוננו, כידוע לכולנו את כל הסבל מה שנגרם על ידי זה".

והמשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל כתב (שם) את הדברים הבאים: "בהגיענו לדון על ענין זה (ההוצאות המופרזות), מה חשוב ונחוץ הוא לעורר בכלל על השאיפה לחיי לוקסוס ומותרות בשטחים שונים של חיינו. הרוחות הזרות המנשבות בחוץ. בדבר זה מצאו להם מקום כניסה גם אצלנו. אין אדם יודע ומרגיש עד היכן הדברים מגיעים אם הוא נמשך אחר חמדות העולם הזה ותאוותיו. וראוי לאחוז בדרכי התורה הנעימים שהם הסיפוק וההסתפקות".

בספר "לשמש שם אהל" (ח"ב) מובאים דבריו של הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל בנושא זה שאמר בין היתר: "חדרה לבתינו רדיפת הפאר והמותרות. איננו מתנגדים לעצם המושג פאר, למרות שגם בזה יש לקבוע מסמרות עד כמה ובאיזה צורה, אבל א"א לעמוד מנגד כשה"פאר" נהפך ל"אליל" ורודפים אחריו גם כאלו שאין ידם משגת. בהרבה מקרים השתלשלות הדברים גורמת להעמיס על אנשי-תורה חובות כספיים גדולים, ומי יודע כמה "רבי עקיבא איגרים" כבר נקברו מתחת לעיי המפולת של רהיטי לוקסוס".

ומסיים הרב שפירא: "בת ישראל כשירה! אם נפלה בחלקך הזכות להנשא לת"ח ולהוקיר תורתו, דעי שהשטיח סופו לעפר, ותמיד תהיה בת עשירים בעלת אמצעים ללא גבול שתקדים אותך בסולם התפאורה. כל המותרות שמכניסים לבית נהפכים לרועץ".

"אל תרימו את הצוואר..."

כל חייו, היה הגה"צ רבי עזרא עטיה זצ"ל, חי בהתאם להכנסתו, וכך חנך גם את ילדיו לחיות לפי האפשרויות שלהם, ולא לחרוג חלילה מהן. הוא ביטא זאת בצורה ציורית כאשר אמר: אל תרימו את הצוואר, הוא עלול לכאוב, הרימו את הראש רק מעט מאוד והסתכלו למעלה.

כשהיה מדובר באמצעי הקיום היסודיים, היה מתחנן: "אל תקחו במכולת בהקפה. אל תלוו כספים. אל תחתמו על שטרות!"

המורה

שיירי לחם יבש...

כ"ק האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל זצ"ל היה מסתפק במאכלו משיירי לחם יבש... שהשאירו על שולחנו ילדים שהוא אירחם בביתו. פעם ביקר באחד ממוסדותיו, וביקש לאכול. חרדו לקראתו והציעו לפניו את מיטב התבשילים, אך הוא סרב וליקט לעצמו מעט משיירי הלחם שהשאירו ילדי המוסד... תמחו בפניו: "הכיצד? הרי זה לחם יבש...!" פטרם הרבי במנוח ראש: "זה לחם של צאן קדשים"!

ציס"ע-זוועהיל

עלון "איש לרעהו" פרשת אחרי – קדושים הוקדש לעילוי נשמת
אאמו"ר ר' אברהם אהרן זצ"ל בן הר"ר יצחק אליעזר הי"ד
נלב"ע ה' אייר תשנ"ז
ת . נ . נ . צ . ב . ה .

שלא לגנוב ממון חברו [וכולל איסור גניבת דעת] !

נלמד מהפסוק: “לא תגנובו” (פרק יט-יא)

וּכְתַב רִשׁוֹ: “אזהרה לגנוב ממון. אבל לא תגנוב שבעשרת הדברות אזהרה לגנוב נפשות”.

מדוע אמרה תורה “לא תגנובו” בלשון רבים ואל בלשון יחיד כפי שנאמר “לא תגנוב” בעשרת הדברות!! **מבאר ה'כלי יקר'** משום שבא לרבות אף את הקונה מן הגנב שגם הוא יחשב לגנב, משום שבכך מסייע הוא לגנב ומחזק ידו.

וכפי שפסק הרמב"ם (פ"ה מהלכות גניבה ה"א): אסור לקנות מן הגנב החפץ שגנב ועוון גדול הוא, שהרי מחזיק ידו עוברי עבירה וגורם לו לגנוב גניבות אחרות שאם לא ימצא לוקח אינו גונב.

חסרון נוסף יש בקונה מן הגנב כמו שכתב **המאירי** (בחיבור **התשובה מ"א פ"ד**) כי “החולק עם הגנב הוא אחד מן הדברים המעכבים את התשובה, כי הוא לא ירגיש לשוב מזה אחר שאינו גוף המקרה, מצד שאינו גונב אלא שלוקח הדבר בדמים... כי הלוקח מהגנב טועם טעם גניבה מצד שלוקח בזול מה שלוקח ממנו, וימשך אחר החמדה ההיא מעט מעט... וכשישתקע בענין זה ישתקע במדת החמדה עד שיגנוב הוא בעצמו”.

טעם נוסף מדוע “לא תגנובו” בלשון רבים, ונכלל ללמוד עפ"י דברי התוספתא (ב"ק פז): “שבעה גנבים הן, הראשון שבכולם - גונב דעת הבריות... ולשון הפסוק רומז על כך [שנאמר בלשון רבים]. מלבד זאת ישנם אופנים רבים של “גניבה” הנלמדים מדברי חז"ל ומגדולי המוסר, אשר לא מצינו כן בגונב נפש.

וכגון: הלוח ואינו משלם. המעכב תשלום שכר שכיר. המשאיר דלת פתוחה בחורף. שכיר יום המחליש גופו בסריגופים או בעבודה בלילה. הגונב דרך שחוק או על מנת להקניט. שואל שלא מדעת. המשאיל חפץ שאול. עקיפת תור. מונע שינה מחברו. מונע כבוד שנועד לחברו. אינו משיב שלום. הנהנה מהעוה"ז בלי ברכה. ועוד.

“גנובתי לילה”...

סיפר הגאון **רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** על תקופת לימודו בבחורות בישיבת חכמי לובלין של **הגר"מ שפירא זצ"ל**, כי בהוראת הגר"מ שפירא כונו האורות בישיבה בשעה עשר בלילה, ולפי בקשת מנהלי הישיבה הלכו הבחורים לישון בשעה זו כדי לצבור כח ליום המחרת.

והנה באחד הלילות עבר ראש הישיבה, הרב שפירא, בפנימיה וסבב בין חדרי הבחורים, ונתקל באחד המתמידים היושב וכותב במטתו לאור הנר.

ניגש הרב שפירא אל הבחור ושאל מה הוא כותב. השיב לו הבחור שהוא עובד על הוצאת ספר חידושי תורה, וכדי להשלים את הפרוייקט, הוא 'גונב' קצת משעות הלילה, למרות שהנהלת הישיבה אינה מתירה זאת.

הגיב הגר"מ שפירא ואמר לבחור: “יש לי הצעה כיצד תקרא לספר שלך. 'גנובתי יום וגנובתי לילה'...”

ח' קול ברמה

בושה של בושה...

סיפר הגר"ח"י מישקובסקי שליט"א: אל **הגרא"ל שטיינמן שליט"א** הגיע אב שסיפר בבכי כי יש לו בן גנב רח"ל. היכן שהולך צריך להשמר מפניו. נכנס למכולת גונב. בא לבקר דודים גונב. אפילו האב עצמו נאלץ להחביא את ארנקו מפניו. הם כבר ניסו את כל הדרכים. הרביצו לו צעקו עליו. נתנו פרסי עידוד, אך לשוא, מה עושים?

אמר להם הרב שטיינמן: דעו שאדם שכבר טעם טעמה של גניבה, יקשה עליו לוותר עליה ולא יועילו צעקות עונשים ואף לא פרסים, כי רואה לנגד עיניו את ה"עושר" הגדול הצפוי לו מגניבותיו, וממילא כל מה שיציעו לו אינו מגיע לערך הזה.

אבל ישנו דבר אחד שעוזר לגנב גם בשעת גניבה והוא הבושה. כפי שרואים בדברי חז"ל (ב"ק עט): שהטעם שעל שור משלם הגנב חמשה (בטבח ומכר) ועל שה ארבעה, משום שהתבייש שנשא את השה על כתיפו, ואף שזה רצונו של הגנב, בכ"ה, יש לו איזו שהיא צביטה בלב על שראוהו בכך ובגין זאת מפחיתים מעונשו.

על כן - הורה הרב שטיינמן - אתם ההורים חייבים להתאפק, לא לצעוק ולא להרביץ, אלא רק בחיוך ובנועם, תלכו עמו להחזיר את הגניבה. בתחילה יהיה קשה לו מאוד “להכריז” על עצמו שהוא גנב, אבל זה יגרום לו לשינוי.

ההורים אכן עשו כהוראת הגרא"ל ואט אט התברר עד כמה צדקו דבריו. עד שכיום אפילו כשרואה מרחוק מחט שאינה שלו, בורח כמו מאש, מפני הבושה...

אורחותיך למדני

לא תעשוק... ולא תגזול

ניצטוונו שלא לכבוש ממון חברו ולא לקחת ממון זולתו !

נלמד מהפסוק: “לא תעשוק את רעך ולא תגזול” (פרק יט-ג)

וּכְתַב הַחִינּוּךְ (מצוה רכה) “ואף על פי שהעושה והגזילה והגניבה ענין אחד הוא, כוונת שלושתן שלא יקח האדם ממון מזולתו משום צד. פרטן הכתוב כולן והזהיר בכל אחד בפני עצמו. וכעין מה שאמרו בב"מ (דף קיא) רבא אמר זהו עושה זהו גזל, ולמה חילקו הכתוב כדי לעבור עליו בשני לאוין.

שאלה מעניינת בנושא “גזילת תור” הזדמנה לפתחו של **הגר"ש אלישיב זצ"ל** ממעשה שהיה ולפני ארבעים שנה):

יהודי עמד זמן רב בתור להתקבל אצל הגר"ש אלישיב, אך לצערו הסתיימה שעת קבלת קהל טרם נכנס, הוא התאונן בפני הרבנית על חשיבות השאלה וכי רצונו להכנס. השיבה לו: “מחר אתה תכנס ראשון!” למחרת הוא הגיע אחרון ונכנס ראשון...

כמוכן שהממתנים כעסו מאד על כך שעקף את תורם. והעירו לו שעבר על איסור גזל. ואפילו אם כך החליטה הרבנית שהוא ראוי להכנס ראשון, אך ההתנהגות מצידו שלא כדין. והתפתח דיון בגדר האיסור של עקיפת תור וכי'

ביקשו מאחד הנכדים להכנס ולשאול את הגר"ש האם החלטה ושיקול דעת של אתמול מתירים עקיפת תור? הוא שאל והגר"ש ענה: “כאן מותר ובבני ברק אסור”!!!

לפליאתו, הסביר הגר"ש: בבני ברק, היינו הגאון **רבי ניסים קרליץ שליט"א**, הוא משעוּבד לציבור כרב וכמקבל משכורת כל-שהיא מטעם העיריה, לכן הוא חייב לתושבי העיר. וא"כ, אם יקבל שלא לפי התור יש בזה בעיה ממונית. אבל אני לא משועבד כלל לציבור, וקבלת הקהל רק מצד חסד בלבד ולא חיוב ממוני, לכן שיקולי הרבנית יכולים לשנות את התור....

מדוע לא נטל

עודף?

פחד גדול היה מוטבע בגאון **רבי יעקב ישראל קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל** ממכשול של פרוטה. הוא נימק את פחדו:

“איני רוצה לרדת שוב לעולם הזה, לעבור שוב את כל התהליך, רק כדי להשיב אגורה לבעליה”.

זו היתה אחת הסיבות שבגללה לא נטל עודף מאנשים, שמא החשבון לא מדוייק והעודף אינו מגיע לו במלואו...

תולדות יעקב

שלא להכשיל את חברו בעבירה או בעצה שאינה הוגנת!

נלמד מהפסוק: "ולפני עור לא תתן מכשול" (פרק יט-יד)

ודרשו חז"ל בתורת כהנים: מהו לפני עור – לפני סומא בדבר, היה נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר לו צא בהשכמה כדי שיקפחוהו ליסטים וכו'. וכתב הרמב"ם (פי"א מרוצח הי"ד): "וכן כל המכשיל עור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת, או שחזק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו וואה דרך האמת מפני תאוות לבו הרי זה עובר בלא תעשה".

"ולפני עור לא תתן מכשול" – "הוזהרנו בזה" – כותב רבינו יונה ז"ל (בשערי תשובה שער ג' נב,גנב) – "שלא להורות את בני ישראל אשר לא כדת ושלא כהלכה... עוד הוזהרנו מן המקרא הזה להשיא עצה הוגנת לאשר יועץ מבני עמנו, ולא להכשילו בעצה נבערה, ולא ייעץ את חברו לפי דרכו. וחייב אדם לחשוב מחשבות להעלות עצות הוגנות ומתוקנות לחברו".

כדי להמנע ממכשול בענייני הלכה, צריך לדעת כיצד לשאול את הרב וכיצד להבין את תשובתו. שכן כבר אירעו בעבר מספר מקרים שצורת ניסוח השאלה, והתשובה שבה בעקבותיה, גרמו לאי הבנה (משום שהרב ענה בדיוק בהתאם לנוסח ששאלוהו).

דוגמא לכך הביא הרה"ג רבי נחום יברוב שליט"א: התפרסם פעם בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל ש"אונן" שיש לו עסק מסחרי, יכול להקנות לאחר, אפילו אחרי שנעשה אונן [וזאת למרות שכתבו הפוסקים שאבל ואונן אסורים במשא ומתן, וכשם שאסור לאונן למכור סחורתו אף ע"י אחרים, כך אסור לו להקנות כל העסק לאדם אחר, כי גם ההקנאה הזו נכללת באיסור].

פנה הרב יברוב לשאול את הגרי"ש, האם נכון מה שפורסם בשמו שאונן יכול למכור? והשיב: "כן, הוא לא קטן". ודבריו היו תמוהים שהרי מפורש בפוסקים שאסור למכור, כאמור.

לאחר שחזר ושאל שוב את הגרי"ש, נתבררה הטעות: הנוסח ששאלו את הגרי"ש היה: האם הקנין שעושה בשעת אננינותו חל, שהרי פטור ממצוות? ועל כך השיב: הרי הוא לא קטן שאין לו דעת, ולכן חל הקנין (והסיקו מזה שהתיר להקנות (אבל ודאי שלכתחילה אסור להקנות משום האנינות).

אין בונים תורה ע"י נתינת מכשול...

סיפר הגאון רבי יעקב איידלשטיין זצ"ל: בשנים תש"ט-תש"י הגיעו לארץ ישראל מאות אלפי עולים חדשים מתימן וממרוקו ועוד. ראשי השלטון פתחו בתי ספר במחנות העולים שבהם יוכלו לפרק אותם מהחינוך הדתי ששמרו עליו בחו"ל (שאת פירותיו רואים היום) אך היתה גם קבוצת ילדים ש'חבר הפעילים' הצליחו להצילם להמשך חינוך דתי כפי שהיה להם עד כה.

ואולם הסוכנות שעשתה מגביות גדולות בחו"ל למען חולקה של סוודרים, מכנסיים ומעילים לקראת החורף, לא הסכימה לחלקם אלא רק לילדים שלמדו במוסדות שהם רצו, אבל אותם ילדים שלמדו בחינוך הדתי לא קיבלו ביגוד ומעילים. על כן, התארגנו אז בתל אביב וברמת גן אנשים טובי לב, ואספו בגדים ומעילים מבית לבית, למען אותם ילדים.

אבל אז התעוררה שאלה: הרי בחליפות ישנו אחוז גבוה של שטענז, ואף שהדבר ניתן לבדיקה, אבל הזמן דוחק ואם ימסרו את כל הבגדים לבדיקת שטענז, יאחרו את המועד ולא יספיקו לחלקם, לקראת הרישום.

שאלו את החזון איש, האם מותר לחלק את החליפות כמות שהן ורק להודיע שהן טעונות בדיקה ומי שירצה יבדוק?!

השיב להם החזון איש: "אין בונים קירוב לתורה ע"י עבירה על מצוה מן התורה! מי שנותן בגד עם שטענז עובר על "ולפני עור לא תתן מכשול"! ושטענז אסור ללבוש! אנחנו עושים את שלנו, והקב"ה יעשה את שלו". כלומר: אין "חשבונות מסחריים" במצוות, אלא אנו עושים רק את מה שהקב"ה ציוה!

שיחת בין השמשות

שלא להכשיל בעצה שאינה הוגנת...

סיפר הרה"ג רבי רפאל וולף שליט"א: "בכל שנה במוצאי יום הכיפורים נהג רבינו הגרא"מ שך זצ"ל לעשות הודאה בשתיית 'לחיים' על הצלתו ביום הכיפורים מידי הצוענים בהיותו ילד קטן.

"שנה אחת נכנסתי אליו לשותות 'לחיים' לזיכרון הנס כנהוג. ראיתי שהוא מעיין בשו"ע אבן העזר בריכוז גדול. המתנתי מספר דקות, עד שסיים עיונו ואז אמר לי כדברים הבאים:

"עשיתי במהלך היום הקדוש, חשבון נפש על כל מה שעבר עלי במשך השנה, ונזכרתי שיעצתי לשואל בענין הלכתי, לשאול שאלת חכם, וחוששני שאותו חכם טעה בפסק שפסק בזה, ואם כך, נמצא שנכשלת בנתינת עצה שאינה הוגנת. ולכן עיינתי שוב בדבר לראות האם הפסק אמיתי וכנון הוא. **מתוך ראיון עם בעל המעשה**

"הוכח תוכיח את עמיתך"

להוכיח את חברו מתוך אהבה ובאופן שלא יתבייש!

נלמד מהפסוק: "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (פרק יט-יז)

וכתב רש"י: לא תלבין את פניו ברבים. ואמרו חז"ל בגמרא: יכול יוכיחנו אפילו כשמשנתים פניו מפני הבושה, תלמוד לומר "ולא תשא עליו חטא" (ערכין טז):

בשיחה שנשא רבינו הגרא"מ שך זצ"ל (בפני מנהלים ומחנכים) אמר: כל מרביץ תורה ומחנך בישראל מחוייב תמיד לפשפש במעשיו, לבדוק עצמו ולברר תמיד האם אין בהתנהגותו פגמים וחסרונות. כי לא יתכן שאדם יזרז לאחרים בדבר שהוא עצמו מזלזל בו.

דברים כנים, היוצאים מן הלב, נכנסין ללב השומע. אך אם המשפיע עצמו לקוי בדבר זה שעורר אודותיו, אין בכלל מציאות שדבריו יעשו רושם... כדי שהרב, או המחנך, יהיה מסוגל להקנות לתלמידים דברי תורה ואורחות חיים, עליו לדאוג תחילה לקנותם "בינו לבין עצמו", ורק בעקבות כך תקלט השפעתו בלבבות התלמידים ותיראה הפעולה במתפעל. אך ללא עבודה עצמית של המחנך, יראוהו התלמידים מדבר אחד בפה ואחד בלב וינהגו כמותו.

ניתן לרמז זאת בפסוק בפרשתנו: "הוכח תוכיח את עמיתך" – קודם כל "הוכח" – את עצמך. ורק אז "תוכיח את עמיתך". וכן נוכל לרמוז בפסוק: נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' – אם רוצים להוכיח ולהשיב את הציבור לה', עלינו תחילה לקיים "נחפשה דרכינו"...

תוכחה כיצד?

בעונותונתו היתירה, לא החשיב החפץ חיים את עצמו כמוכיח הדור. מעולם לא עלתה על דעתו המחשבה כי הוא ראוי להטיף מוסר ולהוכיח את הזולת. אף שהיה שופע דברי תורה ותוכחה כנחל נובע, הוא לא ראה את עצמו בתפקיד של מוכיח, אלא כדוגמת בן הרואה את אביו עובר על דבר תורה ואומר לו: "אבא, מקרא כתוב בתורה כך". (קידושין לב.) וכפי שמפרש רש"י: "ואומר לו המקרא כמו שהוא כתוב והוא עצמו יבין שטעה".

כך היה הח"ח כמראה מקום בתורה. היה מצביע על המקרא או על מאמר חז"ל המדבר בענין פלוני, בחומר עוון זה או אחר. ומסבירו לפי פירושו הפשוט. היה מאיר את עיני הבריות שיראו את הכתוב ויבינו מעצמם. ומשהיה רואה לפעמים שדבריו אינם נשמעים, היה מלמד זכות על השומעים, שלא היה להם מוכיח ראוי והגון לתפקידו!

הח"ח חיוו ופעלו

זמי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

החיים זה... ביד הלשון!

במקביל לתהליך של העולם, שהולך ומתקרב בכל יום ויום לשלב של גאולת ישראל ותיקון העולם, כך הולך צד הטומאה ומשתדל להתחזק רח"ל. עד שהעולם לא יתוקן במלכות שקי, לא יתבטל כח הטומאה - כדי להותיר בעולם את האפשרות לבחור בין רע לטוב. מדובר בתהליכים שמימיים שאין לנו עסק בהם, אך מה שנוגע לנו זה להתבונן בהשלכות של התהליך עלינו: הטומאה מתגברת ומנסה לכבוש כל חלקה טובה!

וכעת אנו מגיעים לנקודת המאמר: כחלק מתהליך התגברות הסטרא אחרא, התעוררה מגמה מתירנית לביטול הבידול בשפה בין לשון זכר ללשון נקבה. כאמור, לשון הקודש מאופיינת בהפרדה מוחלטת בין שתי צורות הלשון.

אמנם, גם בשפות אחרות קיים הבדל בין 'הוא' ל'היא' (באנגלית: HE - SHE. בספרדית: EL - ELLA). והנה לאחרונה הודרכו סטודנטים באנגליה לחדול מלהשתמש בשתי צורות לשון, אלא לאחדן לצורת שימוש אחת. אין טעם לחזור פה על הנימוקים המתירניים של מגמה זו, אך המגמה קיימת, והיא פסולה לחלוטין. לשון הקודש מחייב פירוד בין המינים וכל אחד צריך לשמור על מקומו ואין שום מקום לנטרל את זה ולעשות תערובת.

יהיה מי שיטען: שיגידו כך, שיגידו הפוך, מה לי הכא מה לי התם. אך זו גישה מוטעית. השפה מגדירה את העם שמשתמש בה, ולא בכדי הם רוצים לשנות את השפה. הקומוניסטים בסין כבר ביטלו את השימוש בשתי צורות הלשון, וכעת הולכים המתירנים בבריטניה בעקבותיהם.

שיהיה ברור: ההשפעה של אנגליה עלינו היא פי מיליון מאשר השפעת הסינים עלינו. אנגלית משמשת כיום כשפה הכי שימושית בעולם, כולל רבבות שמשמשות בה בארץ ישראל כשפה עיקרית. התדרדרות השפה האנגלית עשויה להשפיע גם עלינו!

הבה נקווה שהרבה לפני שהשפעות ההרסניות יספיקו לחדור אלינו, כבר נזכה לביאת משיח צדקנו ולאור חדש על ציון תאיר! עד אז נשתדל בכל כוחנו לשמור על הרוממות שלנו ורוממתנו מכל הלשונות!

* * *

נותר מספר מצומצם של חוברות 'אדני הבית' - כללים להורים על חינוך ילדים. להזמין במשרד, טל: 02-5671812

חג הפסח עודנו אחר כתלנו.

בכל יום מימי החג אמרנו - בתפילת מוסף - 'ורוממתנו מכל הלשונות'. מדוע לא קבעו אנשי כנסת הגדולה לומר 'מכל העמים'? בדיוק כשם שפתחנו ב'אתה בחרתנו מכל העמים'? מה זה 'מכל הלשונות'!!

* * *

כולנו מכירים את המושג ששמו של האדם מעיד על מהותו - במקביל טמונה המהות גם בשפת האדם! אך בשונה משם אותו חולק כל אדם באופן פרטי, את השפה חולקים יחדיו קבוצה של אנשים. כאשר קבעו לנו חז"ל לומר 'ורוממתנו מכל הלשונות' הם אומרים לנו שהשפה שלנו - לשון הקודש - מעידה על רוממותנו מכל העמים שמשמשים בשפות אחרות!

לכל שפה בעולם יש שם, אך מה שם השפה שלנו? שימו לב: 'לשון הקודש'. השם של השפה מעיד על מהותה: קדושה! ואנו, עם ישראל, קשורים בפנימיותנו לקדושת הלשון הזו. זה לכשעצמו מציב בפנינו אתגר ללמוד להבין את עומק שפת הקודש.

* * *

לאחר שמעמדו המרומם של לשון-הקודש ברור לנו, נוכל לגשת לעניין.

בשורות הבאות לא נעיר על שימוש יומיומי במילים בשונה ממקורן בלשון-הקודש. לדוגמא: שימוש ב'כאן' במקום ב'פה' או 'הנה'.

בשורות הבאות גם לא נעיר על שימוש במילים זרות לחלוטין שהשתרשו בלשון-הקודש.

בשורות הבאות נתריע על משהו הרבה יותר חשוב!

בשונה משפות רבות אחרות, אחד המאפיינים הבסיסיים של לשון-הקודש הוא השימוש בלשון 'זכר ונקבה'. נכון הכלל הזה לא תקף תמיד, וישנה קבוצה מצומצמת של מילים שנהגות בשתי הצורות. שבת-קודש לדוגמא. מצד אחד: "אות היא לעלם" (שמות לא, יז) ומצד שני "וּכְבַּדְתוּ מַעֲשׂוֹת דְּרַכֵּיךָ" (ישעי' נח, יג). ובתפילה: "וינחו בו" - "וינחו בה".

אך ככלל ישנה הפרדה ברורה בלשון - ותתפלאו לשמוע, במידה מסוימת זה חלק בלתי נפרד של אפיין קדושת הלשון!

* * *

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממוקד ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 203 | שנה ד' | פרשת אחרי - קדושים | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

באותו היום דוקא כיון שהלה שמשו, וצ"ע.
ג'. בתלמוד תורה לכאורה מחויבים לשלם מיד כשמוגיע זמן התשלומין כמו שקבעו. זה ברור שלמלמד פרטי מחויב לשלם מיד, אמנם תשלום לת"ת יש לעיין אם למנהל התלמוד תורה יש דין של קבלן השוכר פועלים עבור הלקוח, ונטה הגראי"ל כמדומה להחמיר בזה.

ד'. בתשלומים לחברת מים וחשמל לכאוף צריך לשלם בזמנם, ובמים לכאוף י"ל דאין המים שלהם ואין להם רק דיני פועל, וא"כ בפשטו' ודאי דהתשלומים על הפעולה של שאיבת המים ויהי ע"ז לאו דב"ת וא"כ לכאוף אין מקום להסתפק דלחברת "מקורות" המביא את המים יש דין של פועל הדולה מים. אלא שהעיר א' דבאמת החברה הנ"ל קונה זה בקנין חצר על הצנורות, וממילא אי"ז אלא קנין שקונה מהם מים, אך צ"ע בכ"ז. ואף בזה נטה הגראי"ל לחומרא.

כשאין לו מעות

בס' בית אברהם לבעל החיי אדם [שרבנו עודד את הבהורים בשנת תשכ"ג להוציאו מחדש ושילם את כל הוצאה] באו' כ"ח כ': צריך ליזהר ביותר לסלק הבעל מלאכה כפי הנהוג שיהיה מרוצה בזה, ואם לאו עובר על לא תעשוק והזהרו מאד מאד בנפשותיכם שלא לעבור על לאו דלא תלין פעולת שכיח, רק תיכף כשיביא לך הבעל מלאכה המלאכה שנתת לו תסלק לו תיכף, ואפילו אם תצטרך להלוות על משכון ואפילו כשתצטרך לבטל תפלת מנחה בעבור זה עד שתשיג מעות לסלק לו מוטב שלא להתפלל, כי מאחר שתבע הבעל מלאכה אתה מחויב לסלק לו ובאם לאו עובר על לאו דלא תעשוק ולא תלין ולא ידיו דברים אלו קלים בעיניך כי הם חייך.

ורבנו שליט"א העיר על הגליון: צ"ע באהבת חסד דיני תשלומין שכיר פ"ט הל' ז' ובנתיב החסד או' כ"א. וכונתו דשם הוכיח הח"ח שאם אין לו כסף מחויב רק לוות בקלות ולא יותר.

אינו מתכוין בכלאים

איתא בגמ' שבת כ"ט ע"ב מוכרי כסות מוכרין כדרך ובלבד שלא יתכוין וכו'. בחידושי הג"ר שלמה היימן הביא מהגר"ח שנתקשה במש"כ הר"מ פ"י מכלאים הכ"ט דהמוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק ואמאי הרי קי"ל סי' ש"א סעיף ו' דמן הדין מותר ללבוש כלאים כדי לגנוב את המכס והיינו משום שאינו מכוין להנות, וא"כ למה צריך לפושטן והלא מאז שנודע לו כבר אינו מכוין להנאת חימום כי אם להציל מבזיון ולמה אסור?

ואמנם לכאוף גם לבישה שלא להנאת חימום אסור ואדרבה עיקר לבישה הוא להציל מבזיון, דלכן עשה הקב"ה לאדם חוה בגדים, ואיתא בירושלמי כלאים פ"ט ה"ב דהנוטל בגד כלאים ומחזיק ביצה חמה שלא יכוה אסור דגופו נהנה, ובש"ך סי' ש"א ס"ק ח' כתב דה"ה שאסור ללבוש בגד שעטנז להוציא זבל שלא יתלכלך גופו דאף זה הנהה מכלאים, ודוקא להבריח המכס שרי שאין לו שום ענין בלבישה, וקשה לקבל שהגר"ח אמר דבר זה והמאירי ביומא דף ד' כתב להדיא שאסור וכן הגרע"א בכלאים פ"ט מ"ג.

בקשו רחמים

על רבנו אהרן יהודה לייב בן אסתר פיגא לרפ"ו ש בתשח"י

אמר רבנו על דברי הגמ' בברכות י"ג, "אם ת"ח הוא צריך שיחלה את עצמו עליו" שהכונה שירגישי כאילו הוא עצמו חולה, ונפק"מ לענין תפילה שיתפלל וירגישי כאילו מתפלל על עצמו.

וספר בנו הגר"ש שליט"א: שמעתי מאאמ"ר מרן שליט"א בתקופה בה נחלש מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל כי עלינו הבני תורה להרגיש שייכות עם המצב ולהתחזק יותר בתפילה ובלמוד, כי כל חיזוק שלנו משפיע ישיר על המצב שלו, וזה מ"ש בגמ' (ברכות י"ב): אם תלמיד חכם הוא (החולה) צריך שיחלה עצמו עליו, היינו להתאמץ בתפילה. באחד הפעמים שאבי שליט"א נחלש הוא אמר לי שכל העסק סביב המצב הרפואי אינו מוסיף זכויות... והעיקר הוא התפילה והחיזוק בהתמדת הלימוד, כי הקב"ה שולח צער לאדם כדי שיתחזק ולא כדי שיטול תרופות. והי"ת יוכנו לברכת רופא חולי עמו ישראל בכלל, ועל הצדיקים ועל החסידים בפרט.

"כי בענן אראה" פרש"י, כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגילוי שכונתי שם, יזהר שלא ירגיל לבוא. (ואע"פ שבני ישראל בהיותם במדבר היו במצב של גילוי שכונה, מכל מקום לא היה כדרגת גילוי שכונה בקודש הקדשים) משמע שצריך להזהר מלהיות במקום שיש דרגה גבוהה של גילוי שכונה. על אף שזה מעלה להתפלל במקום השראת השכינה (בבית המקדש, ובקברי צדיקים) צריך לחלק בין מקום השכינה ממש, ל"סמוך" למקום השכינה. (ומצינו בהגינה טו. המסתכל בהגנים בזמן הברכה בשם המפורש, עיניו כחות. ומפרש רש"י, שהשכינה שורה על קשרי אצבעותיהם. והמשנה ברורה (סימן תכו, יג) מביא מהחרדים, שלא להסתכל הרבה על הלבנה).

אנשים פשוטים לא רואים כלום. מי שיכנס ויזכה לראות וישיג על ידי זה מעלות רוחניות, למה שלא יכנס? הרי צריכים להתעלות ולהגיע למצב של "שויתי ה' לנגדי תמיד". וצ"ל, שכדי לכבד דבר צריך להחשיבו, וזה מתבטא במה שמתביישים לראותו. כמו שמשו רבנו הסתיר פניו במעמד הסנה. ענין זה איתא במו"ק כה. שאמרו לרב אמי רב אסי דמוגיע רב הונא, ואמרו, כשהיו אצלו היו מתביישים להרים את הראש.

"זכויות" עם "שייכות", כאשר הם עם אהבה והשתוקקות

"בזאת יבא אהרן אל הקדש". מובא במדרש רבה (כ"א, ו) רבי יודן אמה, כהן גדול בכניסתו לבית קדש הקדשים, חבילות של מצות היו בידו. בזכות התורה וזאת התורה. בזכות המילה זאת בריתי אשר תשמרו. בזכות שבת אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת מחללו. בזכות ירושלים זאת ירושלים בתוך הגוים. בזכות שבטים וזאת אשר דבר להם אביהם. בזכות יהודה וזאת ליהודה. בזכות ישראל זאת קומתך דמתה לתמה. בזכות תרומה וזאת התרומה. בזכות מעשר ובחוננו נא בזאת. בזכות הקרבנות בזאת יבא אהרן.

והנה, מה זה שייך ליום הכיפורים? הרי בודאי כל יהודי מהול, וכי שייך שכהן גדול לא יבא מהול ושומר שבת? ומהו הענין שייכנס בזכויות אלו? במדרש מובא הפסוק (משלי כד, ו) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. משמע שבאלו הדברים הוא מנצח. וכי שייך להכנס בלא הדברים הללו? וכי היה סלקא דעתא שמדברים בכהן גדול המחלל שבת או שאינו מהול? וזכות יהודה וכו' קיימים. ומה הכוונה להכנס בזכויות הללו?

משמע שבהיכנסו לקודש הקדשים, בכדי להצליח במלחמה ויהא סליחה וכפרה, צריך יותר "להשתייך" לאלו המצוות. כגון בלימוד התורה, אם אין לו כל כך חשק, אז אין לו שייכות לתורה. והאיך ינצח? וכגון בזכות השבטים, אם אין לו אהבת ישראל, איך ינצח בזכות ישראל? וכן בירושלים, צריך שיצפה שיתקיים בנין ירושלים שזה התכלית שמתגלה שם שמים בעולם, ואם אינו מצפה, לא יועיל זכות ירושלים. וכן בכל הכתוב שם, צריך שיהא לו אהבה והשתוקקות למצוה הזאת, ובזכות זאת ינצח במלחמה.

חידושים בהלכות בל תלין

"לא תעשק את רעך ולא תגזול לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר" (יט, יג) מתוך שיעורי הלכה שנמסרו ע"י מרן רבנו בכולל פוניבז' בימי השבת לאחר התפילה, בזמן קיץ תשל"ז, בדרך מו"מ ולא להלכה למעשה. נרשמו במוצ"ש על ידי הגאון רבי אליעזר הלוי טורק שליט"א, מרבני אחוזת ברקפלד.

בעניני הלנת שכר שכיר

א. בתשלומי שכר שכיר, נראה לכאורה שאם אין הפועל רוצה לקבל בצ"ק אסור לפרוע לו בזה דלא גרע מסובין ויל"ע בזה.

ב. יש לעיין אי אסור של הלנת שכר שכיר הוא דווקא בממון, או כגון 'אשמור לי ואשמור לך' וכדומה שהוא כממון, אבל לא בשאר מילי, או נימא דאף דבר שאין לו כלל דין תשלומי ממון נמי. ונפק"מ להא דאיתא בב"ק (כ): 'א"ל לכו תשמש לך, יל"ע אי מחויב הרב להשיב

להתבונן בדברי המשנה

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (פ"ג מ"א)

אמר פעם רבנו לתלמיד ישיבה: אם אתה לקוי לדוגמא בליצנות על החברים, בכל יום תעצור משטף היום אפילו לרגע קטן אמיתי, תחשוב אודות הדבר שאתה לקוי בו לא משנה באיזה מצב אתה נמצא, יושב ליד הסטנדרד או כאשר הנך הולך בדרך.

במחשבה נכונה אתה יכול לשנות את עצמך, לדוגמא תתבונן מה אתה מרוויח מליצנות על החברים כלום! ומה יהיה הסוף איתך שכן עבירה כנגד הפסידה, או שתתבונן בדברי חז"ל אבות פ"ג מ"א מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, וככה תוכל להשתנות לחלוטין. (מאחורי הפרגוד)

* * *

פעם א' השתתף רבנו בהלויה, ואמר בנעימה שובת לב: איש החברא קדישא קרא בקול לפני מיטת המת עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלושה דברים וכו' מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו' לתת לאיש כדרכי וכפרי מעליו וכו' למי הוא אמר את הדברים וכי אמר זאת לנפטר? לא, הנפטר כבר לא יכול לעשות כלום כלום הוא הכריז לנו! דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

דברי תורה על השולחן

רבי שמעון אומר ג' שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים (ג' ג)

ברע"ב כתב ובברכת המזון שמברכים על השלחן יוצאים ידי חובתן. ובתו"ט מקשה על זה דודאי דר"ש לאו בהכי מיירי, דאטו ברשיעי עסקינן שאינן מברכים ברכת המזון שהיא מ"ע מן התורה וכו', ולשון רש"י ורגילין בני אדם לפטור עצמן בברכת המזון עכ"ד.

וצ"ב דגם רש"י לכאורה מתכוין לומר שנפטרין בברהמ"ז, דאל"כ וכי למה צריך להזכיר טעות של בני אדם שחושבים שזה מספיק? ויל"ע לסברתם אם באוכל מזונות ומברך מעין ג' ג"כ מספיק לזה (ובגליון בתוס' חדשים מבואר דמעין ג' לא סגי).

העשרה העוסקים בתורה

עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר א' נצב בעדת קל (ג' ו) יל"ע מנ"ל מפסוק זה דאיירי בעוסקין בתורה?

ובאמת בברכות (ו' א) מובא זה לענין תפילה, וברע"ב גורס עשרה שהיו יושבים בדין, אמנם בגמ' בברכות שם לא משמע כן, דאמרו על ג' מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתי שכינה [וק"ק הלשון שלמא בעלמא הוא, דבכל מקום כ"כ משבחים השלו, ולשון שלמא בעלמא משמע כמו שזה דבר שאינו חשוב כ"כ] ואם עשרה היינו שיושבים בדין א"כ למדנו כבר דדינא ג"כ חשוב להיות שכינה שרויה ביניהם, ועי"ש מהרש"א.

והנה עשרה שיושבין ועוסקין בתורה בודאי מקיימים מצוה, ומה התוספת בזה שאומרים ששכינה שרויה ביניהם, האם משום זה המצוה יותר גדולה.

הלומד ופוסק חמיר טפי

רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר וכו' מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו (ג' ז)

נמצא שיש בו עונש וחומר יותר ממי שלא למד כלל ולא הפסיק ו"ל. אמאי נכתב במס' אבות ר' אליעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים וכו' אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אין לו חלק לעוה"ב (ג' י"א). לכאורה במתני' דאבות כתובים עיני מידות ולא דינים, וכאן במתני' נשנו כמה דברים שהעושה אותם אין להם חלק לעוה"ב, ויתכן דנכתבו במסכת אבות כיון דכל אלו הם דברים ששייכים לדברי בזיון דהיינו מביזה קדשים ומועדות וכו'.

ת"ח צעיר

הוי קל לראש ונוח לתשחורת. (פ"ג י"ב)

ברע"ב מפרש הוי קל לראש לפני אדם גדול זקן ויושב בראש בישיבה,

הוי קל לעבוד עבודתו ולשמש לפניו, ונוח לתשחורת לאדם בחור ששערותיו שחורות אינך צריך להקל עצמך כ"כ אלא תעמוד לפניו בנחת ובישוב. צ"ב דאם הצעיר הוא ת"ח למה אינך צריך להקל עצמך כ"כ, והנה מצינו בברכות (כ"ח א) דראב"ע נתמנה לנשיא בהיותו בן י"ח וכי לא הי' צריך להיות קל לעבודתו ולשמש לפניו, ואם אינו ת"ח הא פשיטא שאינך צריך לעבוד עבודתו ולשמש לפניו, ואולי המכוון דבסתמא אם אינו יודע שהוא חכם א"צ להקל עצמך כ"כ.

ובהמשך מתני' כתוב והוי מקבל את כל האדם בשמחה, ופי' הרע"ב נגד כל אדם בין ראש בין תשחורת תעמוד בשמחה, וצ"ב מאי קמ"ל וכי ס"ד דאדם שאינו מכובד יקבלנו בפנים זועפות?

זהירות מביטול הזמן

רבי דוסא בן הרכינס אומר שינה של שחרית ויין של צהרים ושיחת ילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם (פ"ג מ"י)

רגיל הרבה פעמים רבנו שליט"א להראות את דברי רבינו יונה על המשנה כאן לחיזוק גדול לניצול הזמן, בכל ימות השנה, ובפרט בימי בין הזמנים. וז"ל על מה שכתוב במשנה שיחת הילדים ושינת צהרים וכו' מוציאין את האדם מן העולם. אומר רבינו יונה כי על מה נברא האדם אך לעסוק בתורה, והיא אורך ימים ושנות חיים, ואם לוקח הוא דברים כאלה, למה לו חיים, וראוי לטורדו מן העולם, כי הבל הוא והבל ימיו, ואחר שחיה כמה שנים ונתעסק בעסקו ללא הועיל, הואיל וביטל התורה על מה יוסיפו לו ימים. משל למלך שנתן מאה כסף לעבדו, והשליכם לים! העבד לקח את הכסף והשליכו לים, וחזר וביקש ממנו אחרים, הלא ראוי שלא יתן לו יותר, כך מי שאינו עוסק בתורה.

והרחיב רבינו באחת מדרשותיו על דברי רבינו יונה: המשל הוא נורא ואיום, כמו שהמלך נתן למישהו מתנה וזרק את זה לים, האם שייך לומר שיבקש עוד פעם! בשביל מה, כדי לזרוק לים? ואנחנו רוצים לדעת עוד חידוש מה שרואים בדבריו, אנחנו יודעים שתורה זה מצות עשה, וביטול תורה - העבירה של ביטול תורה, חמור מאד, אבל הוא מחדש עוד דבר - כך נדמה לי, שבזמן שלא לומד, החיים לא חיים! כי אורך ימים ושנות חיים, ואם לוקח דברים כאלה הבל הוא והבל ימיו, זה לא חיים!!

ונפקא מינא למשל בזמן שהוא צריך לעסוק לצורך פרנסה או שאר דברים שאדם צריך לעשות, מצד עבירה אין, הוא צריך, אבל חיים אין, זה לא חיים אז.

א"כ יוצא שכן אדם יכול להיות שיחיה מאה שנה, אבל כמה הוא חי? מעט... הכל תלוי בזמן שהוא למד, ובזמן שהוא לא למד, אפילו שהיה צריך לעשות את זה, הוא צריך פרנסה, הוא צריך שאר דברים, הכל בסדר זה לא עבירה, אבל חיים לא היה לו.

מקבל עול תורה

רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ (פ"ג מ"ה)

בראש השנה תשס"ג אמר רבנו אם אחד שואל מה לעשות כדי לזכות ביום הדין? העצה היא: לקבל על עצמו עול תורה. וכמבואר במש' באבות כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

וביאר מה הפירוש עול תורה: שמקבל על עצמו ללמוד תורה תמיד' רק שלא יצויר ממש כל הזמן שהרי צריך להתעסק בצרכיו והכוונה שבזמן הפנוי שלו יעסוק בתורה וכן שכל הנהגותיו יהיו עפ"י התורה. (מזקנים אתבונן)

* * *

כשהיו באים לח"ח לבקש ברכה להינצל מהצבא, היה אומר לקבל ע"ע עול תורה וכל המקבל עול תורה מסירים ממנו עול דרך ארץ - (ימלא פי התלתן עיונים בתפילה עמי' שע"א)

יראתו קודמת לחכמתו

הנה באבות פ"ג מ"ט תנן כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת יראתו קודמת אין הכונה שלומד ומשיג חכמה ואינו מקיים דעל זה נאמר בירושלמי ברכות פ"א ה"ב נוח לי שנהפכה שלייתו על פניו, אלא הביאור שאין חכמתו גודלת באותו מדה של היראה דהיראה אינה מגיעה עד כדי השיעור לעכל ולקיים את החכמה וחלק מן החכמה נשאר למעלה מן היראה וזו אינה מתקיימת, וההתעלות ביראה מוכרח להיות שוה להתעלות בחכמה (אילת השחר תולדות כז, א)

נפילת אפים בחדר שיעורים | מנהג רבנו לומר תחנון כשהוא נופל על פניו כשמתפלל בחדר שיעורים שיש בו ספרים (עבודת אפרים תחנון ח"א עמ' קס"ח, ועי' במשנה ברורה סימן קל"א ס"ק י"א שהביא מחלוקת היכא דיש ספרים בלא ס"ת. ומרן הגרמ"ל אחר ששמע שכך נוהג רבנו החל לנהוג ג"כ ליפול על פניו בחדר שיעורים)

נפילת אפים על תפילין | הנה בס' קל"א כתב הבאר היטב סק"א דנפילת אפים היא על הזרוע, ולא על קנה היד. והמשנ"ב לא הביאו. ומשמע דס"ל דדי שנופל על קנה היד, ואי"צ על הזרוע.

ויש לפרש הדבר, דהנה הגר"א הכריע לעיקר כהך דעה בשו"ע שם ס"א שגם בשחרית נופלים על היד שמאל, וש"פ חולקים דיש לפול על יד ימין משום כבוד התפילין.

והנה אם כדברי הבאר היטב שנופלים על הזרוע אכן יש כאן חסרון בכבוד התפילין שנופל על הקציצה, אבל אם נופלים על קנה היד אין כאן זלזול בתפילין דברצעות ל"ש כ"כ זלזול דמה"ט שרי לחבוש שעון ע"ג הרצועות, וכפה"נ שהגר"א סובר שנופלים על קנה היד, ומש"ה י"ל שזה הטעם שלא העתיק המשנ"ב דברי הבה"ט שכתב ליפול על הזרוע.

ספק תחנון | נשאל רבנו כשקיים ביום המילה ספק אם יוכלו לעשות הברית [נגלל צהבת] ויחליטו על סמך בדיקה במשך היום, האם יאמרו תחנון בבוקר, וכן האם יעלה אבי הבן לתורה?

ואמר רבנו לענין לעלות לתורה כדאי שיתנו לו עלייה, תחנון מסתמא צריך כן להגיד. וסוף סוף גם אם יאמרו תחנון ביום שיש ודאי ברית זה לא עבירה כ"כ גדולה. [א"ה אח"כ אמר לי המוהל ר"נ ה. שליט"א שכ' בשערי תשובה ס"י קל"א סקי"ד ובשער הציון סקט"ו שבספק תחנון אין אומרים מספק] אח"כ אמרתי לרבנו על השע"ת הנ"ל ואעפ"כ אמר רבנו למעשה כן להגיד תחנון, משום שמדידת הצהבת היתה ביום השביעי בסביבות 15 וזה די גבוה [סיפורתי כל זאת שוב לר"נ ה. ואמר לי כנראה א"כ שידע רבנו את השע"ת הזה רק שלא מחשיב זאת כאן לספק השקול]. [א"ה שוב שמעתי מאברך דהוה עובדא כעין זו בדידי' רק הצהבת היה במספרים יותר נמוכים אבל עדיין היה הברית בספק והורה להם רבנו שלא יאמרו תחנון ויתכן הטעם כמו שאמר ר"נ ה.]. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

להשלים אחר התפילה | יום חמישי דסליחות בה"ב אמרו סליחות עד "הרחמים והסליחות" ואח"כ חצי קדיש וקה"ת. בשעת קה"ת התברר שהיתה טעות והברית-מילה שפטרה מתחנון בכלל אינה היום. לאחר אשרי ובלצ"ג נשאל על כך רבנו והורה להשלים התפילה ואח"כ התחנון, ולאחר קדיש דרבנן שאחרי אין כאלקינו וכו' אמרו אבינו מלכנו כו' והוא רחום כו' ונפילת אפים.

אירע שדפקו בבית הכנסת והש"ץ הבין שזהו הסימן הרגיל שאין אומרים תחנון, ואמר חצי קדיש. רבנו נפנה מיד לאחוריו והפנה מבטו לעבר הגבאים כמתעניין מה סיבת הפטור. אדהכי והכי הוציאו הס"ת ובניתיים התברר שאכן אין פטור מתחנון.

לאחר שקראו ג' גברי אמר הש"ץ יהיה רצון דשני וחמישי והחזירו הס"ת למקומו ואמרו והוא רחום ונפילת אפיים, ואח"כ אשרי ולמנצח וקדושה דסדרא וקדיש תתקבל. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

ופ"א בבית רבנו בטעות חשב הש"ץ שיש ברית ולא אמר תחנון הורה

רבנו לומר והוא רחום לפני אשרי ובא לציון.
כשמהשמים רוצים שיאמרו תחנון | היום [ה' אייר] בשחרית אמרנו סליחות שני קמא ותחנון ארוך ולאחר שהוציאו הס"ת ניגש אברך אחד לרבנו להזמין לסנדקאות, ואחרי קריאת התורה שאל הגבאי את רבנו ואמר רבנו שלא לומר היה"ר [שהיה עתה הוא בעל ברית] והוסיף "כשמהשמים רוצים שיגידו תחנון אז אומרים תחנון..." (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

פסח שני | במנין בבית רבנו אמרו סליחות ליום שני תנינא אע"פ שחל בפסח שני השנה. ושמעתי שאמר רבנו לחזן שאין מקור כ"כ לפסח שני אכן למעשה קיצרו בהסליחות כדין יום שא"א תחנון [כלומר אמרו עד "הרחמים והסליחות" ומיד חצי קדיש] שמעתי שהטעם משום שסוף סוף נהגו שלא אומרים בו תחנון. [א"ה בשנת תשס"ה בביהכ"נ איצקוביץ לא אמרו סליחות כלל ואמר הגבאי ראנ"מ שכך הורה בפעם הקודמת הרב שך זצוק"ל. וכן שמעתי שנוהג הגר"ש דבליצקי שליט"א. אבל אצל רבנו נהגו שוב כנ"ל]. [א"ה ועי' בשו"ת רבי עקיבה יוסף שלזינר או"ח: ס' קנ"ה שהאר"ך זה. ובהגהות לדעת תורה סי' קל"א הביא שבפנקס חורבת ריה"ח כתבו שלא לומר סליחות. אמנם ידוע דעת החזון איש שאומרים בו תחנון וסליחות כרגיל].

ויאמר דוד אל גד | אמר רבנו: הגר"ח מבריסק לא היה אומר לפני תחנון את הפסוק ויאמר דוד אל גד מפני שנאמר בו נפלה נא ביד ה' וחשש שהוא כפתיחת פה לשטן, וכן מבואר במעשה רב שהגר"א לא היה אומר. וכן רבנו נוהג שלא לאמרו.

ברית בתחנון | הנה ברכת הטוב והמטיב מברכים כשיש לו ולעוד אדם שמחה, וכשיש רק לו שמחה אז מברך שהחינו וכשיש שמחה רק לחבירו אינו מברך כלל משמע שאין אדם יכול להרגיש שמחה ממש כשאין לו שמחה בעצמו, ומ"מ המתפלל בציבור ויש לו ברית או סנדקאות כולם לא אומרים תחנון משמע דשמחת מצוה שייך גם כשרק לחבירו יש המצוה **מעלת התחנון** | אמר רבינו שחשב הטעם דבזמן נפילת אפים מסוגל לתפלה, ע"פ מש"כ הטור או"ח סימן קל"א והטעם לפי שהתפללנו בכל ענין שיוכל אדם להתפלל בישיבה, ובעמידה, ובנפילת אפים כאשר עשה משה רבינו דכתיב ואשב בהר וכתוב עמדתי בהר ואתנפל לפני ה' ומאחר שאין בנו כח להתפלל בענין אחר אנו אומרים ואנחנו לא נדע עכ"ל. ; וא"כ כיון דזה הזדמנות אחרונה שאפשר עדין לבקש, א"כ אדרבה זה עוד מסוגל יותר משאר המקומות כיון דזה בהזדמנות אחרונה לבקש, הוי זמן יותר מקובל, ועוד י"ל כיון דהוי ענין של נפילת אפים הוי הכנעה יותר, דהוי ע"י נפילה.

והנה בתפילה בעמידה אדם מתאמץ יותר מאשר בתפילה בישיבה וכן בנפילת אפים, אבל איזה מעלה יש בתפילה בישיבה מה שאין בתפילה בעמידה ובנפילת אפים?

וי"ל דכשאדם יושב הוא מרגיש יותר טוב ונצרך להתאמצות יותר גדולה להגיע להרגשה לבקש בתחנונים ועל זה אומרים שהגענו להרגשה לבקש תחנונים בתפילה בישיבה אע"פ שצריך לזה התאמצות יותר גדולה וגם התפללנו בעמידה ובנפילת אפים. והוסיף רבינו דהתפלה שיתפלל בנפילת אפים הוא העיקר שיתקדש שם שמים.

תחנון אחרי סוכות | אחד שאל לרבינו האם לומר תחנון היום [לחזו"א אומרים] אמר רבינו העולם לא אומר, והוסיף רבינו אם המג"א סי' תרס"ט כותב שמנהג לא לומר, אז אין אומרים. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

הוספות והערות לגליונות קודמים

גליון 201 לגבי הדין להישאר אם האחרון בבית כנסת | שלחו להוסיף הגרה"ג ר"כ שליט"א מפי עד ראה הרה"ג ר' ב' ו' שליט"א שבמלחמת המפרץ התפלל רבינו מעריב בליל שבת בדברי שיה ופ"א היה אזעקה לקראת סוף מעריב, וכולם רצו לפתח ללכת לביתם וגם רבנו התחיל ללכת, ואז חזר לאחוריו וראה שהגה"צ ר' יצחק גרודזינסקי שליט"א עדיין מתפלל שמו"ע, ולכן נשאר עמו, וכמה אברכים שראו שנשאר רבנו נשאר עמו ג"כ ושאלו למה נשאר ולא רץ לביתו, ואמר שהיה והרי עיקר הלכה זו היא בבתי כנסיות שהיו מחוץ לעיר ומפני הסכנה, וא"כ כ"ש כאן בזמן סכנה שיש להמתין על האחרון שמתפלל עדיין. והיה הדבר לפלא שבעה טרופה זו שכולם רצו לביתם רבנו במנוחת הנפש שלו לא ויתר על הנהגה קלה.

גליון 200 בענין תפילת רבנו בעת שהותו בירושלים | יש לצייץ שיעקר מקום תפילתו היה בבית הכנסת הגדול 'בית ישראל' שבשכונת עזרת תורה ששם הקפידו על חשמל בשבת, וגם לפני שהיה גנרטור היו משתמשים במצברים.

גליון 199 בענין אכילת החריץ שהוא שלם | צ"ל מלבד שאכלו את החריץ מרוסק אכלו גם חריץ שלם לצאת שיטת הנהיגות בהגדה מעשה נסים שרק כך יצאו וכן נהג מרן הבית הלוי בבריסק. אבל אחרי שראו גודל חריפות וחששו לסכנה הפסיקו בחומרא זו.

הערות רבנו על גליון המשנ"ב | ביאור הלכה סי' ד' ד"ה לא יגע בגיגית בשורה הראשונה על המילה אבל מצוין יומא לד ע"ב [או ע"ד] ופרש"י שם. סי' כ"ז ביאור הלכה ד"ה מניח בשמאלו ר"ל אחרי דבתפילין דינא, עי' מאירי שבת קג ס"ל דאיטר מניח.

עולם הישיבות

ישיבת חברון כנסת ישראל

וכת שלישיית ויש מי שאומר ארבע, עכ"פ רואים שההנהגה הזאת של הקב"ה זה גם בצבא מרום במלאכים א"כ אין קושיא מה שיש דורות דורות ולא דור אחד למה צריך את זה.

כי זה היופי של ההנהגה שהקב"ה מראה בבריאה זה כבוד שמים כל דור צריך שיצא ממנו כבוד שמים ולמלאכים יש כ"כ הנאה מה שמושיגים את הקב"ה במה שהם אומרים שירה זה החיות שלהם ובכל זאת יש כל מיני כתות אבל זה לא התכלית אלא התכלית שהקב"ה רוצה במה שברא את האדם כדי שיתקדש שם שמים ידינו.

וכאן אנחנו במקום שהיו הרבה דורות כבר הרבה שנים שהישיבה קיימת, ובמשך השנים בודאי יצאו הרבה מקדשי שמים, והעיקר הקב"ה עשה שיהיו הרבה מקדשי שמים, וכל הדורות הופכים יותר קטנים ויותר קטנים הדורות יורדים ולא רק היום אפילו קודם שהרי חז"ל אומרים... אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם אם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים. זאת אומרת שיש תמיד ירידת הדורות וכמוכן ירידת הדורות של היום הרבה יותר גרוע, אבל באופן כללי יש ירידת הדורות ומה הקב"ה רוצה שכל דור ודור אע"פ שהוא קטן בכל ייצא ממנו כבוד שמים והאיך יצא כבוד שמים ע"י שיתרוממו ואפילו אנשים קטנים מאד ג"כ צריכים להתרומם, והאיך מתרוממים על ידי תורה ומצוות וכדי שתבוא הגאולה האמיתית שזה תכלית הבריאה צריך שיתרוממו כולם ויכירו כח מלכותך שכולם יגיעו למסקנא הזו כי בשביל זה כל הבריאה התכלית של הבריאה היא שיהיה טוב ובהתחלת הבריאה היה לא טוב עד שהקב"ה אמר שבלי תורה לא צריך בריאה ויחזיר את העולם לתווה ובוהו רק אח"כ במתן תורה התחילה להתקיים התכלית של הבריאה, אבל התכלית היא שבסוף יגיעו לשיא מה שהקב"ה רוצה שכולם יכירו כח מלכותך וכל דור צריך לעשות את זה.

ואנחנו עכשיו אפשר לומר בודאי הדורות האחרונים או הדור האחרון, אבל גם הדור האחרון צריך להתרומם ואנחנו רוצים שכל אחד שנמצא כאן ובכל המקומות אבל אנחנו לא יכולים לדבר לכל העולם ולאומות העולם בודאי לא שייך לדבר יעשה את כל המאמצים שתתקדש הבריאה שיבואו לתכלית האמיתי וידוע שזה תלוי רק בכלל ישראל כל האנושות תלויה רק בכלל ישראל וכלל ישראל הם מקדשים שם שמים ע"י שלומדים תורה ואנחנו צריכים מאד לשאוף לזה שיתקדש שם שמים ושיתרבה שם שמים בעולם ומצינו מה שכתוב בפסוק (ישעיהו נב, ז) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר ולכאורה היה צריך להיות כתוב מה נאוו רגלי מבשר על ההרים ולמה אומר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר? משמע שכל הבריאה כולה תבוא על תיקונה גם ההרים זה יהי ניכר על ההרים וכן כתוב רנו שמים כי עשה ה' הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רנה יער וכל עץ בו כי גאל ה' יעקב ובישראל יתפאר. מה שתהיה הגאולה זה תיקון לכל א' הבריאה כולה זה ע"י לימוד התורה ומעשה המצוות ואנחנו בדור האחרון צריכים לעשות שיצא קידוש שם שמים.

והנה האנשים שבאו הם בוגרי הישיבה שבאו כדי להתרומם וע"י שכל אחד ואחד בא כדי להתרומם מקוים לד' שיועיל עד שנוכל לזכות לגאולה מה שכתוב רנו שמים הריעו תחתיות ארץ.

והיות שכל אדם אם לא עושה חשבון הנפש והוא לא חושב על מצבו הרוחני יכול באמת לרדת כי אדם לא עומד במקום אחד הגאון מוילנא אומר (משלי טו, כד) שהאדם לא יכול להיות במדרגה אחת אלא או שיורד או שעולה, ממילא היות שלדאבוננו הרחוב וכל המצב של היום הוא בירידה אנחנו צריכים בכל זאת להתרומם ולקדש שם שמים.

וזהו התכלית שאנחנו צריכים לעשות לכן לכל הפחות כל אחד צריך לקחת על עצמו פעם ביום אפילו כמה רגעים לא הרבה לחשוב חשבוננו של עולם כדי שיתקדש שם שמים שלא לרדת רק שכל אחד יתרומם וכל אחד ילמד אם הרבה בודאי טוב אבל לכל הפחות חמשה רגעים בספר מסילת ישרים ספר מסילת ישרים הוא ספר שכל אחד יכול לעלות מזה ואם ילמדו אפלו לא הרבה זמן אך לכל הפחות פעם ביום יעשה חשבון עם נפשו הקב"ה יעזור שנוכל לעלות אפילו אנשים כל אחד יכול לעלות וע"י יבוא לתכלית על ידי שיתרוממו אנשים אחרת יורדים ממילא צריך ללמוד לכל הפחות כמה רגעים ביום מסילת ישרים ויש לקוות שע"י נזכה להתרומם כולם ונזכה לתורה ומצוות כמו שהקב"ה רוצה.

במהלך השנים כאשר היה איזה דין ודברים בישיבה הק' רצה מרן הגראמ"מ שך זצ"ל שרבנו שליט"א יהיה הבורה, ופעם נסע מיוחד בער"ש לבית רבנו לבקש ממנו שיהיה הבורה, ובסוף הדבר לא יצא לפועל מכמה טעמים, ורבות הצטער מרן הגראמ"מ שך על כך.

בחנוכת בית המדרש באייר תשנ"ז הגיע רבנו שליט"א להשתתף במעמד עם גדולי ישראל. והרבה נתן ליבו ועינו למען הישיבה הקדושה ובתוספת הרמי"ם וכדו' שהרבה פעל בענין זה. והגאון רבי יצחק לנדא זצ"ל מרמ"י הישיבה היה דרכו להתפלל לביל שבת אצל רבנו שליט"א והיה משוחח עמו הרבה על עניני הישיבה ועניני הבחורים.

בחודש טבת תשס"א הגיע רבנו לישיבה ודיבר בענין כבוד שמים: "אמנם איננו אווזים במדרגה כזו של האדם השלם, אבל צריך לדעת שבן אדם צריך לשאוף לזה, ובן אדם צריך לדעת שהתכלית שלו בחיים זה רק כבוד שמים. ובכל דבר שבא לפניו, בכל מקרה צריך לחשוב, האם ייצא מזה כבוד שמים? וע"פ רוב נכשלים לדאבוננו, ועושים דברים שלא רק שלא יוצא מזה כבוד שמים, אלא רח"ל... להיפך! ומזה צריך מאד לפחד!

וצריך מאד להתחזק, בפרט בזמן הזה שחש ושולום הרי מדת הדין שולטת בעולם, ויש כ"כ הרבה מדת הדין, יום יום, צריך מאד מאד להתחזק בזה, שכל המעשים שאדם עושה, כל הפעולות, הכל יהא נמדד לפי מדה זאת "אם יצא מזה כבוד שמים או לא".

אם אחד רוצה לומר לחבירו איזה דבר שיכול לפגוע בו, האם יצא מזה כבוד שמים? אחד מדבר לשון הרע, האם הוא חושב שיצא מזה כבוד שמים? את מי הוא מרמה, את עצמו?! וזה צריך לראות, לא לרמות את עצמו רק באמת לחשוב לכבוד שמים, ובן אדם שיחשוב ככה, הקב"ה יעזור לו.

והקב"ה באמת יעזור לכולנו שנתחזק בזה, שכל הפעולות שאנחנו עושים יהיו רק במחשבה לכבוד שמים, ויתרבה כבוד שמים על ידינו, ויתקיים "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו". על ידי שכולנו נעבוד אותו ביראה ובפחד. ונקיים "את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם".

ולאחר מכאן היה מגיע מידי חודש אלול למסור שיחה בישיבה לפני הימים הנוראים. בו' אלול תשס"ד מסר שיחה במהות גברא רבא. וכן בג' אלול תשס"ה. תשרי תש"ע, וכ"ד אלול תשע"ב מסר רבנו שיחה ארוכה בישיבה, וכן עוד פעמים. [ואינם תח"ן]

לפני פורים שלח רבנו מכתב לבחורי הישיבה לבטל ענין ה"פורים רב" בישיבה, ובס"ד עשו דבריו פירות והתבטל ענין זה.

כבינוס האדיר של בוגרי הישיבה לדורתיה טרח רבינו להגיע יחד עם מרן הגר"ש והגרמ"ל זצוק"ל ונשא דברים כדלהלן:

ידיעת ד' אפשר להשיג רק ע"י ההנהגה שהקב"ה מנהיג את הברואים, והקב"ה ברא את הברואים בדרך כלל לפי המושגים של הנבראים, ואחד מהם זה המושג שהקב"ה ברא להם שיהי' דוקא ברוב עם הדרת מלך, וכן גם באומות העולם יודעים שאם עושים דבר גדול עושים ברוב עם, כי ברוב עם הדרת מלך, יש עוד דבר שהקב"ה רוצה שיהיה דור הולך ודור בא ולא יהי' הכל בדור אחד הקב"ה לא ברא את כל האנשים שצריכים להיברא ואת כל הברואים בבת אחת אלא דור הולך ודור בא ג"כ אחת מההנהגות שהקב"ה הטביע בבריאה שיהיה דור הולך ודור בא.

מצינו בגמ' בבא בתרא דף ד' א' שהורדוס בנה את ביהמ"ק באבני כוחלא שישא ומרמא וכמבואר ברש"י שהם כמה מיני שיש בכל מיני צבעים, ומביאה הגמ' שסבר למישעיה בדהבא היינו שרצה לצפותו בזה שזה דבר יפה מאד אמרו רבנן שניח כך כי יותר טוב שיהיה עם כל מיני צבעים למה דמיחזי כאידוותא דימא שנראה כמו גלי הים כפרש"י גם גלי הים היו יכולים להיות גל אחד גדול מאד אך הקב"ה רוצה שיהיה גל אחרי גל גל אחרי גל זהו היופי של הבריאה, ולכן גם ביהמ"ק צריך להיות דוקא בצבעים שונים כדי שיהיה יותר יפה.

ולא רק אנשים אלא גם מלאכים מצינו בגמ' בברכות דף ג' א' שיש שלש או ארבע משמרות בלילה, ונחלקו בזה התנאים שם ומה זה משמרות המלאכים רוצים לומר שירה והיה אפשר שכולם יגידו שירה בבת אחת, אבל הקב"ה רוצה שבכל פעם תהיה רק כת אחת כת ראשונה כת שניה

בשבועות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: זכרון מיכאל (זכרון יעקב) זכר יצחק (מודעין עילית), יד אהרן, יסודות, ירוחם, כנסת הגדולה, כנסת חזקיהו (כפר חסידיים), כנסת בית יצחק (קמניץ), לומדי תורה (מחנבוקה) מי שיש בידו ענינים מרבנו אודות הישיבות הנ"ל נשמח אם יפנה בהקדם למערכת

ליקוטים וסיפורים נפלאים - אחרי קדושים

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו"

(יט, ג)

הלא כל עיקרה של מצוות כיבוד אב ואם היא, משום שהם הביאוהו לעולם, והרי מאידך אמרו חכמינו ז"ל: "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא", משמע שאין משום גמילות טובה בהולדתו של אדם, ואם כן הרי אין מקום למצוות כיבוד אב ואם, ולפיכך אמר הכתוב מיד: "ואת שבתותי תשמרו" והרי שקולה שבת כנגד כל התורה ו"כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו כל עוונותיו" - ואדם שאין בו חטאים והוא מקיים את כל התורה, אין אומרים "נוח לו שלא נברא", אלא אדרבה בואו לעולם הוא בגדר זכות וממילא ראוי לו לכבד את הוריו שהם הביאוהו לעולם, שמירת שבת היא אפוא כעין טעם והסברה למצווה של איש אמו ואביו תיראו. (תורת משה)

"ולא תשקרו איש בעמיתו" (יט, יא)

השקרן הריהו גרוע מן הגנב ומן הגולן: הגנב גונב בלילה, ואינו גונב ביום - ביום הוא מפחד. הגולן גוזל בלילה, אבל רק מן היחיד, ולא רק מן הרבים מפני הרבים הוא מפחד. ואילו השקרן משקר ביום ומשקר בלילה, הן ליחיד והן לרבים. (המגיד מקעלם זצ"ל)

"לא תלין פעולת שכיר אתך" (יט, יג)

הרה"ק רבי משולם זושא מאניפולי זיע"א, היה כידוע עני ואביון. מסופר: פעם החליט העריק לשמח את זוגתו הרבנית ולקנות לה שמלה חרשה. חסך פרוטה לפרוטה וכשהצטבר אצלו סכום מתאים, נתנו לאשתו לתפור לה שמלה, שמחה הרבנית, קנתה בד ומסרתו לחייט. החייט שהיה אף הוא עני מרור ובתו עמדה להינשא, עמל על השמלה במשך שבוע ימים, סיימה ובא למוסרה, ראתה הרבנית שפני החייט נפולים, ושאלה אותו לסיבת הרבה, נאנח ואמר לה, כשעסקתי בתפירת השמלה נכנס אלינו חתננו המיוער, ובראותו את השמלה היה בטוח שהיא בשביל כלתו, עכשיו שלקחתיה למוסרה לרבנית, כעס ואף איים לבטל את השידוך. נכמרו רחמיה של הרבנית על החייט האביון ונתנה לו את השמלה במתנה עבור בתו. כששמע רבי זושא את המעשה שיבח אותה מאוד מאוד, ואח"כ שאל את הרבנית, "ואת שכר עבודתו שילמת לו?" תמחה הרבנית והרי את השמלה כולה נתתי לו? השיב רבי זושא, מה ענין מתנה לשכר, האביון הזה הלא ישב ועמל שבוע ימים לא בשביל בתו אלא בשבילך, וציפה בכליון עיניים לקבל את שכר עבודתו, כדי לקנות לחם לילדיו, וכי משום שנתת מתנה לבתו, מותר לנו עתה לקפח את שכרו? מיד הלכה הרבנית ושילמה לחייט את שכרו.

"קדושים תהיו" (יט, ב)

זהו תפקידנו בעולם, להתקדש, ולדעת שחוץ מזה הכל הבלים, כמו שאחד היה עני ואביון והלך ברחובה של עיר, והנה מצא שטרות כסף וחשב בלבו שאפילו שעכשיו שבת ויש דין מוקצה אבל בביתו יש לו משפחה עם כמה נפשות ואין להם לחם לאכול, והנה זהו חסד דאורייתא, אם כן דאורייתא מול מוקצה דרבנן, אולי מותר. עבר שם אחד ואומר לו, אתה לא רואה שכולם שטרות מזויפים? והנה פרח לו כל התאוה לזה, כי זה לא שווה. ככה צריכה להיות כל ההסתכלות על הניסיונות, לחשוב שהכל מזויף והנה אז יבטל לך כל התאוות ותגיע לקדושה. (באר הפרשה)

"קדושים תהיו כי קדוש אני" (יט, ב)

ולכאורה קשה, היה צריך לכתוב "קדושים יהיו" מה זה הלשון "תהיו".

ויש לומר שהכוונה הוא שהקב"ה מודיע לעמו ישראל, כי סוף סוף "קדושים תהיו", גם אם זה יהיה נגד רצונכם, כי הרי יבואו עליכם צרות וייסורים, ובין כך תצטרכו לשוב בתשובה ולהתקדש ולהיטהר, ולכן מה לכם לחכות עד בוא הצרות, מוטב שכבר כעת "תתקדשו" ותעשו המצוות, ולא תצטרכו להצטער, ורק אז לבוא אל שורש הקדושה. (מהר"ש מבעלזא)

"קדושים תהיו כי קדוש אני וכו' איש אמו

ואביו תיראו" (יט, ב-ג)

ולכאורה צריך ביאור מה שייכות יש ביניהם, ועוד צריך ביאור למה הקדים דווקא ציווי ד"איש אמו ואביו תיראו". ונראה לומר פירוש דהנה איתא בשם האר"י הקדוש שאם האדם לא קיים מצוה אחת כדבעי יורד שוב בגלגול כדי להשלים את המצווה ולעשותה בשלמות, והנה במצוות "כיבוד אב ואם" לא שייך שוב לרדת בגלגול כי הרי המצווה לכבד את אביו הזה, ומי יודע אם אביו זה ירד עוד פעם בגלגול, לכן צריך לראות לקיים מצוות כיבוד אב ביתר שאת, וזה הפירוש בשאר המצוות "קדושים תהיו" ממילא אם לא בגלגול זה אז בגלגול אחר, אבל "איש אמו ואביו תיראו", ביתר שאת כי בזה לא שייך לתקן בגלגולים. (מאירות עיניים)

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו

אני ה' אלקיכם" (יט, ג)

כתב רבינו האר"י זצ"ל, שכל ההצלחה של האדם תלויה בכיבוד הוריו. וככל שמכבדים ויראים מאבא ואמא, כך מצליחים יותר. ומעשה ברבי ישמעאל כהן גדול שבאה אמו לבית המדרש, ואמרה לנוכחים שהבן שלה לא מכבד אותה. נתכרכמו פניהם ושאלו אותה 'במה הוא לא מכבד אותך?' ענתה 'כשהוא מגיע מבית המדרש אני רוחצת לו את הרגליים, לאחר מכן אני רוצה לשתות את המים, והוא לא מסכים. תגידו לי שייתן לי לשתות'. מיד אמרו לו 'רצונה זה כבודה, צריך אתה להניח לה לשתות'.

לעי"נ הרה"צ

פנחס בן ר' בנימין ביינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - אחרי קדושים

שכן כאשר בה אדם לנעול נעל, והיא צרה ובקושי מצליחה הרגל להיחזק לתוכה, הרי הוא נוטל כף נעליים, דוחק בכל כוחו את כף רגלו, עד שמצליח להשחילה פנימה.

וכך כאשר בא האדם ללמד זכות על זולתו, עליו להשתמש במעין 'כף נעליים', כדי שאף אם צד הזכות דחוק ובקושי ניתן להעלותו על הדעת - יכניסנו בכוח לליבו, וכך ידון את חברו לכף זכות...

(ושלל לא יחסר)

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

רש"י: "כמשמעו. דבר אחר, הוי דן את חברך לכף זכות". שני אנשים נסעו במטוס, האחד פתח חבילת וופלים והתחיל לאכול, הוא קם לבדוק משהו וחזר למקומו והנה הוא רואה, שעל כל וופלה שהוא אוכל גם שכינו לוקח מהחבילה ואוכל, כעסו גבר עד להשחית ועוד יותר כאשר בוופל האחרון שכינו מושך את ידו באבירות כדי שהוא ייקח את הוופל האחרון, מיודענו היה רותח כאש להבה אך נימוסיו מנעו ממנו להגיב הוא בלע את עלבונו והבליג, כשהגיעו לשדה התעופה ירדו מהמטוס, מיודענו מכניס ידו לתיק ורואה חבילת וופלים פתוחה, מתברר שכאשר קם דחף את חבילת הוופלים הפתוחה לתיקו, וכשחזר למקומו שכח שהכניס את חבילתו, והוא זה שלקח וופלה אחר וופלה מחבילתו של השכן, אם היה דן לכף זכות היה מבין שמשהו קרה כאן ולא היה חושד באדם תרבותי שיעשה דבר טיפשי שכזה.

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

הוי דן את חברך לכף זכות (רש"י) המהיר"ל דיסקין מבאר, שדרישה זו, של לימוד זכות, דורשת התורה מכל יהודי שרואה את חברו עובר עברה. מדוע? מפני שכאשר אדם רואה את מעשה העברה, הרי שגם אצלו מתקררת יראת השמים, לכן ציורת התורה ללמד זכות, וכך יוצא שלא ראה שום דבר רע ונשאר במדרגתו הקודמת בעבודת ה'. הנהגה זו נכרה למעשה אצל האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא, אשר כחלק בלתי נפרד מעבודת ה' שלו, הוא דאג תמיד ללמד זכות על עם ישראל, ואף על עוברי עברה. ברחוב שבו גר נסעו בעיצומו של יום השבת מכוניות רבות ר"ל, אולם על כל רכב שהיה עובר, היה הרבי מנענע בראשו ואומר "מזל טוב"... כרומז, שמן הסתם, יולדת ברכב, ולא חלול שבת הוא, חלילה. יום אחד נסעה בשבת משאית כבדה. נענע הרבי בראשו, כדרכו, ואמר "מזל טוב". אמרו לו הגבאים: "רבי, הייתכן? הרי זו משאית!". ענה להם הרבי: "ואם הוא לא מצא רכב פרטי, שלא ייקח את אשתו ללדת בבית חולים?...".

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

אחד האריות שבחבורת קאצק, תחת הנהגתו של רבי מנחם מנדל מקוצק, היה רבי הירש בר מגרבוביץ, שרבים העריצוהו ואמרו עליו שהיה ראוי להנהיג עדה של ארבעים אלף חסידים. פעם ישב עם אחד מבניו: ועסק בפרקי אבות, וכשהגיעו לדברי

"לא תגנובו" (יט, יג)

תמיד נראה לי הדבר מוקשה היה "המגיד מקעלם" אומר: מפני מה בא בפרשת "קדושים" האיסור על גניבה בלשון רבים, "לא תגנובו" עד שראיתי מעשה: מבית אשה אחת, שכנת', נגנבה תרנגולת, לא סיפרה האשה על כך לאיש, אלא קמה והלכה אל חצר סמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת מן התרנגולות שהיו שם. משראתה בעלת חצר זו, שנגנבה תרנגולת ממנה, קמה והלכה אף היא לחצר שכנה ונטלה לעצמה תרנגולת, וכך נמשכה השלשלת, עד שבאה אשת איכר מקצה העיירה וצעקה, שנגנבה תרנגולת ממנה. ואז הוחזר לי, שכך הוא גם בעולם הגדול: שעה שראובן גונב משמעון, קם שמעון וגונב מלוי, ולוי מיהודה, ועל ידי כך גניבה אחת נעשים עשרות גנבים. (המגיד מקעלם)

"לא תקלל חרש" (יט, יד)

מדוע הדגישה התורה את איסור קללת החרש? והלא אסור לחלוטין לקלל כל יהודי, ואפשר היה לכתוב: "לא תקלל", ותו לא! אלא - כתב רבינו ניסים זצ"ל, הר"ן, בדרשותיו, שהתורה גילתה לנו כאן יסוד נפלא: אם נשאל את עצמנו, מדוע אסור לגנוב - תהיה זו שאלה מוזרה. אסור לגנוב, כי אסור לשלוח יד ברכוש הזולת. אסור לפגוע בו, אסור להזיק לו. ובכן, את טובתו של מי דרשה התורה? את טובתו של הנגנב. הוא הדין, בקללה. מדוע אסור לקלל? כי אסור לצער יהודי, אסור להכאיב לו. והשומע קללתו, נפגע. הדבר חורה לו, פוגע בו. מציק ומדכדך ומכעיס. אבל, אם כן - היה מותר לקלל חרש! מדוע לא? הרי אינו שומע. ולעומתו, המקלל משכך את כעסו. פורק את זעמו. יש כאן רווח, בלי הפסד... אך לא, התורה אסרה אף לקלל חרש! ובאמת, מדוע לא? משום שלא הבנו נכון את מהות האיסור! מהאיסור לקלל חרש, נמצאנו למדים שאסור לקלל - לא בגלל שהתורה חסה על המתקלל המצטער - אלא חסה על המקלל, המשחית את נפשו על ידי "נקמתו" וקללתו: תלמד להבליג, לסלוח, למחול - ואל תקלל גם אם הלה אינו שומע! וממילא, נמצאנו למדים כי האיסור לגנוב - ודומיו - אינו רק לטובת הנגנב, אלא גם לטובתו של הגנב! התורה דאגה לו, לבל ישחית את נפשו בגנבה, שלא יתדרדר ושלא יחטא!!! (הר"ן)

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

מפרש רש"י: 'בצדק תשפט עמיתך - כמשמעו. דבר אחר: הוי דן את חברך לכף זכות'. מהי לשון 'לכף זכות', שבה נקטו חז"ל בבואם להגדיר את האופן שבו צריך אדם מישראל לשפוט את מעשי תכירו? על איזו 'כף' בדיוק הייתה כוונתם? ה'כף' - אמר פעם ב'דרך צחות' האדמו"ר בעל 'פני מנחם' מגור - היא כף... נעליים!

ליקוטים וסיפורים נפלאים - אחרי קדושים

"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא"

(י"ט, יז)

כשאומרים תוכחה לאדם אין לשים אותו רשע, אלא אדרבה, יש לפנות אליו בדברים שיש בהם כדי לרוממו ולקרבו, כגון שאינו יאה לו לעשות כדבר הזה - כי אז עשויה התוכחה להועיל, "הוכח תוכיח" - אם אתה אומר תוכחה לאדם, תשים אותו "לעמיתך", שהוא חברך, איש כערכך - "ולא תשא עליו חטא" - אל תשימהו לחוטא, שכן אז יפנה מעליך לחלוטין ולא תעלה בידך מאומה. (חוות יאיר)

"הוכח תוכיח את עמיתך" (י"ט, יז)

שנינו בגמרא 'הוכח תוכיח' אפילו מאה פעמים, ועל כך העיר ה'חפץ חיים', שבוודאי לא ינעם לאדם להיות מוכיח ומטיף מוסר בשעה שהוא מבחין כי השחית דבריו על אזנים ערלות. אלא, עליו ללמוד ממוכרת התפוחים בשוק, העומדת כל היום על רגליה ומכריזה בקולי קולות. 'תפוחים בזול, תפוחים בזול'. עבר אחד וראה אותה עומדת כך וצועקת בלי הרף, על אף שלא סר אליה איש לקנות אפילו תפוח אחד. ניגש ושאל אותה, מה תועלת בצעקותיך, הנה ראיתך עכשיו שעה שלמה צועקת ואין איש קונה ממך אפילו בשווה פרוטה. צחקה האשה ואמרה. וכי ממה אני מתפרנסת, מבין מאה אנשים החולפים על פני יש ויסור אחד ויקנה, לפעמים יסור אפילו אחד מעשרה לקנות, הכל כפי מה שתרחש לי ביומי. אלא, אם אפסיק להכריז על סחורותיי, מי ידע עלי ועל התפוחים שבסלי. גם המוכיח בישראל, אפשר שתשעים ותשעה אנשים לא ישימו לב לתוכחתו ואולי אף ילעיגו עליו, אך אם יעלה בידו להחזיר למוטב אפילו אדם אחד בלבד והיה זה שכרו הגדול, אבל אם יתבייש או יתעצל להכריז על סחורתו בקולי קולות, הרי וודאי שאיש לא ידע עליו ופרנסתו מאין תבוא. (חפץ חיים)

"לא תקום ולא תטור את בני עמך" (י"ט, יח)

אומרים חז"ל, 'כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש - אינו תלמיד חכם'. ולכאורה הדברים תמוהים: וכי בגלל שאתה תלמיד חכם מותר לך לעבור על שתי עבירות חמורות? ולא זו בלבד, אלא שאם אתה לא נוקם ונוטר אתה לא נקרא בכלל תלמיד חכם? וכן למה דווקא אמרו כנחש?
אלא יש נקמה ויש נקמה. אם הנקמה שלך היא כדי לספק את עצמך ולהרגיש טוב ע"י שתנקום בו - זה גרוע מאוד. אבל אם אתה נוקם כנחש, דהיינו כמו שהנחש לא נהנה כשהוא מטיל ארס (שהרי אינו אוכל בכך את בשר האדם אלא מכישו והולך לו) - כך גם התלמיד, שנוקם ונוטר בשביל כבוד התורה ולא למען הכבוד העצמי. ואיך אדם יכול לבחון זאת? אם אתה רואה שפוגעים בתלמיד חכם אחר, ואתה מוחה על כבוד התורה כמו שמחית על כבוד התורה שלך - זו הראיה.

התנא "הוי דן את כל האדם לכף זכות", שאל הילד: "מדוע נאמר 'הוי' ולא נאמר סתם 'תדון את כל אדם לכף זכות'?" הסביר לו האב במתק שפתיו: "אמר נא בני, אם מישהו יספר לך על אביך שהוא חלל את השבת, האם תאמין לדבר?" השיב הילד בשלילה מוחלטת, ואמר: "לא, לא אאמין!" "ואם יגידו לך שאביך שקר פעם, האם תאמין?" "אולי כן", השיב הילד בהיסוס. "יודע אתה מה ההבדל בין שתי השאלות? ההבדל נעוץ בכך. לא תאמין שחיללתי את השבת מפני שגם אתה לא מסגל ל חלל את השבת, אולם לשקר גם אתה יכול לפעמים, יוצא אפוא שכל אדם מודד את השני לפי מצבו הוא, ואם הוא עצמו לקוי בדבר מה הוא לא מסגל להפך בזכותו של האחר. וזהו אפוא באור הלשון במשנה 'הוי', כי הוראה יש כאן לכל אחד, 'תהא בן אדם!' הפך להיות איש ראוי המתקן במעשיו, ואז תוכל לדון את כל אדם לכף זכות..." (בית קאצק)

"לא תלך רכיל בעמך" (י"ט, טז)

באחת הפעמים בהן נסע הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין, לרבו - המגיד הק' ממעזריטש, נזדמנה לו עגלה מלאה עגלונים שנסעו לאותו הכיוון שלא לצרכי פרנסה. משכך, החליטו להצטרף כולם בעגלה אחת. לאורך הנסיעה דיברו על בני עירם, מה טיבו של פלוני ומה מעשיו של אלמוני, ונכשלו בשיחתם ברכילות. לפתע שאל הרה"ק מקרלין: "הלא עגלונים אתם, ומן הסתם מבינים אתם בטיבם של סוסים". העגלונים הנהנו במרץ, הנה יהודי של צורה זקוק לדעתם... שאלם שאלות מן הגורן ומן היקב בסוסים וענייניהם, טיב השיניים והרגליים, הריצה והרכיבה, וכהנה וכהנה והם מחווים דעה. זה פוסל וזה משבח, מתווכחים ומסכימים - עדי הגיעו למחוז חפצם. משהגיעו לעיר והנה נודע להם שעמם נוסע הרבי מקרלין. פנו אליו בטרונים: "אם רבי אתם, מה לכם ולסוסים?" השיבם הרה"ק רבי אהרן: "ראיתי שבדיבוריכם הורגים אתם בהבל פה. אמרתי מוטב תהרגו סוסים ולא תהרגו אנשים..."

"לא תעמוד על דם רעך" (י"ט, טז)

אברך תלמיד חכם בא אל הרב לקבל ממנו סמיכה לרבנות, הרב בחן אותו והוא עמד בהצלחה בבחינה. לבסוף שאלהו הרב: האם למדת גם הלכות שבת, ויענהו האברך בחיוב. שאל אותו הרב: מה יהיה הדין, אם מישהו יפגע בסכין באצבעו בשבת והדם נזול, ענהו האברך: רק רגע אחד אעיין בשולחן ערוך. ענה לו הרב: לא חביבי, אתה לא תוכל להיות רב בישראל, כי כשדם של איש יהודי נזול לא מעיינים בשולחן ערוך, "לא תעמוד על דם רעך". שמועה הגיעה לאוזניו של רבי אייזל חרין, רבה של סלונים, כי שוחט פלוני הוא קל ראש ועובר עבירות בפרהסיא. שלח לקרוא לו ונזף בו: מהיום ואילך אני אוסר עליך לשחוט בהמות, אלא רק עופות. נדהם השוחט ושאל: למה דווקא בהמות לא, השיב לו רבי אייזל: שכן אמרו חז"ל: שהחוטא משול לבהמה, כדאמרינן במסכת סוטה (דף ג, א) ואם תשחט בהמה הרי תעבור על פסוק מפורש בתורה: "לא תעמוד על דם רעך". (קונ' שחיטה כהלכה)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - אחרי קדושים

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

הזאטוטים והשתובבו להנאתם. לא כן אליהו. נפשו לא נמשכה לשעשוע הלזה, וכיון שראה במה שיחקו, סב על עקביו ונכנס הביתה. שאלוהו אביו ואמו, מדוע מיהרת לשוב, הרי למען בריאותך אתה זקוק למנוחה זו? השיב להם אליהו הצעיר: "לדאבוני לא אוכל לשחק במשחק שכזה, שאני אשב על הקורה, ואראה איך שחברי יורד ארצה ומתוך זה אני עולה למעלה, ולהיפך, אינני מסוגל לזה! הדבר אינו עולה בקנה אחד עם מצות התורה 'ואהבת לרעך כמוך' אשר רוב גופי תורה תלויים בה".

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

מובא במדרש: 'ואהבת לרעך - הטפל לרעך'. בפשטות, דברי המדרש הם חסרי פשר. פנינה המופלאה על כך, מובאת בשם האדמו"ר הישר שלום' מבעלזא זצ"ל: המדרש התקשה בהבנת האות לי בציווי "ואהבת לרעך כמוך", שלכאורה די היה לומר "ואהבת רעך כמוך"? ומכאן מרבה המדרש: 'לרעך - הטפל לרעך'. ועדיין עלינו להבין מה פשרו של ריבוי זה, ומה משמעותו הלכה למעשה?

אלא הפסוק (משלי כז, יב) אומר: "כמים פנים לפנים כן לב האדם לאדם", ולכאורה אם רצה החכם מכל אדם להמחיש לנו מהו מ'לב ללב' - יכול היה לנקוט במידה מבוררת יותר: של מראה מלוטשת, שהמסתכל בה רואה את עצמו, כאשר הפנים שהוא מראה למראה - ניבטים אליו בדיוק נמרץ ממנה אליו, ומדוע העדיף שלמה המלך את המים?

אך זאת עלינו לדעת: הרוצה לאהוב את תכירו באהבה אמיתית - מוכרח הוא להשפיל ולהכניע עצמו כלפי חברו, כי אם יחזיק עצמו ככליל המעלות ביחס לחבריו - יקשה עליו לאהוב באמת את תכירו. כזה הוא טבע האדם. והנה, כאשר האדם מסתכל במראה, יכול היה לעמוד בקומה זקופה ולראות בה את עצמו, אך לעומת זאת המבקש לראות את דמותו משתקפת במים - מוכרח הוא להשפיל עצמו ולכרוע כנגד המים, ורק כך יוכל לחזות בדמותו בתוך המים. ואם כן, אמר שלמה המלך, "כמים פנים לפנים כן לב האדם לאדם": כשם שאדם הרוצה לראות את פניו במים מוכרח לכופף את קומתו - כן לב האדם לאדם, שאם ירצה לאהוב את חברו בלב שלם - מוכרח הוא להכניע ולהשפיל עצמו כנגד חברו!

(ושלל לא יחסר)

"ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (יט, יח)

פירש הבעל שם טוב הק' ז"ע - על פי מה שנאמר בתהילים (קכא. ה): 'ה' שומרך ה' 'צילך' על יד ימינך', ומהו הכוונה? - אלא ה', הוא כצילו של האדם, וכמו שצילו של האדם עושה רק מה שהוא עושה - כך גם ה' מתנהג עם אדם כמו שהוא נוהג כלפי אחרים, אם הוא גומל חסדים ואוהב אפילו כאלה שאינם ראויים לאהבה - גם ה' יאהבנו ואף על פי שאינו ראוי לכך... "וזהו הכוונה גם בדברי הכתוב: 'ואהבת לרעך' משום ש"כמוך אני ה' - כמו שאתה תתנהג עם חברך אפילו כשלא מגיע לו כך גם אתנהג עמכם..."

עקר משנתה של קלם הייתה מדת "ואהבת לרעך כמוך", מתוך אהבה אמיתית בין איש לרעהו, דאגה לטובת הזולת ומחשבה על כל צרכיו הרוחניים כמו הגשמיים. ספר פעם. רבי משה רוזנשטיין שלעתיד התמנה למשגיח ישיבת לומז'א, כי בצעירותו כשהגיע לראשונה לישיבת קלם, נכנס בביישנות ובהיסוס. לפליאתו נגש אליו מיד בחור אחד, האיר לו פנים כשהוא מקדמו בברכת ברוכים הבאים, ומיד התעניין אצלו אם יש לו מקום ללון ולאכל ושאר צרכיו. התפלא רבי משה אל מראה חביבותו של הלה, ואמר לעצמו כי כנראה הלה הוא אחד ממכריו, אך למרות שנסה להתאמץ להיזכר מי הוא הבחור הלו, לא עלה הדבר בידו. לא עברו רגעים רבים, ושוב נגש אליו בחור נוסף, וגם הלה התעניין אצלו אם הכל כשורה אצלו, ושוב היה נראה לו כי גם הלה הוא ידידו מן העבר, אך שוב לא הצליח להיזכר במי מדבר. רק כאשר חזר המחזה על עצמו כמה פעמים, הבין רבי משה כי כל אורח חדש מתקבל כך בישיבה, באהבת ישראל אמיתית.

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

רבי מרדכי דב מהורונסט'פיל חלה פעם בגבו, ולאחר שדרש ברופאים החליטו הללו כי יש צורך לצרוב את בשר גבו בשפוד רותח, כדי להעלות לו ארוכה. באותם ימים, נהגו הרופאים למדד את עצמת החם של שפוד המתכת הלוהט שהונח על הזקוק לרפואה, על ידי הרגשת האדם עצמו, והיו להם שלש דרגות של חם. בדרך כלל היה המטופל נרתע כבר בדרגה הנמוכה של החם, אך לפליאת הרופא לא הגיב הצדיק, שסבלנותו הייתה לשם דבר, גם כאשר העלה את החם לדרגה השנייה והשלישית. מרב התפעלות מלמל הרופא לעצמו בהשתאות: "אינני יודע אם הוא מלאך או שד"! שפתו של הרופא הייתה רוסית, ומכיוון שהצדיק לא הבין את דבריו בקש מהסובבים להסביר לו את דבריו של הלה, וכשמסרו לו את השתוממותו של הרופא, אמר רבי מרדכי דב: "אמרו לו, שכאשר בא לפני יהודי ובידו פתקה בו הוא מספר שהוא זקוק לישועה, ואין??חי להושיעו, הדבר כואב לי הרבה יותר מהשפוד הרותח הזה, אך מוכרח אני לשתק".

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

מעשה בהגר"א מוולנה, בהיותו אך כבן ארבע שנים, והוא כדרכו יושב ושוקד על תלמודו, עוסק בלימוד חומש ונ"ך בכל עתותיו. אמו הצדקנית ידעה כי 'תורה מתשת כוחו של אדם', והנה הבחינה בילדה הרך שהוא אוכל ארוחותיו שלא בתאבון, וחיוורון עולה על פניו. היא החלה לחשוש לבריאותו, ולפיכך ציוותה עליו שיצא החוצה לשחק עם הילדים בני גילו, וינח מעט מעמל התורה. אליהו, שמע את טענתה, כי אחר שיתחזקו כוחותיו ויכל ללמוד שוב, ביתר שאת וביתר עוז, ונענה לבקשתה משום מצות כיבוד אם, ויצא אל החצר. אותה שעה היו הילדים שקועים במשחק המכונה בימינו 'נדנדה', אותה יצרו מקורת עץ ארוכה שהניחוה במרכזה על גבי אבן. ילד אחד יושב בצידה האחד ומשנהו בצדה השני, זה עולה וזה יורד ולהיפך, כך עלו וירדו

גליון זה יוצא לזכות ולרפואת
הגאון הגדול רבי רפאל שמואל יעקב
בן יהודית בתיה בורנשטיין שליט"א
הזקוק לרחמי שמים מרובים בתושה"י

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פשוט על הפרשה

"ונתן אהרן על שני השעירים גרלות" (ט"ז, ה)

בכל הפרשה כתיב גורל מלא חוץ מכאן וי"ל הטעם כיון שהגורלות היו צריכין להיות שוין והיה מעלה את הגורלות בבת אחת על שניהם כי היכי דלא לכון ולשקול כמ"ש ביומא ל"ט א'. אבל קשה דא"כ הו"ל לכתוב גורלת חסר ו' בתרא וכדפירש"י בפ' עקב (דברים ט, י) לוחת חסר מלמד ששניהן שוין, ואין לומר כיון דעל א' הי' כתוב לה' ה' אותיות ועל השני לעזאזל שהוא ו' אותיות א"כ אינן שוות הרי גם הלוחות על הלוח השני הי' כתוב הרבה אותיות פחות מהלוח הראשון ואעפ"כ כתיב חסר ששוות. וי"ל מפני שכאן רצו שיצא לה' בימין כמו שהי' כל ימי שמעון הצדיק כמ"ש בגמ' שם א"כ הימין חשוב יותר לכן לא כתיב שוות.

"והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' ואבדיל אתכם מן העמים וגו'." (כ, כה)
מה שהזכיר כאן איסור מאכלות אסורות אחרי הפרשה של עריות, י"ל עפ"מ ש"כ הרמב"ם (אחרי מנין המצות הקצר) כשמפרט את סדר הספרים ביד החזקה וז"ל ספר חמישי אכלול בו מצות של ביאות אסורות ומצות של מאכלות אסורות לפי שבשני ענינים האלו קדשנו המקום והבדילנו מן העובדי כוכבים בעריות ובמאכלות אסורות ובשניהם נאמר ואבדיל אתכם מן העמים אשר הבדלתו אתכם מן העמים, ואלו הפסוקים שבכאן ולהכי הסמיכן התורה.

(טעמא דקרא)

על שי"ה

"על גורל הצדיקים"

מניין הנץ של מרן שר התורה שליט"א יצא שמעו בכל העולם. בעוד העיר בני ברק על חכמיה וסופריה נמים את שנתם לקראת יום נוסף של עבודת ה' מפרכת בהיכלי התורה והיראה, הזריזין מקדימין להשכים כותיקין, והיותר זריזין באים מכל קצווי העיר לבית הכנסת לדרמן.

מובן שבש"ל כך בית הכנסת מלא מפה לפה והדבר יוצר שאלה מעניינת כמעט דרך קבע.

כתב בקונטרס מאמר קדישין (ביאור הלכה סימן קל"ב) אם יש שני אב"לם שזים כגון של שבעה או של שלשים או י"ב חודש של יארציית יטילו גורל ביניהם. עקב ריבוי המתפללים מצוי ושכיח מאד שישנם שני חיובים ואף שלושה. במקרים אלו הגבאי פונה למרן שליט"א שיערוך את הגורל.

מרן שליט"א פותח את סידורו בעמוד אקראי ומחפש לאורך העמוד באות שמתחלת את תחילת השורות, את שמות המתפללים כפי שארע ביום שני, היו שני אב"לם האחד ששמו מתחיל באות א' והשני באות ד', מרן שליט"א סקר עמוד אקראי בסידורו והאות הראשונה הייתה א'.

מקור עשיית הגורל בדרך זו מבוססת ככל הנראה על שיטת הגורל המיוחס ל"הגר"א, כפי שהביאה במסורה הצדיק רבי אריה לוזין זצ"ל (סביה של הרבנית ע"ה). כפי שקיבל מרבו רבי חיים ברלין, וכן מובא בספר 'בית אמי' שבגורל זה היו משתמשים כדי להשיב על שאלות גורליות. והגורל היה מתבצע על ידי דפדוף בספר התנ"ך על פי סדר מסוים, והפסוק שעולה רומז לתשובה. ולא רק את אופן עשיית הגורל קיבל רבי אריה מרבו, אלא גם את התנ"ך כפול הטורים שבו משתמשים לעריכת גורל זה.

ישמענו מנכדו של רבינו הגר"ג הוניסברג שליט"א שבחורי ישיבה שא"ו, שיש להם בעיה בשיבה. יש גנב ולא יודעים מי הוא וגונב הרבה דברים. האם יכולים לעשות גורל הגר"א, רבינו חשב לרגע וענה: לא כל אחד ראוי לעשות גורל הגר"א. שיהיה בהצלחה שיתפטרו מהגנב.

ובענין גורלות ופיס מורה רבינו מדברי הגמרא מנין שאין שואלין בגורלות שנאמר תמים תהיה (הובא בתוס' שבת קנ"ו ב') חוץ מהיכן שכתוב בהלכה כפי שהבאנו כאן.

דבר העורך

שאלו להגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מעשה בשני נערים, אפרים ויעקב, שמגיעים מדי בקר לתפלת שחרית שמתחילה בשעה שבע. כמעט בכל יום, מגיע יעקב באחור גדול לתפילה, כי מתעצל הוא להתעורר משנתו. עד שבאחד הימים, התרעם עליו אפרים חברו: "אתה חסר-אופי, עוד לא ראיתי יום אחד בו הגעת בזמן לתפלה, וזאת מחמת עצלותך...!"

יעקב לקח את הדברים ללבו, ואמר לו: "אתה תראה בעיניך, שמחר, בע"ה, אקום בזמן, ואתיצב בבית הכנסת בשבע". אפרים הגיב ואמר: "אני מוכן להתחייב, בתקיעת כף (באופן שאין בו בעיה מצד 'אסכמתא'), שאם תגיע בזמן, אתן לך מאתים שקלים, אך אם תאחר, אפילו בדקה אחת, תצטרך לתת לי את הסכום הנ"ל". יעקב הסכים להתערבות.

למחרת בבקר, בשעה שבע בדיוק, מתיצב יעקב בשערי בית הכנסת, כשקורי-שינה עדין נראים בעיניו. לאחר התפילה, פשט ידו לעבר חברו ואמר: "אני ממתין שתקיים את חלקך בהסכם".

וכאן העלה אפרים טענה מעניינת: "שנינו יודעים היטב כיצד קרה שהשכמת קום הבוקר... פשוט מאד בעשרה-לשבע, נשמעה אזעקה בקול רעש גדול, ו'מחוסר ברה" נאלצת לנתר ממסתך לעבר המרחב המוגן. משם, כעבור דקות ספורות, הגעת לבית הכנסת הסמוך... והרי התחייבותי היתה שתקום 'מעצמך', ותתגבר על השינה כדי להגיע בזמן לתפלה, אך לא התחייבתי לשלם לך על יקיצה מאימת הטילים...".

יעקב הודה שהתעורר מחמת האזעקה, אך טען, שהעיקר הוא שהגיע לתפלה בזמן, ועל כך מגיע לו הכסף, ואין זה משנה איך וכיצד התעורר.

עם מי הדין? (יצוין, ש'המתערב', דומה למשחק בקוביא, ויש להנמנע מלהתעסק בדברים אלו, 'עיון שו"ע ח"מ סי' ש"ע ס"ב).

תשובה

נראה שיעקב אינו יכול להוציא את הכסף מאפרים, כי קימת אומדנא, שכונת אפרים היתה שיעקב יתאמץ ויקום לתפלה, ולא מחמת פחד הטילים, ואם למעשה לא התעורר לצורך התפלה, הרי שלא על דעת כן התחייב אפרים, ולכן פטור מלשלם.

אולם, כאשר הצעתי את הדברים לפני גיסי, מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, אמר שאפרים צריך לשלם, כי לא התנה שהתחייבותו תחול רק באופן שיעקב יקיץ לתפלה, אלא אמר שאם 'יגיע בזמן' יזכה במאתים שקלים. וכך אכן ארע שיעקב הגיע בזמן. ומה שטוען שכונתו היתה רק לדרבן את חברו להתגבר על השנה ולהשכים לתפלה, הרי אלו 'דברים שבלב', שאינם דברים, (דהינו, אין בכח מחשבת לבו אל אדם, לבטל לשנות או להוסיף, על דברים שהוא התחייב עליהם).

ונראה שאילו הנוסח של אפרים היה: 'אם תקום בשביל התפלה - אתן לך מאתים שקל', במקרה כזה אף גיסי שליט"א יודה שפטור מלשלם, כי הדגיש שמתחייב רק על אופן שחברו מתעורר לתפלה, ולא להסתתר מטילים.

(אחת שאלתי)

שו"ת בענין תחנון

[ע"י מה שהשיב בזה מרן שליט"א בספר אשי ישראל תשובה רכ"ז, ובספר וישמע משה ח"ג סי' לא. והפמ"ג בספר נועם מגדים ס"א נקט שפוטור, וכ"כ בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' כ"ה, ובספר ברית שלום ס"ד סי', וכן הביא בספר מילה שלמה פ"יב תשובה ל"ט בשם הגרש"א זצ"ל].

מילת גר האם פוטרת מתחנון

ש. האם מילת גר פוטרת מתחנון.

ת. כן.

[בספר אוצר הברית ח"ב פ"א סי' ד הביא בשם הגרש"א זצ"ל שאין פוטור, וכן הביא באשי ישראל פכ"ה הערה צ"ב. אולם בספר הליכות שני עמ' רל"ו הביא בשם מרן הגר"נ קרליץ שליט"א שפוטור מתחנון. וע"י שו"ת הלכתא מאורייתא ח"ג עמ' ש"ה, שו"ת מרכבות ארגמן ח"ב י"ד סי' ט"ז, משנת הגר פ"ח עמ' קכ"ז].

האם לומר למוהל לצאת

ש. לומר קבוע שמתפלל במנין, האם ראוי לומר לו לצאת כדי שלא יפטור את הציבור מתחנון בכל יום.

ת. חלילה.

[ע"י מש"כ בזה בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' כ, שו"ת משנת יוסף ח"י סי' ל"ב, שו"ת ויברך דוד נישואין סי' קצ"ג, תשובות והנהגות ח"א סי' קל"ה, ארחות רבינו ח"ג עמ' ר"י, תפילה כהלכתה פט"ו הערה מ"א מ"ג].

תחנון בשאר המנינים

ש. כשיש ברית במנין הראשון, ואבי הבן מתפלל במנין הראשון, האם פוטור שאר מנינים שמתפללים אחר"כ.

ת. לא.

[וכן השיב מרן שליט"א בספר אשי ישראל תשובה רכ"ד, וכן נקט בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' ל"ד, וכ"כ בכף החיים סי' קל"א ס"ק פ"א, ע"ש. וע"י שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' ט].

לא אמרו תחנון ולבסוף נדחה הברית

ש. לא אמרו תחנון בביהכ"ס משום שהיה אמור להיות ברית, ואחר"כ נדחה הברית, האם חייב בתחנון.

ת. לא.

פדיון הבן האם פוטור מתחנון

ש. אב שפודה את בנו ביום זה, האם פוטור את הציבור מתחנון.

ת. לא.

[וכ"כ מרן שליט"א בדרך אמונה הל' ביכורים פ"א ס"ק כ"ט. וכן נקט בשו"ת שבט הלוי ח"א סי' רמ"ח א"ג. אולם בספר הליכות שלמה תפילה פ"א סי' ט"ט כתב שפוטור. וע"י שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' י"א, שו"ת אהל יששכר סי' ל"ח אות ד, שו"ת מגדנות אליהו ח"א סי' ל"ג, שו"ת אבני ישיפה ח"ח סי' כ"ב, שו"ת מעדני מלכים סי' קפ"א אות ט', שו"ת להורות נתן ח"י סי' ט"ז אות ד, ספר חשו"ק תמד בסורות דף מ"ט ע"ב, שו"ת נצח יוסף ח"א סי' ד, ישמח משה ח"א עמ' שט"ז, עבודת אפרים ח"ב פ"ה].

תחנון ביום שזכה להוציא ספר

ש. ביום שזכה להוציא ספר ושמח מאוד, האם זה פוטור מתחנון.

ת. לא.

[ע"י שו"ת חתן סופר ח"ב עמ' קנ"ב, שפוטור. וע"י מש"כ בזה בספר חוקת עולם בהקדמה ובספר יומא טבא לרבנן ס"ב].

תחנון במקום שאין אומרים בימי יארצייט

ש. מי שמתפלל במקום שאין אומרים תחנון ביום שחל יארצייט, האם יאמר תחנון לעצמו.

ת. יאמר בלי נפילת אפים.

[וכן השיב מרן שליט"א בקונ"ג גם אמר אודך ח"ב, ובספר מאיר עוז סי' קל"א עמ' מ"ו, וכ"כ בספר תפילה כהלכתה פט"ו הערה ל"ז בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. ובספר בית ברוך על ח"י"א סי' ל"ב ס"ק קצ"א כתב שלא יפירוש מהציבור, ע"ש. אולם בשו"ת אור לציון ח"ב פ"ט סי' כ"ב כתב שיאמר לעצמו. וע"י בזה בשו"ת רבבות אפרים ח"ב סי' מ"ו אות ב, שו"ת שבט הלוי ח"א סי' רמ"ח אות ג, שו"ת קנין תורה ח"ה סי' י"ב, שו"ת דברי אפרים אליעזר סי' ט"ו, שו"ת חיי הלוי ח"ב סי' ט"ו אות ג, שו"ת ויברך דוד ח"א סי' ל"ד, שו"ת נחלת פנחס ח"ב סי' י"ב, שו"ת מבשר טוב ח"א סי' ט, שו"ת משנת יוסף ח"ז סי' כ"ח, שו"ת שם אריה א"ח סי' י"ב, ספר קצות השולחן סי' כ"ד אות ט].

אשכנזי בבית כנסת של ספרדים

ש. המתפלל בבית הכנסת של ספרדים שאין נופלים על אפיהם בתחנון, הא יעשה כמותם, או יכול ליפול על אפיו.

ת. יאמר בלי ליפול.

[וכן כתב בספר הזיכרון שירת מרים עמ' קכ"ח בשם מרן שליט"א, שלא יפול משום לא תתגודדו, ע"ש. וע"י מה שהשיב מרן שליט"א בספר דעת נוטה תפילין תשובה קל"ד. וע"י בענין זה בשו"ת להורות נתן חט"ו ס"ו, שו"ת נתיבות אדם ח"א סי' ד, הליכות שלמה תפילה בה"ל ה"ה אות ל"ח, שו"ת משנת יוסף ח"ז סי' מ"ט, שו"ת באר שרים ח"ה סי' י"ז אות ב, ספר אשי ישראל פכ"ה הערה א, פסקי תשובות סי' קל"א אות ח', שו"ת אז נדברו ח"ה סי' כ"ו, שו"ת אבני דרך ח"ח סי' ק"ט, שו"ת מנחת שמואל ח"ב עמ' ר"ב].

[נעריך ונמסר ע"י הר"ר מתתיהו גבאי שליט"א מח"ס בית מתתיהו ומועדי הגר"ה]

והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים (אבות ו, 1)

באמונת חכמים

אמר רבינו, שהברכה מועילה כפי גודל האמונה של מקבל הברכה, ועצם הדבר שמקבל הברכה חושב שתלמיד חכם מברכו, [אף אם באמת אינו כן] לכך הברכה צריכה להועיל, בזכות אמונה זו מועילה הברכה, וכפי גודל אמונת המתברך, כך מועילה הברכה.

(אורחות יושר)

תחנון ביום החופה, והחופה לאחר השקיעה

ש. חתן המתפלל סמוך לשקיעה, והחופה אחרי השקיעה, האם פטור מתחנון.

ת. לא.

[וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' י"ח, ובשו"ת שאילת שאול ח"א סי' יט. וע"י ארחות רבינו ח"ג הוספות עמ' כ ובשו"ת שבה"ל ח"ט סי' רע"ד, שו"ת רבבות אפרים ח"ג סי' תקצ"ג, ובספר מאיר עוז סי' קל"א עמ' ל"ח].

חתן הלומד בבית הכנסת

ש. חתן הלומד בבית הכנסת, האם פוטור את המתפללים מתחנון.

ת. כן.

[וכ"כ בספר הליכות שלמה תפילה פ"א סי' ז, וכן השיב מרן שליט"א בקונ"ג ידון משה ח"ב עמ' קנ"ה, ובספר ויכתוב מרדכי עמ' שס"ט, וע"י בספר ישמח לב עמ' ח"צ. וע"י בספר שערי ציון ח"ב עמ' ת"ה, ומש"כ בספר מקור חיים סי' קל"א ס"ד, ובספר דעת תורה סי' קל"א ס"ד. ובספר משנת איש ח"א עמ' כ"ט מובא מהגרש"א זצ"ל שאין פוטור. וע"י מש"כ בזה בשו"ת חקי חיים ח"ד סי' ל"ו ובשו"ת ויברך דוד ח"א סי' כ"ד. ובספר דבק טוב פ"ט ס"ט כתב בשם הגר"מ שטרנבוך שליט"א שפוטור].

סברו שיש חתן ולא אמרו תחנון

ש. אם חשב החזן שיש חתן והתחיל לומר קדיש, והוברר שאין חתן, האם יאמרו תחנון.

ת. משיח.

[בספר הליכות חיים ח"א עמ' נ"ב השיב מרן שליט"א: והוא רחום צריך לומר, ותחנון יש מקילין. וכן מובא בספר ארחות רבינו ח"ג עמ' רכ"ה, בשם החזו"א להקל. וע"י שו"ת להורות נתן ח"ו סי' ז, ובספר אשי ישראל פכ"ו הערה א ופכ"ז הערה ק"ז, ובספר עבודת אפרים ח"א פ"ב עמ' ג].

חתן המשלים מנין

ש. חתן המשלים מנין ואינו מתפלל עמם, האם פוטורם מתחנון.

ת. כן.

[וכן הביא בספר בית חתנים פט"ו סי' י"ב בשם בעל אור לציון זצ"ל שחתן נמצא בביהכ"נ אין אומרים תחנון. וע"י שו"ת אבני ישיפה ח"א סי' כ, שו"ת ישכיל עבדי ח"ז השמטות ס"ג, שו"ת משנת יעקב ח"ד עמ' קל"ח אות ה', שו"ת רבבות אפרים ח"ה סי' פ'].

חתן שהתפלל עד ישתבח

ש. חתן או בעל ברית שהתפלל במנין עד ישתבח והלך, האם פוטור מתחנון.

ת. לא.

[בשו"ת ריב"ז ח"א סי' קע"ט, ובאשל אברהם (בוטשאטש) סי' קל"א ס"ד, כתבו שאם יצא חתן קודם תחנון אומרים, וכן צידד בתשובות והנהגות ח"ג סי' נ"ה. וע"י שו"ת רבבות אפרים ח"ה סי' פ' אות ב, ובשו"ת ויצבור יוסף ח"ג סי' כ"א, שאין אומרים תחנון ע"ש, ובספר התפילה והלכותיה ח"א פכ"ד סי' ל"ט].

האם כלה פוטרת מתחנון

ש. כלה הנמצאת בעזרת נשים האם פוטרת את האנשים מתחנון.

ת. את הנשים יתכן שפוטרת.

[וראה מה שהשיב ע"ז מרן שליט"א בספר הליכות חיים ח"א עמ' נ"ב, ובספר ישמח לב נישואין ח"א תשו' הפוסקים שאלה צ"ד, ובספר ידון משה ח"ד עמ' קס"א. ובשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' י"ב ח"ח סי' ל"ד, כתב שאין פוטרת אא"כ באים לבית הכלה. וע"י שו"ת ישכיל עבדי ח"ז השמטות ס"ג, דברי בניהו חכ"א סי' י"ז, הלכתא מאורייתא ח"א כרך ג' עמ' שכ"ח, עבודת אפרים ח"ב פכ"א, דברות אליהו ח"ט סי' ט"ו, שו"ת אבני דרך ח"ג סי' נ"ד אות ד].

חתן בר מצוה בתחנון

ש. האם חתן בר מצוה אומר לעצמו תחנון.

ת. אומר.

[בספר דרכי חיים ושולם אות קצ"ב מובא שלא היה אמר תחנון כשהיה חתן בר מצוה במנין. וכן נקטו בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד סי' י"א ובשו"ת משפטי עוזיאל א"ח סי' י"א, ובספר קצות השולחן סי' כ"ד סק"ט. אולם בשו"ת אז נדברו ח"א סי' מ"א כתב שמונה האשכמים לומר. וע"י שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סי' נ"ג וח"א סי' י"ז, ובספר חנוך לנער פ"מ הערה ח', אשי ישראל פכ"ה הערה ע"ט, שו"ת מים חיים ח"א סי' ל"ב, שו"ת שראת המאיר ח"ו סי' קס"ד אות ג, שו"ת מקוה המים ח"ג סי' ל"ב, ספר חינוך הבנים כהלכתו ח"א פ"ב סי' כ"ג].

מוהל שמסתפק אם יש ברית

ש. מוהל שמסתפק אם יהיה לו היום ברית, האם יאמר תחנון.

ת. ספק תחנון להקל [מ"ב בשעה"צ סי' קלא אות טו].

[עימש"כ בזה בשו"ת ושב ורפא ח"ג סי' ל"ד, ובשו"ת משנת יוסף ח"א סי' כ"ט, ובשו"ת ויברך דוד ח"א סי' ל"ד].

פרע ולא מל האם פוטור מתחנון

ש. מי שפורע המילה ולא מל, האם פוטור מתחנון.

ת. לכא"ל לא.

לקבלת הגיליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק